

UPTA NTREGULUI POPOR

2

1984

ILIE CEAUȘESCU (președintele
Comisiei Române
de Istorie Militară)
CONSTANTIN ANTIP
ION ARDELEANU
CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU
FLORIN CONSTANTINIU
MIRCEA MUȘAT
ȘTEFAN PASCU
ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU
FLORIAN TUCĂ
GHEORGHE TUDOR
GHEORGHE ZAHARIA

CUPRINS

● Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu privind locul și rolul armatei în sistemul național de apărare — general-colonel dr. CONSTANTIN OLTEANU	1
● 25 Octombrie 1944—25 Octombrie 1984. Armata Republicii Socialiste România la a 40-a aniversare a zilei sale	6
● Partidul Comunist Român în fruntea luptei întregului popor pentru eliberarea patriei — general-maior dr. GHEORGHE GĂINUȘE	9
● 200 de ani de la marea bătălie revoluționară populară a țărănimii din anul 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan — conf. univ. dr. ION ARDELEANU, conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT	13
● Adevărul istoric a triumfat. Poporul român a anulat odiosul Dictat fascist de la Viena din 30 august 1940 — colonel dr. VASILE MOCANU	16
● În plin efort eliberator	20
● Breviar	22
● Pe cei căzuți la datorie îi preamăresc urmașii — colonel GHEORGHE BEJANCU	27
● Pe fronturile de luptă, alături de ostași — colonel (r) dr. LEONIDA LOGHIN	30
● Și copacii și stincile luptau împotriva cetro-pitorilor	33
● În strinsă cooperare împotriva dușmanului comun — colonel dr. GHEORGHE TUDOR	34
● La Carei flutură biruitor drapelul tricolor — colonel dr. GHEORGHE ROMANESCU	37
● Gorunul lui Horea și borna de hotar de la Carei — simboluri ale luptei pentru aceeași cauză — prof. univ. dr. DUMITRU ALMAȘ	40
● Oastea lui Horea — colonel dr. VASILE ALEXANDRESCU	45
● Cînd a răsunat tulnicul lui Horea — conf. univ. dr. LIVIU MAIOR	48
● Horea, Cloșca și Crișan — martiri ai neamului — prof. univ. dr. POMPILIU TEODOR	51
● Marea bătălie revoluționară de la 1784 în conștiința românească — acad. ȘTEFAN PASCU	53
● „Horea Rex Daciae“ (semnificația internă și răsunetul internațional al marii răscoale populare din 1784) — NICOLAE EDROIU	55
● Presa vremii despre răscoala din 1784	56
● Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale. Oastea la români : 2000 de ani de lupte pentru apărarea gliei străbune, a libertății și independenței poporului — general-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU	58
● Incredibil... dar adevărat : „...Ca să fie de exemplu și oroare“ ; Lunga noapte a suferinței — dr. ION SPĂLĂȚELU ; Moisei — un Lidice al românilor — colonel dr. FLORIAN TUCĂ	63
● Memoria documentelor	67
● Eroi au fost, eroi sînt încă — căpitan EFTIMIE ARDELEANU, ADRIAN PANDEA	72
● Veteranii își amintesc : În aprigele înceștări pentru eliberarea orașului Carei — general-maior (r) EMIL IONESCU ; O carte cu copertele pătate de sînge — sergent (r) GAVRILĂ SĂCĂDAT	75
● Monumentele luptei — MIRCEA COCIU	77
● Personalități militare române — colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU, căpitan VLADIMIR ZODIAN	79
● Mărturiile muzeistice. Să nu uităm eroismul lor legendar — NECULAI MOGHIOR	82
● Cartea de istorie	84
● Conferința internațională de istorie militară	90
● Din activitatea Comisiei Române de Istorie Militară	92

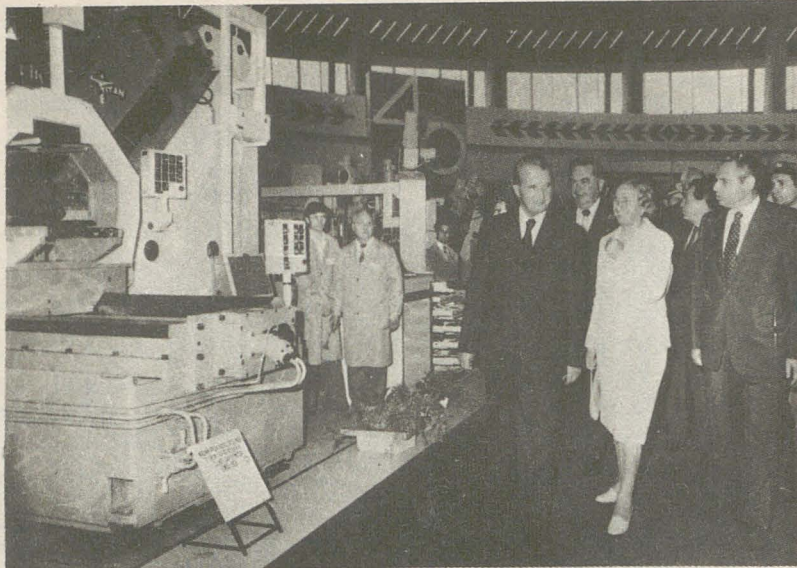
Concepția TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU privind locul și rolul armatei în sistemul național de apărare

General-colonel dr. CONSTANTIN OLTEANU

Marile realizări obținute de poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, în epoca de profunde prefaceri revoluționare care au marcat trecerea de la societatea burghezo-moșierească la societatea socialistă multilateral dezvoltată, includ și transformarea armatei într-un organism deplin integrat noii orînduiri statornice în România. Oștirea de astăzi a țării este un rezultat al amplului și complexului proces istoric desfășurat în România în cursul re-

voluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, al cărei semnal — așa cum apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu — „l-a constituit **insurecția armată, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, în alianță cu alte forțe politice, precum și cu armata**”.

Participarea armatei, în întregimea ei, la înfăptuirea actului istoric din 23 August 1944, elanul și eroismul cu care s-a avîntat în focul insurecției și al războiului antihitlerist,

Tovarășul Nicolae Ceaușescu împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu, cu alți tovarăși din conducerea de partid și de stat, în timpul vizitei la Expoziția „Dezvoltarea economică și socială a României”

hotărârea cu care a contribuit la lupta pentru realizarea obiectivelor revoluției au însemnat implicarea ei activă în marele efort popular pentru înnoirea societății românești. Pe fondul cursului general al desfășurării revoluției și în consens cu succesiunea fazelor care au transformat radical orînduirea social-politică s-au produs profunde mutații și în fizionomia armatei, care a căpătat un caracter revoluționar, socialist, fizionomie ce va înregistra o calitate superioară în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. În ultimele două decenii, în concordanță cu ritmul intensiv imprimat construcției socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu a inițiat și condus, cu înțelepciunea, clarviziunea și cutezanța care-i sînt proprii, ampla operă de optimizare a apărării naționale, concretizată plenar în noua doctrină militară a României socialiste al cărei conținut este dat, în expresie sintetică, de principiul fundamental că apărarea patriei este cauză și operă a întregului popor.

Potrivit doctrinei militare naționale, în sistemul complex, menit să cuprindă organiza-toric și să pregătească întreaga populație pentru apărarea patriei, rolul de principală componentă, de pivot revine armatei, datorită unor indicatori specifici cum sînt : marea capacitate de lovire, nivelul înalt de organizare, ordine și disciplină ; dotarea cu întreaga gamă de armament și alte mijloace de luptă ce-i pot fi puse la dispoziție de stat ; pregătirea temeinică pentru luptă a trupelor ; gradul ridicat de specializare a corpului de cad-re ; mobilitatea generală ce permite ca ea să poată fi întrebunătățită și deplasată în orice condiții de loc, timp și mediu pe teritoriul național ș.a.

Definind locul armatei în societate, rolul ei ca parte intrinsecă a colectivității națio-

nale, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că ea „constituie brațul înarmat al poporului, ea trebuie să slujească în orice împrejurări poporul, să aperse cuceririle revoluționare, independența și suveranitatea țării”. Oștirea română reflectă trăsăturile societății noastre socialiste, se înfățișează ca un instrument puternic al statului democrației muncitorești revoluționare, ca un organism militar modern, în măsură să-și îndeplinească neabătut misiunea încredințată de patrie, popor și partid, de comandantul suprem al forțelor noastre armate.

Profilul actual al armatei reprezintă rodul preocupării statornice a Partidului Comunist Român, a secretarului său general pentru crearea condițiilor necesare întăririi permanente a capacității combative și perfecționării activității ei, adîncirii trăsăturilor sale revoluționare. Îndeosebi după Congresul al IX-lea, toate congresele și conferințele naționale ale partidului au avut în atenție problemele esențiale ale apărării naționale, ale dezvoltării armatei, dînd orientări programatice de perspectivă în această privință. O însemnătate uriașă au grija și solicitudinea manifestate generos față de oștirea țării de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, participarea sa nemijlocită la numeroase activități militare, în cadrul cărora se abordează aspecte de bază ale pregătirii strategice, operative și tactice, educării politico-ideologice, dotării tehnico-materiale, prezenței armatei în acțiuni economico-sociale de interes general ș.a. Dispozițiile și îndrumările prețioase date cu aceste prilejuri, precum și zi de zi Ministerului Apărării Naționale clarifică cu cea mai mare precizie căile de întărire a capacității de apărare a patriei, de creștere a forțelor combative a oștirii, constituind un izvor inepuizabil de învățăminte, adevărate pro-

grame de acțiune pentru întreg personalul armatei noastre.

Armata română de astăzi este formată din fii de muncitori, țărani, intelectuali, fără deosebire de naționalitate, strâns uniți prin devotamentul lor față de partid și popor, prin hotărârea lor neclintită de a apăra cu orice sacrificiu cuceririle revoluționare, libertatea, independența și suveranitatea patriei socialiste. Comunitatea de interese, idealuri și năzuințe politice ale cadrelor și militarilor în termen constituie un puternic liant al coeziunii și unității de acțiune a armatei noastre, o cheazășie trainică a îndeplinirii neabătute a misiunilor ce-i sînt încredințate.

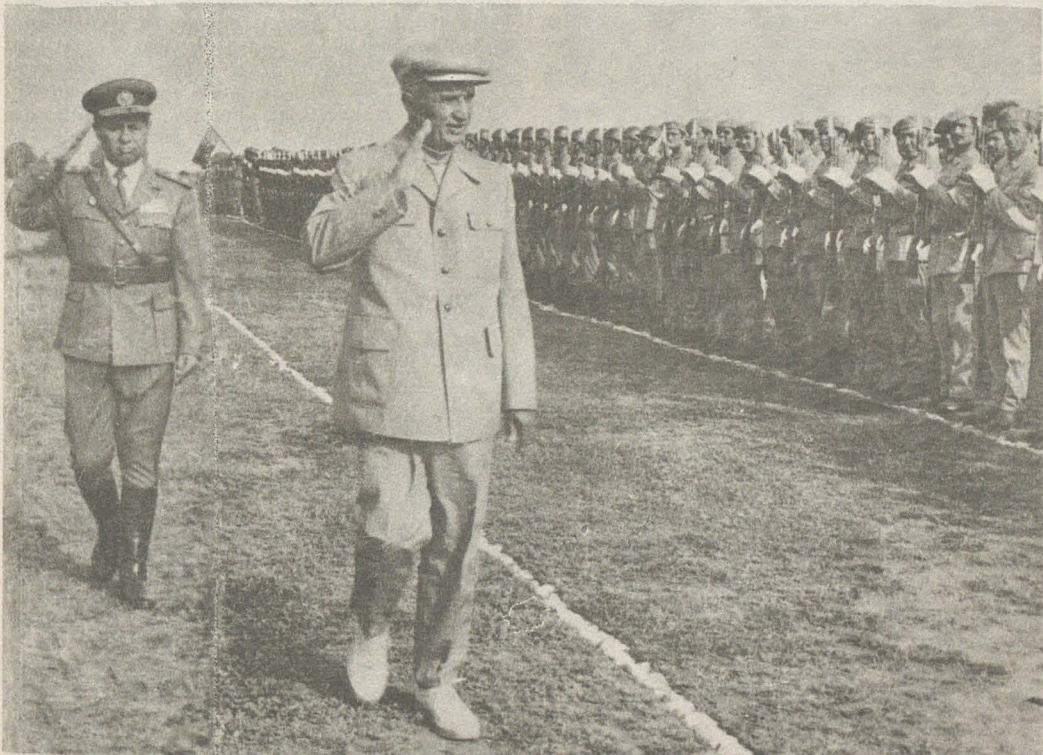
Armata noastră dispune de un corp de cadre cu înaltă pregătire și o bogată experiență, apt să-și îndeplinească rolul hotărîtor în conducerea procesului instructiv-educativ la pace, trupele în luptă și operație la război. Întrunind în personalitatea lor atît calitățile specifice comandantului militar, cît și cele proprii activistului politic, cadrele armatei — ofițerii, maiștrii militari și subofițerii — sînt călăuzite în întreaga lor activitate de cerința formulată de tovarășul Nicolae Ceaușescu de a fi „atît comandanți pricepuți, îndrăzneți, destoinici, pasionați cît și buni educatori ai militarilor patriei noas-

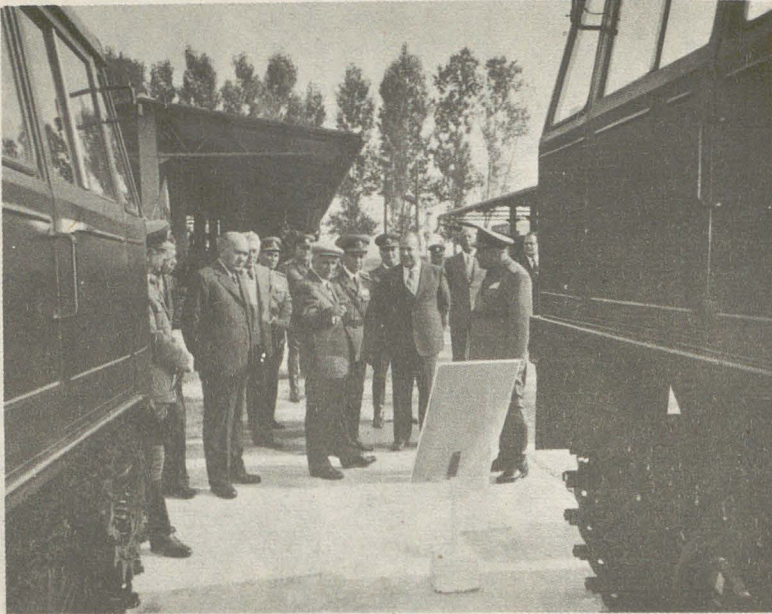
tre, în spiritul concepției partidului nostru, al materialismului dialectic și istoric, al socialismului științific, al patriotismului revoluționar“.

Datorită marilor transformări ce s-au produs în dezvoltarea social-economică a țării, în ridicarea gradului de pregătire generală a populației, an de an, în rîndul tinerilor încorporați, a crescut procentul muncitorilor calificați, al absolvenților de liceu și școli profesionale. Deosebit de importantă este evoluția ascendentă a conștiinței tinerilor, a spiritului lor de răspundere, a atitudinii lor față de îndatoriri, ceea ce se reflectă în temeinicia și ritmul rapid în care își însușesc cunoștințele militare, își formează deprinderile ostășești.

Noile principii doctrinare au condiționat și o reasezare a procesului instruirii trupelor, care a căpătat un pronunțat caracter intensiv și practic-aplicativ, urmărind ca militarii să devină, în timp scurt, capabili de a acționa în situații complexe, dificile, împotriva unui inamic puternic, numeros, înzestrat cu mijloace tehnice moderne, avîndu-se în vedere atît situațiile în care invadatorul s-ar limita la folosirea armelor clasice, cît și acelea în care el ar recurge și la arme de nimicire în masă. Toate acestea au cerut și cer întărirea

Ostași ai armatei noastre și membri ai gărzilor patriotice — parte integrantă din sistemul național de apărare — prezintă onorul comandantului suprem.

Prin grija permanentă a partidului, personal a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, armata patriei este înzestrată cu armament şi tehnică de luptă moderne de fabricaţie românească (în foto: comandantul suprem vizitind o expoziţie de armament şi tehnică de luptă, rod al priceperii şi talentului specialiştilor şi muncitorilor noştri)

permanentă a ordinii şi disciplinei militare ferme bazate pe conştiinţa revoluţionară, pe înţelegerea răspunderii ce revine fiecărui militar pentru apărarea patriei, disciplină care reprezintă factorul coeziv de maximă importanţă al armatei în ansamblu şi al fiecăreia din verigile ei, condiţionează hotărâtor realizările în pregătire în timp de pace şi victorie în situaţie de război.

O coordonată esenţială a procesului instruirii o reprezintă conlucrarea cu celelalte componente ale sistemului naţional de apărare, dezvoltarea acţiunilor de pregătire în comun, prin exerciţii, aplicaţii şi alte forme, a unităţilor armatei cu cele ale Ministerului de Interne, gărzile patriotice, formaţiunile de pregătire militară a tineretului, asigurând condiţiile pentru o puternică coeziune şi cooperare în luptă, în caz de necesitate, materializând în viaţă cerinţa pusă de tovarăşul Nicolae Ceauşescu de a face ca „fiecare localitate, fiecare întreprindere, fiecare unitate agricolă, în general fiecare unitate economică-socială, să constituie o puternică fortăreaţă, o puternică cetate care să asigure, în orice împrejurări, atât desfăşurarea activităţii de producţie, cât şi apărarea cuceririlor revoluţionare, a independenţei ţării”. În acest sens, armata îşi îndeplineşte îndatorirea de a da asistenţă de specialitate, calificată, pregătirii formaţiunilor populare de apărare, prin detaşarea de ofiţeri în comandamentele şi statele majore ale acestora, sprijin în întocmirea unor planuri şi programe de instruire, materiale didactice şi de instrucţie ş.a.

O trăsătură distinctivă a stadiului de dezvoltare şi perfecţionare atins de armata română de astăzi o constituie gradul ei de teh-

nicitate. O dată cu creşterea generală a forţelor de producţie şi, îndeosebi, cu dezvoltarea pe baze moderne a industriei, s-au creat condiţiile necesare pentru perfecţionarea armamentului, pentru producerea de noi mijloace de luptă, pentru a se asigura dotarea corespunzătoare a armatei. Ca rezultat al preocupării partidului şi statului nostru, al eforturilor pe care le face economia naţională, s-a îmbunătăţit continuu dotarea armatei cu mijloace de luptă realizate în cea mai mare parte în ţară, a sporit considerabil, în înzestrarea trupelor, greutatea specifică a armelor cu caracteristici tehnico-tactice superioare.

Prin natura, organizarea şi modul ei de existenţă, armata noastră se afirmă ca un factor puternic de modelare politico-ideologică revoluţionară, comunistă, patriotică a tinerii generaţii, de călire politico-morală a tinerilor ca luptători şi, deopotrivă, de educare a lor ca cetăţeni demni, cu o atitudine înaintată faţă de muncă şi îndatoririle sociale, astfel ca fiecare ostaş, după terminarea stagiului militar „să devină — cum cere tovarăşul Nicolae Ceauşescu — un bun activist, un bun propagandist, un bun patriot”.

Toate realizările pe care le-a înregistrat şi le înregistrează armata, în îndeplinirea rolului şi funcţiilor sale în societate, în sistemul naţional de apărare, încorporează ampla activitate a consiliilor politice, a organelor şi organizaţiilor de partid, care, în anii ce au trecut de la Congresul al IX-lea, şi-au lărgit sfera de acţiune, afirmându-se tot mai deplin ca dinamizatoare ale tuturor domeniilor vieţii şi activităţii militare, concentrând şi canalizând energiile întregului personal spre

înfăptuirea neabătută a politicii partidului, spre îndeplinirea ireproșabilă a tuturor sarcinilor ce revin armatei. Sub conducerea nemijlocită a organelor și organizațiilor de partid, o contribuție valoroasă la educarea revoluționară, patriotică, civică a tinerilor militari, la formarea lor ca luptători de nădejde aduc organizațiile Uniunii Tineretului Comunist din armată.

În etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, se detașează pregnant participarea, tot mai amplă, a armatei la dezvoltarea economico-socială a țării. „**Armata noastră de astăzi — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie să știe să imbine pregătirea militară cu munca practică pentru construcția socialismului, pentru că ea este parte integrantă a poporului, este trup din trupul națiunii noastre socialiste. Numai în măsura în care imbină în mod armonios pregătirea de luptă cu participarea la opera de edificare a socialismului, armata își îndeplinește cu adevărat îndatorirea față de popor, față de patrie**”. Imbinarea pregătirii militare cu munca practică pentru înălțarea edificiului socialismului sudează și mai mult unitatea dintre armată și popor, unitate care, împreună cu creșterea continuă a rolului conducător al partidului, constituie puternic izvor de forță, element fundamental al țării apărării țării, al capacității ei de a face față oricărei eventualități.

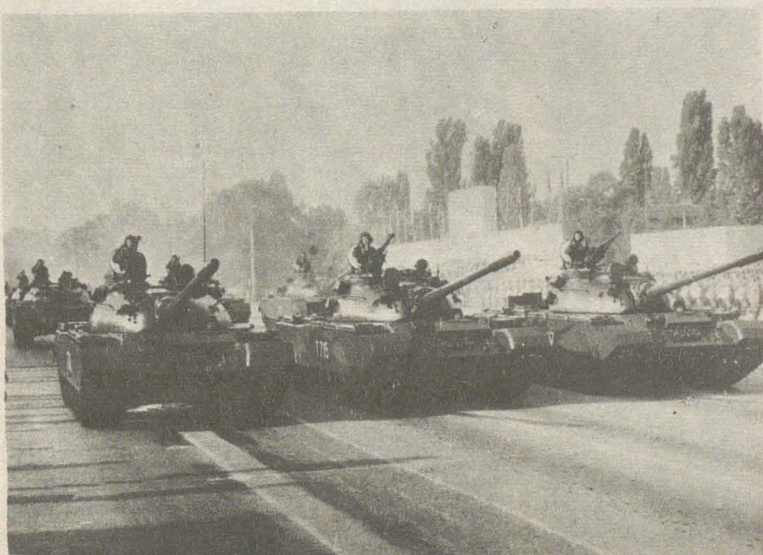
Concepția și practica integrării sociale a armatei nu se rezumă la domeniul economic, ci cuprinde participarea ei largă la întreaga viață a țării. Militarii sînt prezenți în activitatea obștească pe diverse planuri — ceea ce decurge din calitatea lor de cetățeni care își înțeleg dreptul și datoria de a participa la conducerea treburilor publice, de a lua parte la activitatea generală politico-ideolo-

gică, științifică și cultural-artistică —, se remarcă la marile manifestări de masă, precum prestigiosul Festival Național „Cîntarea României” și competiția sportivă republicană „Daciada”.

Potrivit orientării date de comandantul suprem, de a contribui în forme specifice la realizarea politicii externe a partidului și statului de pace și prietenie cu toate popoarele, armata română extinde legăturile cu armatele tuturor țărilor socialiste, ale țărilor în curs de dezvoltare, ale altor țări fără deosebire de orînduirea lor socială. În acest cadru se detașează conlucrarea și colaborarea pe multiple planuri cu armatele statelor participante la Tratatul de la Varșovia în scopul respingerii oricăror încercări de agresiune împotriva independenței și suveranității țărilor respective, a cuceririlor revoluționare ale socialismului.

Retrospectiva drumului parcurs de armata română în cele patru decenii de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă este nu numai o oglindă a uneia din înfăptuirile de seamă ale partidului nostru — oștirea revoluționară —, ci și un izvor de forță pentru militarii de toate gradele în lupta lor pentru realizarea noii calități, superioare în toate domeniile, în scopul creșterii capacității de mobilizare și de luptă a armatei, al îndeplinirii sarcinilor din economia națională, a tuturor misiunilor încredințate.

Perspectivile pe care le va deschide națiunii Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român însușesc armata noastră în întreaga activitate ce o depune cu abnegație pentru a fi la înălțimea misiunii sacre încredințate de patrie, popor și partid, de comandantul nostru suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Armata Republicii Socialiste România, mai puternică decît orîcînd acum la cea de-a 40-a aniversare a Zilei sale, este gata să apere, împreună cu întregul popor, libertatea și suveranitatea patriei, mărețele colonne de lumină ale socialismului

ARMATA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA LA A 40-A ANIVERSARE A ZILEI SALE

Tradiționala aniversare a Zilei Armatei Republicii Socialiste România are loc în acest an sub semnul remarcabilelor realizări pe care harnicul și talentatul nostru popor, sub conducerea partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, le-a dedicat jubileului de la 23 August, în atmosfera de puternică emulație, de responsabilă angajare și dăruire în muncă manifestate de întreaga națiune română în întâmpinarea marelui forum comunist, Congresul al XIII-lea al partidului, ale cărui hotărâri vor deschide noi perspective progresului multilateral al patriei, bunăstării oamenilor ei.

Evocind momentul memorabil de acum patru decenii cînd, în urma luptelor victorioase purtate de armata română împotriva trupelor hitleristo-horthyste, prin vitejia și jertfa de sînge a ostașilor noștri, în ziua de 25 octombrie 1944 Drapelul Tricolor se înălța biruitor la Carei, fiind eliberată, astfel, și ultima brazdă de pămînt românesc de sub dominația fascistă, întreaga țară omagiază pe toți ostașii și eroii neamului care, de-a lungul zbuciumatei noastre istorii multimilenare, în necontenită înfruntare cu vicisitudinile vremurilor, au apărut cu prețul vieții lor ființa națională, vatra strămoșească, limba și portul românesc, datinile și obiceiurile, libertatea și independența patriei. Așa cum au făcut-o cu prisosință și acum 40 de ani cînd, la chemarea înflăcărată a gloriosului nostru partid comunist, s-au angajat cu toată ființa lor, de la soldat la general, în grele bătălii împotriva fascismului, pentru victoria revoluției de eliberare socială și națională, anti-fascistă și antiimperialistă, pentru izgonirea din țară a dușmanului cotropitor, pentru înfrîngerea definitivă a Germaniei naziste. Rememorînd faptele de arme ale înaintașilor, poporul nostru aduce, totodată, o înaltă cinstire moștenitoare acestor glorioase tradiții de luptă, ostirea de azi a țării, brațul său înarmat, scutul de nădejde al cuceririlor revoluționare, al independenței, suveranității și integrității patriei — Republica Socialistă România.

În necurmatele lupte purtate cu eroism secole de-a rîndul pentru neatîrnare, împotriva cotropitorilor și asupritorilor care rîvneau la bogățiile acestui pămînt străbun, armata s-a aflat într-o permanentă și strînsă unitate cu poporul din sînul căruia face parte, s-a identificat cu idealurile de libertate și dreptate ale maselor largi populare, manifestîndu-și împreună hotărîrea neștrămutată de a apăra dreptul sacru și inviolabil de a fi stăpîn în propria-i țară, de a-și făuri viața după propria-i voință „Istoria armatei noastre — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — este legată nemijlocit de întreaga istorie și luptă a poporului român împotriva dominației străine, pentru apărarea independenței, formarea statului național, unitar și apărarea suveranității naționale”. De la prima atestare documentară a strămoșilor noștri getodaci, de acum aproape 2500 de ani, istoria consemnează la loc de cînte momentele de aprigă încheștare prin care au trecut oamenii acestui pămînt, împreună, în aceeași unitate de voință și acțiune, fie că ei constituiau oastea cea mică sau oastea cea mare, adică poporul înarmat, atunci cînd patria era în primejdie. Legătura dintotdeauna dintre popor și armată, caracterul larg popular al oastei acestor meleaguri, idealurile de dreptate și emancipare națională pentru care luptau nestinsa dragoste pentru glia străbună, explicită izbînzile cîștigate în fața unor armate dușmane mult superioare ca număr și ca dotare tehnică. „Rîul, ramul” din *Scrisoarea a treia a lui Eminescu* — spune marele nostru istoric Nicolae Iorga — *nu sînt altceva decît legătura indisolubilă dintre români și bucata de pămînt pe care sînt așezați*”. Aceste adevăruri fundamentale atestate de glorioasa noastră istorie multimilenară sînt subliniate cu deosebită tărie și înflăcărat patos de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu: „*Împrejurările istorico-sociale vitrege în care și-a dus existența obligat poporul român din cele mai vechi timpuri să-și apere dreptul la viață cu armă în mînă. Rezistînd tuturor încercărilor, el*

străbătut vremurile de restriște și a ieșit la lumină, cucerindu-și locul ce i se cuvine în marea familie a popoarelor lumii, pentru că întotdeauna a fost animat de o nestinsă dragoste de patrie, de curaj și spirit de abnegație; sentimentul patriotic fierbințe a fost transmis ca o flacără vie, din generație în generație“.

Ca o flacără mereu vie, sentimentul nescut al dragostei de țară și de neam a îmbărbătat în lupte și oștile lui Burebista sau Decebal și pe cele ale lui Glad, Gelu sau Menumurut, ale lui Basarab I — Întemeietorul, ale lui Mircea, Iancu de Hunedoara sau Ștefan, ale lui Mihai Viteazul — Unificatorul, ori Ioan Vodă zis cel Cumplit, pentru că neiertător era cu dușmanii țării. Sentimentul de libertate și independență a purtat în luptă eroică și oștile populare de la Bobilna, cele ale lui Gheorghe Doja, ale lui Horea, Cloșca și Crișan sau pe pandurii lui Tudor Vladimirescu, cel care numea oastea revoluționară „*adunarea norodului*“ — adică instrumentul militar menit să realizeze programul de reînnoire a societății românești de la 1821. Aceleași nobile sentimente au înflăcărat, mai apoi, pe revoluționarii de la 1848 — „*tot românul se naște cu datoria de a fi soldat și de a apăra statul la vreme de nevoie*“, zicea Bălcescu —, pe luptătorii pentru Unirea de la 1859, care în persoana colonelului Cuza au văzut meritele oștirii, pe ostașii români care pe cimpurile de luptă de la 1877—1878 au pecetluit cu singele lor independența țării, pe urmașii acestora din războiul anilor 1916—1918 împotriva ocupanților, adică pe vitejii ostași din trecătorile Carpaților, din Dobrogea, de la Cerna și Jiu, din Cimpia Munteană, de la Mărăști, Mărășești și Oituz care au salvat unitatea și integritatea teritorială și s-au însoțit cu poporul în actul legitim de voință politică al Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.

În zilele fierbinții ale revoluției din August 1944 organizată și condusă de gloriosul nostru partid comunist, armata română, acționând în totalitatea ei în deplină unitate cu poporul, cu detașamentele de muncitori și țărani înarmați, cu gărzile patriotice și alte formațiuni populare, a lichidat în decurs de numai opt zile rezistența forțelor hitleriste din zonele centrale, sudice și vestice ale României, angajând apoi, în strânsă cooperare cu trupele sovietice, alte și alte aprige bătălii pentru eliberarea deplină a teritoriului românesc — partea de nord-vest a Transilvaniei smulsă din trupul țării prin odiosul Dictat fascist de la Viena, din 30 august 1940 —, precum și pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, până la victoria finală de la 9 Mai 1945 asupra celui de-al III-lea Reich. În tot acest răstimp de epopee glorioasă, peste o jumătate de milion de ostași români au străbătut prin lupte neîntrerupte circa 1 800 de km, de la țărmul Mării Negre până în Boemia în centrul Europei,

Tovarășul Nicolae Ceaușescu înmînînd Drapelul de onoare al Uniunii Tineretului Comunist unei unități a armatei române, în calitate de ministru adjunct al forțelor armate și șef al Direcției Superioare Politice a Armatei (1951)

escaladînd 20 de masive muntoase, forțînd 12 cursuri mari de apă, eliberînd 3 831 de localități din care 53 de orașe importante, producînd, astfel, forțelor hitleristo-horthyste mari pierderi în efective și tehnică de luptă; tributul de sînge al soldaților, gradaților, subofițerilor și ofițerilor români se ridică la aproape 170 000 de morți, răniți și dispăruți; pentru faptele eroice de arme săvîrșite pe frontul antihitlerist peste 300 000 de militari români au fost decorați cu ordine și medalii de război românești, sovietice și cehoslovace. Poporul român, mobilizat de partidul comunist, a susținut permanent efortul de război, moralul luptătorilor români, a asigurat, sub lozinca lansată de partid „**Total pentru front, total pentru victorie!**“, necesarul de aprovizionare a trupelor; contribuția economică a României la războiul antihitlerist a însumat, în valuta anului 1938, un miliard de dolari, sumă echivalentă cu mai mult de patru ori bugetul țării pe anul financiar 1937/1938.

Amplele prefaceri înnoitoare inaugurate de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă care au schimbat din temelii societatea românească atît pe plan politic, economic, social cît și pe plan spiritual și-au pus amprenta și pe profilul armatei noastre. Transformările revoluționare petrecute în structura, fizionomia și funcțiile ce-i revin i-au accentuat trăsăturile de armată revoluționară socialistă pusă în slujba

intereselor supreme ale națiunii, identificată plenar cu aspirațiile de progres, de libertate și pace ale poporului nostru. Un moment deosebit în istoria armatei noastre l-a constituit numirea tovarășului Nicolae Ceaușescu în anul 1950 în funcția de ministru adjunct al forțelor armate și șef al Direcției Superioare Politice, cu gradul de general. Călit la școala luptei revoluționare în anii ilegalității, avînd o bogată experiență în munca de organizare, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prin gîndirea sa novatoare, prin clocotitoarea sa activitate revoluționară a imprimat un ritm dinamic transformărilor înnoitoare din armată, a ridicat pe noi trepte rolul organelor și organizațiilor de partid, a imprimat activității politico-organizatorice și educative un pregnant conținut revoluționar, a dat o perspectivă clară muncii de formare a noilor generații de apărători ai patriei.

Armata de astăzi a țării reprezintă rodul amplei activități politico-organizatorice a Partidului Comunist Român desfășurată încă din anii ilegalității în rîndul oștirii, activitate ce a dobîndit noi dimensiuni calitative în momentul de cotitură al istoriei noastre de la 23 August 1944 și, mai cu seamă, după Congresul al IX-lea al partidului, cînd, prin voința unanimă a comuniștilor, a întregului popor, la conducerea destinului națiunii române a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu.

O realizare de seamă a perioadei inaugurate de Congresul al IX-lea al partidului o constituie fundamentarea de către secretarul general al partidului, comandantul suprem al forțelor noastre armate, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a unei concepții unitare, științifice privind apărarea patriei, a doctrinei noastre militare, pe temeiul căreia s-au precizat scopul și modalitatea apărării naționale — apărarea patriei fiind și cauză și operă a întregului popor —, s-a constituit un ansamblu de principii și soluții pentru îndeplinirea țelului nobil al apărării țării, s-a format un trainic și viabil sistem al apărării naționale, în cadrul căruia armata, prin atri-

butele și sarcinile ce-i revin, are rolul principal; gîndirii social-politice cutezătoare și acțiunii neobosite, pline de dinamism ale tovarășului Nicolae Ceaușescu le datorăm noile trăsături ale armatei noastre. Ea a devenit o armată modernă, puternică, înzestrată cu armament și tehnică de luptă produse în cea mai mare parte de industria națională de apărare, justetea cauzei pentru care ființează conferindu-i armatei noastre un ridicat nivel de conștiință, înalte calități moral-politice și de luptă, ceea ce o face de neînving.

Doctrina militară națională încorporează ca un corolar al ei principiul fundamental al conducerii exclusive a apărării patriei, atît în timp de pace cît și la război, de către Partidul Comunist Român, de către statul român — ca atribute esențiale, inalienabile ale suveranității, o expresie a funcțiilor statului socialist. **„Comanda forțelor armate — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu poate fi exercitată de nici un organ din afară; aceasta constituie un atribut suveran al conducerii partidului și statului nostru”.**

Preocuparea constantă a partidului și statului nostru, personal a tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru creșterea puterii combative a armatei noastre se degajă permanent din orientările de inestimabilă valoare cuprinse în cuvîntările secretarului general al partidului în fața cadrelor armatei, prin participarea comandantului nostru suprem la activități importante ale oștirii, prin indicațiile date cu prilejul prezenței sale la aplicații, la expozițiile de tehnică militară. Directiva comandantului suprem — document politico-militar de excepțională însemnătate teoretică și practică — constituie o nouă dezvoltare creatoare a doctrinei militare a României socialiste. Întregul proces instructiv-educativ din armată se desfășoară pe baza prevederilor Directivei, pentru îndeplinirea la cotele noii calități, superioare a tuturor sarcinilor trasate, a ordinelor date de comandantul nostru suprem, ceea ce asigură comandanților organelor și organizațiilor de partid și ale U.T.C. o orientare clară, științific fundamentată a muncii lor, îi mobilizează în atingerea obiectivelor fixate.

Acum, la patru decenii de la istoricele victorii din anul de răscruce 1944, la două decenii de la încredințarea destinului patriei ilustruului om de stat, fiului cel mai iubit a poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în preajma inaugurării lucrărilor Congresului al XIII-lea al partidului, armata română se prezintă în fața poporului, a patriei, a partidului cu un bogat raport de fapte demne, cu un bilanț de importante realizări, mai consolidată și mai puternică, mai contopită cu națiunea ca oricînd în multimilenara ei istorie, dînd onorul solemn comandantului suprem, hotărîtă să nu precupească nici un efort pentru îndeplinirea misiunii ei nobile de apărare a patriei socialiste.

Pe cîmpurile de instrucție, în aplicații, în sălile de specialitate, fiii țării îmbrăcați în haine militare își desăvîrșesc măiestria de luptă

REDACȚIA

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN

în fruntea luptei întregului popor pentru eliberarea patriei

General-maior dr. GHEORGHE GĂINUȘE

Acționînd cu consecvență pe linia slujirii cu devotament a intereselor supreme ale poporului român, Partidul Comunist Român, forța politică cea mai avansată a vremii, și-a stabilit ca obiectiv fundamental încă de la făurirea sa în mai 1921 mobilizarea poporului la lupta pentru împlinirea idealurilor de libertate, independență, suveranitate, dreptate socială și progres. Anii premergători declanșării celui de-al doilea război mondial, marcați pe plan internațional de o acțiune sistematică a puterilor fasciste și revizioniste de cucerire a unor țări și popoare pașnice, au evidențiat cu pregnanță această trăsătură definitorie a activității politice a Partidului Comunist Român. În documente politice de mare însemnătate, comuniștii români au precizat încă din iulie 1936 sarcina istorică de a „organiza rezistența față de un atac posibil din partea fascismului german și horthyst asupra României”¹. Ei mai precizau că „vor considera necesară apărarea fiecărei palme de pămînt a țării”, că „vor intra în primele rînduri pentru respingerea agresiunii fasciste”².

Această poziție patriotică a comuniștilor români s-a manifestat cu putere în condițiile tragice ale impunerii odiosului Dictat

Tineretea revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, exemplu strălucit de dăruire și dragoste de țară pentru toți ostașii Republicii Socialiste România

fascist de la Viena din 30 august 1940, prin care *României i s-au smuls*, sub presiunea politică și militară a marilor puteri fasciste europene, *partea de nord-vest a țării, străvechea vatră de viață românească, cu o suprafață de 42 243 kmp și o populație de peste 2 600 000 de locuitori, dintre care majoritatea erau români*.³ În insuflețitoare apeluri și în-

demnuri, Partidul Comunist Român a chemat atunci întreaga națiune română să facă zid de neclintit în fața sentinței fasciste ce „făcea cadou” regimului horthyst din Ungaria un teritoriu care, prin tradiție milenară, prin legături istorice și culturale, prin caracter etnic, aparținea de fapt și de drept României. Activitatea de mobilizare a națiunii la lupta pentru

anularea nedreptelii dictat care sfirtecasa trupul țării și unitatea națională a fost continuată de partidul comunist în anii grei dar glorioși ai mișcării de rezistență antifascistă.

Conștient de răspunderile sale istorice, Partidul Comunist Român, cel mai consecvent apărător al intereselor fundamentale ale națiunii, a desfășurat o amplă activitate politică, organizatorică și propagandistică în scopul declanșării și desfășurării victorioase a luptei de eliberare a patriei. *Direcțiile principale* pe care și-a dezvoltat partidul această activitate au fost: realizarea unor largi coaliții de forțe politice, naționale, patriotice, antifasciste, antidictatoriale; planificarea minuțioasă politică și militară a acțiunii declanșator al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă; pregătirea acțiunii ample, revoluționare de restructurare din temelii a societății românești. În această strategie politică la un loc central s-a situat revendicarea hotărâtă a re-

integrării pentru totdeauna a pământului răpit din trupul patriei. În programul de acțiune al acestui front unic românesc, încheiat de partidul comunist printr-o asiduă activitate politică în vara anului 1944, a fost înscris dezideratul unanim al refacerii integrității teritoriale a României prin anularea Dictatului de la Viena.

Apogeul activității organizatorice și politice desfășurate de partidul comunist în vederea atingerii acestui deziderat vital al poporului român a fost marcat de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă declanșată la 23 August 1944. Declarația Comitetului Central al Partidului Comunist Român, dată publicității la 24 august 1944, adresa poporului înflăcărata chemare: „În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste, Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușma-

nului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său”.

În amplul program politic și social-economic al partidului comunist, punctul principal, impus de contextul istoriei, l-a constituit unirea tuturor forțelor naționale în lupta pentru eliberarea țării de sub dominația străină, pentru alungarea ocupanților din nord-vestul țării. Pentru atingerea acestui deziderat istoric partidul comunist lansat mobilizatoarea chemare „**Totul pentru front, totul pentru victorie!**” care va deveni cuvântul de ordine al întregii națiuni române în acea epocă, „**Clasa muncitoare, țărănimea, masele largi populare** — subliniază în acest sens tovarășul Nicolae Ceaușescu — au răspuns cu abnegație chemării partidului comunist „**Totul pentru front, totul pentru victorie!**”; în treaga economie a țării fost subordonată interesele lor războiului antifascist”.

O însemnătate primordială a acordat partidul comunist clasei muncitoare chemată să fie nucleul po-

Clasa muncitoare din România, întregul nostru popor, a sprijinit cu entuziasm lupta armatei române pentru eliberarea deplină a patriei

Mobilizați
de chemarea
lansată de partid —
„Totul pentru front,
totul
pentru victorie!” —
muncitorii
și țărănimea
muncitoare
nu și-au
preocupat
energia pentru
asigurarea
celor necesare
luptătorilor
de pe front
și consumului
intern

larizator al națiunii în lupta de eliberare. Subliniind pregnant această sarcină a proletariatului român, ziarul „Scinteia” — organul central de presă al P.C.R. — sublinia următoarele la 24 septembrie 1944: „*Întregul popor român, în frunte cu clasa muncitoare, trebuie să impună depunerea eforturilor maxime pentru câștigarea războiului drept — războiul pentru independență și dezrobirea Ardealului*”. La rîndul ei, țărănimea a fost chemată să evedențieze încă o dată ceea ce a caracterizat-o în întreaga istorie românească: iubirea gliei străbune, setea nestinsă de libertate, voința ei nebiruită de a apăra patria. Apeluri înflăcărâte a adresat partidul comunist și intelectualității, celorlalte categorii sociale, întregului popor pentru a făuri acea unanimitate de voință și acțiune românească reclamată de imperativele purtării războiului de eliberare națională. În-suflețite de comuniști, masele populare și-au manifestat energic voința lor de a elibera cît mai grabnic patria, de a sprijini cu toate forțele războiul antihitlerist. Aflat în acea vreme în fruntea organizației revoluționare a tineretului comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu, militant înflăcărât pentru libertatea și neatinerea patriei, a adresat tinerei generații apelul de a se angaja cu toate forțele în războiul antihitler-

Una dintre numeroasele manifestații desfășurate sub lozincă „Trăiască Partidul Comunist Român”, îndrumătorul și organizatorul luptei de eliberare a poporului român

rist, subliniind cu pregnanță că acesta constituie „*războiul întregului popor*”, pentru „*interesele întregului popor român*”. „*Tineretul român — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie să participe cu toată forța sa la războiul just pe care îl ducem astăzi pentru eliberarea Ardealului de Nord*”⁶.

În activitatea organizatorică și mobilizatoare a partidului comunist, războiul dus pentru eliberarea părții de nord-vest a României a devenit un simbol al luptei pentru libertate și

democrație. Conform strategiei de acțiune politică a comuniștilor, eliberarea deplină a patriei de sub ocupația hitleristă avea să creeze condițiile necesare pentru construirea „*unei României libere, independente și democratice*”.

La rîndul ei, armata română, instrumentul principal de ducere a războiului național de eliberare, a fost în centrul preocupărilor partidului comunist. „*Ofițeri, subofițeri, soldați* — se arăta în apelul Comitetului Central al Partidului Comunist Român, publicat

la 21 septembrie 1944 —
fiți la înălțimea măreției
noastre misiuni; îndreptă-
țiți nădejdea pe care po-
porul nostru o pune în cu-
rajul și devotamentul vos-
tru patriotic”⁷.

O componentă însemnată
a acțiunii de mobilizare a
întregii națiuni române la
lupta de eliberare desfășu-
rată de partidul comunist
a fost impulsivitatea rezis-
tenței naționale din teri-
toriiu cotropit de dușman.
În apelurile și îndemnul
la lupta împotriva ocupan-
ților, un loc important l-au
avut referirile la glorioasa
noastră istorie, la persona-
litățile luptei seculare a
poporului român pentru li-
bertatea și independența
patriei. „Patrioți români
din Ardealul cotropit — se
menționează într-un manifest
comunist — distrugeți căile
de comunicație din spatele
cotropitorilor, dezarmați-i,
predați-i armatei române
sau armatei roșii sau ni-
miciti-i. Cu ajutorul arma-
telor aliate faceți din Ar-
dealul cotropit mormintul
călărilor lui Horea, Cloșca și
Crișan, Gheorghe Doja și
Avram Iancu”⁸.

Dînd dovada unui înalt
spirit patriotic, unei pil-
duitoare iubiri de țară, în-
tregul popor român și ar-
mata sa au răspuns cu
abnegație și jertfă chemă-
rilor înflăcărâte ale parti-
dului comunist. În cursul
aprigelor înclătări desfășu-
rate împotriva trupelor hi-
tleriste în zilele lui august
1944 au fost eliberate două
treimi din teritoriul națio-
nal, iar pînă la 25 octom-
brie 1944, armata română,
cot la cot cu trupele sovie-
tice, a alungat dușmanul de
pe pămîntul smuls țării
prin Dictatul fascist de la
Viena. Această victorie a
fost sărbătorită cu o mare
bucurie națională, întregul
popor manifestîndu-și satis-
facția pentru reîntregirea
teritoriului național, pentru
faptul că ostașii noștri, ală-
turi de cei sovietici „au des-
ființat — așa cum scria la
29 octombrie 1944 „Româ-
nia liberă” — pe cîmpul de
luptă nedreptatea istorică

Ofițeri, Subofițeri și Soldați Români!

Lupta voastră eroică a sfîrșit în câteva zile stăpînirea nemților și a slugilor
lor din țara noastră.

Bucureștiul, Capitala noastră dragă a fost eliberată de năpărcile nemțești, de stăpînirea
nefericită a bandei lui Antonescu, datorită luptei voastre vitejești și ajutorului, ce v-au
dat formațiunile patriotice înarmate, eroica Armată Roșie și aviația aliată în tot cuprinsul țării,
nemții sunt zdrobiți cu miile, sunt luați prizonieri, mulți se predau, iar acele unități, cari refu-
ză să se predea, sunt încercuite și nimicite.

Armata română a găsit calea adevăratei lupte, lupta patriotică
a întregului popor împotriva hitleriştilor cotropitori, împotriva dușmanilor
voștri, împotriva tuturor aceloră, care v-au trimis cu forța sa
murii la Stalingrad, pe câmpurile îndepărtate ale Volgei și Donului și
în munții Caucazului, în timp ce țara era jefuită, poporul asuprit
și înjosit. Ați fost trimiși să moriți într-un război tâlhăresc, război
nedrept, războiul imperialismului fascist german.

Dela întronarea regimului democratic, luptați într-un război drept, război de eliberare
a țării de cotropitori nemți, război victorios, avînd sprijin marelui din partea eroice și neîn-
vinșei armate roșii.

Întregul popor român înconjoară cu dragoste lupta voastră plină de elan și jertfă,
căci lupta voastră este lupta întregului popor pentru libertate, independență și o viață mai bună.

Dar fiara fascistă nu este încă complet nimicită. Rămășițele hoardelor nemțești
și legionare, slugi ale călărilor hitlerişti, uimesc din umbră asasinat împotriva voastră,
a ofițerilor și soldaților în toată lupta voastră eroică pentru curățirea pămîntului pa-
triei de cotropitori germani și unguri. Aceste bestii din solda lui Hitler uimesc cămele
lor în cele mai îndăptate momente ale luptei voastre pentru eliberarea fraților noș-
tri din Ardealul cotropit.

De aceea lupta voastră, dragi ofițeri și soldați, trebuie să fie și mai
necrutătoare alături de puternicii noștri aliați pînă la totală nimicire
a hoardelor germano-fasciste, a cotropitorilor unguri și a asasinilor le-
gionari, care au adus în țară pe nemți.

Amintivi-vă căminele și țările făcute de legionari, de aceste lepădături ale
țării, asasinările de ofițeri, orderea soldaților de via, însoțite obrocnic în adresa
armatei noastre. Bestiile legionare sunt și astăzi un pericol mare, în stăpînirea lui Hitler.

OFIȚERII ȘI SOLDAȚII!

Prin războiul contra cotropitorilor germani și maghiari vom dobîndi pacea și fericirea
poporului român.

În lupta voastră sunteți sprijiniți cu hotărîre și curaj de formațiunile patriotice înar-
mate și de întregul popor român.

Nici-o milă pentru bestiiile hitleriste-germane.

Nici-o milă pentru slugile lor, trădătorii legionari.

Moarte cotropitorilor germani și slugilor lor maghiari care ne-au răpit Ardealul!

TRAIASCA VITEAZA ARMATA ROMÂNĂ!

TRAIASCA ARMATA ROȘIE ELIBERATOARE!

TRAIASCA ROMÂNIA LIBERĂ, INDEPENDENTĂ ȘI DEMOCRATICĂ!

COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI COMUNIST
DIN ROMÂNIA

Apel al Comitetului Central al Partidului Comunist Român adresat
ofițerilor, subofițerilor și soldaților români, îndemnîndu-i la luptă
pentru eliberarea părții de nord-vest a țării, răpită, în 1940, pr
odiosul dictat de la Viena

făcută neamului nostru”
prin sentința nedreaptă din
30 august 1940.

Obținută cu grele sacri-
ficii umane și materiale
de către întreaga națiune
română, organizată și con-
dusă de partidul comunist,
izbinda istorică de la 25 oc-
tombrie 1944 se înscrie pe
făgașul luptei neîncetate
duse de-a lungul veacurilor
de poporul român pentru
libertatea și integritatea ve-
trei străbune, pentru un
viitor demn și prosper. Prin
întreaga activitate desfășu-
rată în cursul războiului de
eliberare a patriei, partidul
comunist și-a câștigat me-
rite nepieritoare în istoria
națională, afirmîndu-se ca

singura forță politică ca-
pabilă să conducă destinele
națiunii, să înlătuiască a-
pirățiile de libertate națio-
nală și dreptate socială a
întregului popor.

1 Arh. I.S.I.S.P., cota XXIII
inv. nr. 931.

2 Ibidem.

3 Comunicări statistice

6-7/1945, p. 2.

4 „România liberă” din 24

gust 1944.

5 Nicolae Ceaușescu, Româ-
nia pe drumul construirii sa-
cietății socialiste multilaterale

dezvoltate, vol. 4, București,

Editura Politică, 1970, p. 1.

6 „România liberă” din 13

tombrie 1944.

7 „Scnteia” din 21 septem-
brie 1944.

8 Arh. I.S.I.S.P., cota

XXVIII-40.

200 de ani
de la marea
bătălie
revoluționară
populară
a țărănimii
din anul 1784
condusă de
Horea,
Cloșca și Crișan

LUPTA DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, PERMANENȚĂ ÎN ISTORIA ROMÂNILOR

Conf.univ.dr. ION ARDELEANU

Conf.univ.dr. MIRCEA MUȘAT

În glorioasa istorie a poporului român se înscrie în rîndul marilor evenimente ale luptei pentru dreptate și libertate marea bătălie revoluționară a țărănimii din anul 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan. Ea reprezintă un eveniment crucial în procesul de sfărîmarea a relațiilor feudale din societatea românească, un moment de semnificație deosebită în afirmarea conștiinței naționale a românilor, a ideii de unire politică și, prin aceasta, o verigă din îndelungatul efort al poporului român pentru realizarea statului național unitar.

Marea ridicare revoluționară din 1784 a țărănilor români, care reprezentau majoritatea absolută a populației din Transilvania, a fost determinată de agravarea regimului iobăgiei, de creșterea obligațiilor fiscale față de stăpînirea habsburgică impusă asupra acestei provincii românești la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, de abuzurile nobilimii maghiare și germane, de opoziția acestora față de reformele ce se cereau sub incidența realităților sociale și naționale, ca și a ideilor iluministe, a marilor principii democratice afirmate atunci în alte țări. Determinată de regimul de exploatare socială și

națională, lupta românilor din anul 1784 se plasează în cadrul general al evenimentelor istoriei universale care au dus la răsturnarea vechii orînduiri, precum și în procesul ireversibil declanșat în istoria popoarelor din Centrul și Răsăritul Europei care aspirau la o viață politică proprie în hotarele unor state naționale independente.

Țărănimea iobagă din Transilvania, în cea mai mare parte români, pe lîngă exploatarea și asupra stăpînitorilor, suporta și lipsa oricărui drepturi și libertăți politice, culturale, religioase, naționale, situația de „tolerați” în vatra strămoșească. Astfel că, în sufletul românilor se trezise conștiința vechimii lor multimilenare, ca urmași ai dacilor și romanilor, și deci a drepturilor lor străvechi de a fi liberi în propria țară, de a smulge pămîntul din mina uzurpatorilor. „Noi — se arăta într-un memoriu al românilor din comitatul Hunedoarei din anul 1761 — nu ne putem mira îndeajuns și a ne întreba pentru ce ne oprimați astfel și ne împuneți jugul șerbiei, căci noi sîntem și am fost totdeauna mai numeroși decît voi (maghiarii — n.n.) și, ce e mai important, noi sîntem

și mai vechi decît voi în această țară”. Sub raport național, descripția austriacă din 1760—1762 consemna pentru Principatul Transilvaniei următoarea structură a populației: 66,46% români, 21,62% unguri și secul, 11,72% sași. Din punct de vedere social, 90% erau țărani, din care 70% iobagi, în majoritate români. Împotriva asupririi sociale și naționale românilor din Transilvania s-au ridicat la luptă de nenumărate

Anton cel Mare și alte căpetenii ale răsculașilor de la Bobilna, din toamna anului 1437 (sculptură de A. Köss)

ori; așa a fost în timpul marii răscoale de la Bobîlna (1437), al războiului țărănesc din 1514, condus de Gheorghe Doja.

Conștiința politică națională activă a românilor transilvăneni, una din cele mai însemnate manifestări istorice ale națiunii române din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, a provocat în rîndul păturilor claselor dominante o nestăpînită pornire împotriva îndreptățitelor cereri ale românilor.

Urișa ridicare la luptă a țăranilor acum 200 de ani a izbucnit la 2 noiembrie 1784 în localitatea Curechiu, județul Alba, extinzîndu-se în întregul ținut al Zărandului, în zona Hunedoarei, pe Valea Mureșului, în zona Zlatna, în Munții Abrudului. Forțele revoluționare au atacat pe nobili, pe reprezentanții statului și proprietarii de mine, încercînd să pătrundă în orașe. Aria geografică de desfășurare a răscoalei a fost vastă, cuprinzînd aproape întreaga Transilvanie, din Munții Apuseni pînă în Banat și Maramureș în spre sud-vest și nord-vest, pînă în părțile Albei, Sibiului și Odrorheului în spre sud-est. Ea a fost cea mai mare mișcare revoluționară cu caracter social și național din țările române care s-a desfășurat pînă atunci, avînd la bază cel mai radical program din societatea românească a acelor vremi. Programul de luptă al revoluției populare a fost formulat și exprimat de conducătorii săi în ultimatumul adresat la 11 noiembrie 1784 nobilimii refugiate în cetatea Deva, în tratativele purtate cu reprezentanții autorităților imperiale. Cererile programatice vizau sfărîmarea bazei orînduirii feudale: „*Nobilime să nu mai fie pe viitor, ci fiecare să trăiască din slujba ce o va primi de la împărat; proprietarii nobili să-și părăsească pentru todeauna moșiile, iar pămînturile să fie împărțite țăranilor, potrivit porunci-*

Gheorghe Doja în fața Timișoarei
(reproducere după o pictură de Francisc Ferech)

lor împăratești; nobilii să plătească și ei dări ca și poporul sărac”. Se revendica dreptul tuturor iobagilor de a beneficia de patenta imperială din 31 ianuarie 1784 cu privire la conscrierea militară a satelor de graniță în schimbul eliberării din iobăgie. De asemenea, reprezentanții țăranilor au declarat că nu vor mai îngădui în țară nobili unguri și nici slujbași ai comitatului.

În strînsă dependență cu orientarea națională a luptei revoluționare s-a manifestat tendința de unire cu celelalte două țări românești, Muntenia și Moldova. Speriați de aceste tendințe, reprezentanții nobilimii asupritoare pretindeau a ști că revoluționarii „*stăteau în corespondență cu țările vecine, Țara Românească și Moldova, de la care așteptau ajutor*”. Caracterul național al luptei conduse de Horea, Cloșca și Crișan implică nu numai aspectul apărării drepturilor naționale ale românilor din Transilvania oprimați de nobilimea maghiară și autoritățile habsburgice, ci și relațiile foștelor revoluționare cu Moldova și Muntenia, efervescența națională generată în conștiința românilor de dincoace de Carpați. Așa se explică și

acele idei privind planurile lui Horea de a înfăptui unirea Transilvaniei cu celelalte două țări românești. „*Desigur că — scria istoricul Nicolae Iorga — titlul de rege al Daciei nu ar fi îndrăznit Horea să și-l iubească. Dar, de la sine, amintirea Daciei răsărea din fundisul mormîntului regelui eroic de odinioară. (...) Acesta era un lucru care stătea în necesitatea lucrurilor, cuze era și ceva îngropat care nu putea să moară niciodată în mintea oamenilor. Într-un atunci, ori cu o armată cu un domn, ori cu niște bieți țărani, lucrul acesta trebuia să fie cerut și apărut*”.

Pînă la încheierea armistițiului cu nobilimea la 1 noiembrie 1784, revoluția avut aspectul luptei țăranilor contra asupritorilor nobiliari. După aceasta urmează intervenția trupelor habsburgice în favoarea nobilimii, în baza ordinului din 21 noiembrie 1784 împăratului Iosif al II-lea. Prin acțiunea represivă a trupelor imperiale, s-a curmat desfășurarea luptelor, prin înfrîngerile și ferite de forțele revoluționare la 7 și 11 decembrie 1784, prin prinderea și arestarea conducătorilor Horea, Cloșca și Crișan. Crucea sentință împotriva lui H

rea și Cloșca de condam-
nare la moarte prin sfări-
marea trupului de jos în
sus cu roata a fost înde-
plinită la 28 februarie 1785.
Atunci Horea și Cloșca au
fost executați pe dealul de
la Alba Iulia din fața porții
cetății pe unde intrase
Mihai Viteazul, realizatorul
primei uniri politice a țări-
lor române în anul 1600.

Vremurile au făcut ca
acest loc eroic marcat de
cea mai glorioasă pagină
din istoria Evului Mediu
românesc — Unirea sub
domnia lui Mihai Viteazul
—, dar și de cea mai cruntă
război a privilegiatilor
împotriva conducătorilor
martiri ai răscoalei din
1784, să fie, în acel an 1918,
locul unde prin voința una-
nimă a românilor din Tran-
silvania s-a făurit statul
național unitar român.

În Horea, Cloșca și Crișan,
conducătorii mișcării din
1784, au intrat în istoria și
conștiința poporului român
ca simbol al nenumăratelor
jertfe date de români de-a
întregul secolelor în lupta
pentru libertate și dreptate
socială, pentru unitate și
independență națională.
Deși a fost reprimată sin-
geros, mișcarea din 1784 a
zgoduit din temelii, pentru
moment, întregul edificiu
social al țării, a dus la des-
ființarea „șerbiei”, a servi-

tuții personale în Transil-
vania, fiind cea dintâi re-
voluție românească pen-
tru dreptate socială și na-
țională a epocii moderne.
Prin amploarea sa, prin ca-
racterul obiectivelor pro-
gramatice, prin organizarea
militară superioară, marea
ridicare la luptă revoluțio-
nară condusă de Horea,
Cloșca și Crișan a fost un
eveniment istoric de deose-
bită importanță, adînc an-
corată în cerințele înaintării
societății românești pe tra-
ectoria evoluției moderne.
Subliniind semnificația
deosebită a evenimentelor
revoluționare din toamna
anului 1784, secretarul ge-
neral al partidului, pre-
ședintele republicii, tovară-
șul Nicolae Ceaușescu,
arată : „Una dintre cele
mai profunde și mai răsu-
nătoare mișcări țărănești
cunoscute pe continentul
nostru a fost răscoala io-
bagilor de la 1784 condusă
de Horea, Cloșca și Crișan,
care a produs o puternică
frământare și agitație în în-
treg Imperiul habsburgic”.

Evenimentele istorice din
Transilvania anilor 1784—
1785 fiind atât de zgudu-
toare prin tragismul cauze-
lor, dar și al sfîrșitului con-
ducătorilor revoluționari,
petrecute într-un principat
aflat în stăpînirea unui
mare imperiu al vremii și

fiind cea mai mare ridicare
la luptă a țărănimii din
Europa, dinaintea revolu-
ției franceze din anul 1789,
au trezit un ecou și s-au
propagat, în diferite moda-
lități, dincolo de hotarele
țării, au suscitau interesul
minților înaintate europene,
contribuind prin aceasta la
cunoașterea și formarea
unui curent de opinie în
favoarea luptei duse de ro-
mânii transilvăneni. Calen-
dare și broșuri, presa, mai
ales, din Franța, statele
germane, din Țările de Jos,
Italia, Spania, Anglia con-
țineau numeroase știri și
comentarii privind cauzele,
desfășurarea și reprimarea
mării ridicări la luptă a
iobagilor români din Tran-
silvania de la 1784.

Prin ecoul său european,
răscoala deschide larg por-
țile difuzării numelui de
român, atrage atenția lumii
asupra soartei românilor
din Transilvania, asupra
originii și vechimii poporu-
lui român, asupra prob-
lemelor sale în confrun-
ta-rea cu numeroase vicisitu-
dini care i-au îngreuiat evo-
luția sa pe calea progresu-
lui, pe calea realizării dezi-
deratelor sale fundamentale
de dreptate și libertate so-
cială, de unitate și inde-
pendență națională.

La 200 de ani de la răs-
coala din anul 1784
condusă de Horea, Cloșca
și Crișan țărănimia din pa-
tria noastră, ca urmare a
drumului eroic de luptă
străbătut împreună cu clasa
muncitoare, cu întregul po-
por, este astăzi o clasă so-
cială nouă, participantă ac-
tivă la făurirea celei mai
drepte societăți pe pămîn-
tul României — societatea
socialistă.

La aniversarea a 200 de
ani de la marea bătălie re-
voluționară din 1784, po-
porul român, strîns unit în
jurul Partidului Comunist
Român, al secretarului său
general, tovarășul Nicolae
Ceaușescu, muncește cu
abnegație în vederea în-
tîmpinării cu succese de-
osebite a Congresului al
XIII-lea al Partidului Co-
munist Român.

Înarmați cu coase, seceri, săbii și puști, iobagii oprimați se pregă-
tesc de luptă (desen de epocă)

ADEVĂRUL ISTORIC A TRIUMFAT

poporul român a anulat odiosul Dictat fascist de la Viena din 30 august 1940

Colonel dr. VASILE MOCANU

Situat într-o poziție cheie la încrucișarea drumurilor strategice ce leagă Peninsula Balcanică de spațiile geografice ale Europei centrale, de nord și de est și posedând importante resurse economice, teritoriul României a fost încă din vechime un centru de interferare și de ciocniri ale intereselor regatelor și imperiilor agresive, obiect al tendințelor cotropitoare ale acestora. Ca urmare, poporul român a fost determinat să ducă în mult milenara sa istorie nefirșite lupte pentru apărarea libertății și independenței, a unității teritoriale și a însăși ființei sale de neam.

Refăcută prin Marea Unire din anul 1918, unitatea teritorială a României a fost din nou grav amenințată în împrejurările dramatice ale răsturnării raportului de forțe pe plan european, începînd din anul 1939, în favoarea statelor care promovau o politică revanșardă și de revizuire teritoriale. *Izolată pe plan extern, România a fost supusă în vara anului 1940 unor presiuni concentrice din afară, soldate cu importante cesiuni teritoriale*¹.

În acest context Germania hitleristă și Italia mussoliniană au sprijinit activ și au încurajat permanent politica expansionistă a Ungariei horthyste de revizuire a frontierei

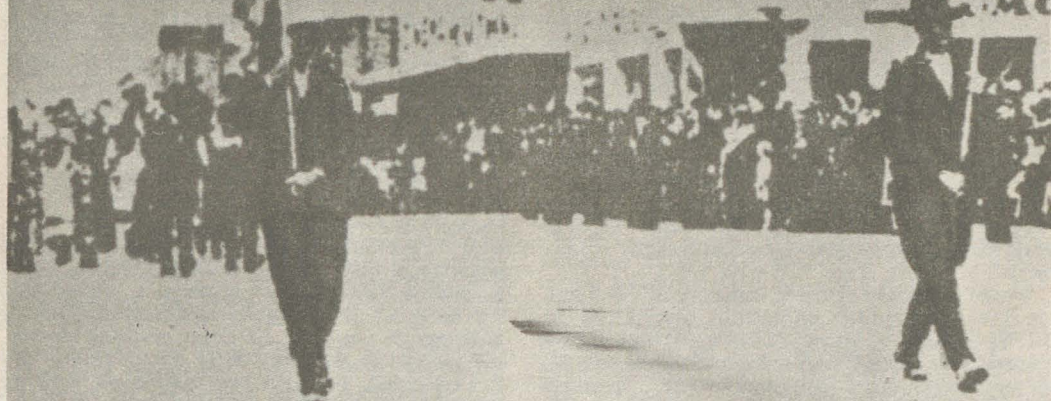
recunoscute prin Tratatul de la Trianon din anul 1920. *Prin presiuni, șantaj și amenințare cu războiul*², cele două state amintite, încălcînd independența și suveranitatea statului român, au obligat România printr-un odios Dictat, pronunțat la 30 august 1940 la Viena, să cedeze Ungariei horthyste partea de nord-vest al țării. **„În acest moment, greu pentru destinele sale — așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — poporul român s-a găsit singur, fără nici un sprijin din afară, părăsit de toate puterile Europei. România a fost nevoită să accepte condițiile nedrepte ale dictatului de la Viena. Prin aceasta ea a fost lăsată la cheremul Germaniei, a fost aruncată de fapt în brațele forțelor hitleriste”**³

Vestea verdictului fascist de la Viena a străbătut ca un fulger întreaga țară, umplînd de indignare și minie pe toți cetățenii României. În aceste condiții, **„Partidul comunist — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu —, numeroase cercuri politice, Madoszul și alte organizații democratice și patriotice, inclusiv grupuri ale armatei, s-au ridicat împotriva dictatului, au organizat în diferite centre ale țării puternice manifestații populare, au cerut să se treacă la lupta armată pentru apărarea integrității și suveranității patriei”**⁴. În adu-

Într-o impresionantă adunare, mii de cetățeni din Cluj protestează față de odiosul dictat de la Viena

Pace și egalitate - nu revizuire!
Békét, egyenlőséget - nem revíziót!

Oamenii ai muncii maghiari din România s-au alăturat luptei antifasciste și antirevizioniste a întregului popor român

nări spontane, în mari demonstrații protestatare desfășurate sub semnul mobilizator al cîntecelor de luptă „Deșteaptă-te române”, „La arme” și sub lozincile „Nu dăm Transilvania”, „Jos cu Hitler”, „Jos cu Mussolini”, masele populare de la orașe și sate, muncitorii din fabrici și uzine, țărani, intelectuali, întregul popor român, în frunte cu comuniștii, au condamnat Germania hitleristă, Italia fascistă și Ungaria horthystă, și-au exprimat hotărîrea fermă de a apăra independența națională și integritatea teritorială a patriei. Aceleași sentimente patriotice erau caracteristice și pentru armata română care, de la soldat la general, și-a manifestat hotărîrea fermă de a nu mai ceda fără luptă nici o brazdă din moștenirea milenară.

Caracteristic întregului popor român, armei sale în acel moment tragic pentru țară este faptul că sfișierea teritoriului național, cu toată durerea adîncă provocată, a sporit hotărîrea fermă a tuturor patrioților români de a

lupta pînă la jertfa supremă pentru eliberarea pămîntului răpit, a sădit o încredere de neclintit în ideea că va triumfa dreptatea, adevărul istoric, că va veni „ziua satisfacției pe care națiunea română trebuie s-o primească”⁵.

Înțelegînd că sentința nedreaptă de la Viena a fost impusă de împrejurări externe vîtrege, căroră România, singură și izolată, n-ar fi putut să le facă față, poporul român a considerat-o vremelnică, iar armata s-a îndirjit în pregătirea sa de luptă și în oțelirea sufletului cu sentimentul patriotic, pentru a fi gata, la momentul favorabil, să readucă sub suveranitatea statului român teritoriul răpit. În acest sens, comandantul Corpului 7 armată nota că „...Toți (ofițerii și trupa — n.n.) au credința fermă că actualele frontiere nu pot fi definitive”⁶, iar comandantul Diviziei 20 infanterie concluziona că dorința de luptă a militarilor de sub comanda sa este unanimă și că „reîntregirea hotarelor va fi

Prin eroismul și jertfele de sînge ale zeclilor de mil de români, Transilvania de nord, străvechi pămînt românesc, a revenit pe veci la patria mamă

idealul ce va mișca generația" ⁷. Însăși legația germană din București raporta cu îngrijorare Berlinului că : „Nici un român nu vrea să creadă că, prin arbitrajul de la Viena, problema transilvăneană ar fi fost rezolvată definitiv și pentru totdeauna (...); pentru români este o dogmă că arbitrajul de la Viena nu înseamnă sfârșitul” ⁸.

În teritoriul cotoplit, Ungaria horthystă a instaurat un regim de ocupație de tip fascist care s-a manifestat cu toată virulența în viața economică, politică, culturală, socială și națională, cu urmări tragice pentru populația românească. Despre aceasta Szenczei Lászlo, contemporan al evenimentelor, scria în 1946 : „Soldășimea pătrunsă pînă în măduva oaselor de teoriile fasciste, odată ajunsă în nordul Transilvaniei, a săvîrșit atrocități odioase față de locuitorii neajutorați ai satelor românești” ⁹.

Poporul român nu s-a împăcat nici-o clipă cu ideea acceptării Dictatului fascist de la Viena și era conștient de necesitatea luptei pentru refacerea hotarelor ciuntite ale patriei, pentru dezrobirea milioanei de cetățeni români rămași sub teroarea horthystă.

Redobîndirea teritoriului răpit prin dictat și forță în august 1940 a constituit o preocupare

antifascistă, antirevizionistă din perioada anterioară și animat de un puternic devotament față de patrie, a chemat toate forțele organizate și neorganizate ale clasei muncitoare, întregul popor la luptă împotriva cotoplitorilor. Comuniștii, inclusiv cei aflați pe teritoriul părții de nord-vest a Transilvaniei, rupte din trupul țării prin odiosul Dictat de la Viena, au desfășurat o tenace muncă politică și organizatorică în vederea atragerii și mobilizării tuturor forțelor politice naționale în această luptă pentru recucerirea independenței și suveranității țării, eliberarea întregului teritoriu al patriei și reîntregirea frontierelor firești ale României ¹⁰.

Unul din obiectivele fundamentale ale mișcării de rezistență antifascistă din România l-a constituit abolirea dictatului de la Viena și a regimului de ocupație horthyst. Acest obiectiv a fost înscris în platforma de luptă a Partidului Comunist Român, a organizațiilor de masă democratice, a forțelor politice antifasciste ale țării. La acest obiectiv au aderat treptat și naționalitățile conlocuitoare din Transilvania, inclusiv cea maghiară, care nu împărțasea metodele de comportare ale ocupanților ¹¹.

Reîntregirea granițelor țării, readucerea

Unitate
motorizată
română
intrînd
într-un oraș
eliberat

pare centrală a tuturor forțelor social-politice, patriotice, democratice și naționale din România. Toate aceste forțe, în frunte cu comuniștii, au luat poziție contra dictaturii militaro-fasciste antonesciene, aservirii țării Reichului nazist și armatelor de invazie ale acestuia, contra ocupanților horthysti, organizînd o amplă mișcare de rezistență antifascistă, antihitleristă, antihorthystă care s-a înscris în marea luptă a popoarelor pentru libertate și independență, pentru apărarea culturii și civilizației umane. Forța politică cea mai activă, consecventă și dinamizatoare în mișcarea de rezistență din România a fost Partidul Comunist Român — practic inițiatorul și organizatorul acesteia — care, folosind în noile condiții experiența dobîndită în lupta

părții de nord-vest a României la patriamumă, a preocupat și frămîntat adînc armata română ; aceasta a fost stăpînită în întreaga perioadă din septembrie 1940 pînă în august 1944 de hotărîrea fermă, de nestrămutat, de a întoarce armele împotriva Germaniei hitleriste și a Ungariei horthyste care sîntecaseră granițele României, pentru alungarea trupelor străine de pe meleagurile strămoșești. În acest sens, din documentele de epocă rezultă următoarele : în martie 1941 Marele Stat Major român consemna că soldații „nutresc dorința fierbîntă de a fi rezolvată problema Transilvaniei” ¹² ; în februarie 1942, Serviciul special de informații raporta : „Armata română așteaptă momentul dezrobirii Ardealului de sub tirania maghiară” ¹³ ; în iunie

Transilvania a fost desrobită

Careii și Satu-Mare au fost eliberate

Marele Stat Major al Armatei

COMUNICAT

asupra operațiunilor din ziua de 25 Octombrie 1944

În Transilvania de Nord-Vest, trupele române de sub comanda Generalului de Corp de Armată Avramescu Gh., în strânsă legătură cu cele sovietice, au ocupat orașele Carei și Satu-Mare, după care se apropie frontiera româno-maghiară, desrobind astfel întreaga Transilvania.

După două luni de lupte îndârjite, trupele române au reușit, într-o primă fază, să distrugă forțele germane din interiorul țării noastre capturând 32.000 ofițeri și soldați germani, printre care 14 generali și să facă, pe un front de aproape 450 km. acoperirea marșurilor și concentrării, neobișnuite de înamic a forțelor aliate sovietice.

Într-o a doua fază, luptând într-o strânsă colaborare și bună camaraderie

cu puternicile și vitezele trupe sovietice, diviziile noastre au contribuit larg la înfrângerea și nimicirea forțelor germano-maghiare din Transilvania și Banat.

Jertefe de sânge ale armatei noastre, în aceste două luni de lupte neîntrerupte au fost tuii mari. Peste 1500 ofițeri, 1400 subofițeri și 62.000 trupă — morți, răniți și dispăruți — au căzut pentru desrobirea Ardealului.

Ajunse azi pe frontiera din 1940, diviziile noastre sunt gata de un nou efort și noul jertfe pentru confiscarea drepturilor noastre prin lupta eșuată de morii noștri aliați, până la înfrângerea totală a forțelor germano-maghiare.

1943 un ofițer german nota : „Tema predominantă este problema Transilvaniei. În general starea de spirit este ostilă germanilor (...) Problema graniței maghiaro-române este de mare importanță pentru ofițeri și trupă. Actuala trasare de granițe este considerată in suportabilă. Cîntecul elibertării Transilvaniei se cîntă pretutindeni”¹. Documentele vremii atestă, irevocabil, că în anii 1940—1944 acest deziderat major a stăruit în conștiința întregii opinii publice românești, a frământat toate clasele și păturile sociale, națiunea română nutrind un dor nestins și o hotărîre neștrămutată pentru anularea Dictatului de la Viena și eliberarea părții de nord-vest a Transilvaniei.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 a impulsionat și a dat o nouă perspectivă luptei de eliberare a părții de nord-vest a țării aflate sub dominația horthystă. Luptind cu vitejie și eroism, armata română avînd sprijinul întregului popor, cooperînd de la sfîrși-

tul primei decade a lunii septembrie cu armata sovietică a alungat prin lupte grele trupele germano-ungare, eliberînd pînă la 25 octombrie întregul teritoriu al țării de sub dominația hitleristo-horthystă. Prin aceasta Dictatul fascist de la Viena din august 1940 a fost practic anulat. Tratatul de pace din 1947 dintre România și Puterile Aliate și Asociate a consemnat fără echivoc această realitate : „Hotărîrile Sentinței de la Viena din 30 august 1940 sînt declarate nule și neavenite. Frontiera dintre România și Ungaria este restabilită prin articolul de față, astfel cum exista la 1 ianuarie 1938”¹⁵.

Ca semn al păstrării și cultivării tradițiilor de luptă înaintate ale poporului român, al prețuirii eroismului ostașilor noștri pentru eliberarea patriei de sub dominația fascistă, al contribuției aduse la înfrîngerea Germaniei naziste, 25 Octombrie a fost declarată Ziua Armatei Republicii Socialiste România.

1 File din istoria militară a poporului român, vol. 11. Editura Militară, București, 1983, p. 486.

2 Gh. Zaharia și colectiv, Rezistența antifascistă în partea de nord a Transilvaniei (septembrie 1940 — octombrie 1944), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1974, p. 34.

3 Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîririi construcției socialiste, vol. 1, Editura Politică, București, 1968, p. 374.

4 Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîririi construcției socialiste, vol. 1, Editura Politică, București, 1968, p. 374.

5 Arh. M.Ap.N., fond 341, dosar nr. 56, filele 19—11.

6 Ibidem, fond 341, dosar 56, fila 20

7 Ibidem, filele 75 și 100.

8 Citat după : A. Simion, Dictatul de la Viena, Editura Dacia, Cluj-Napoca, p. 251.

9 Laszlo Szenczel, Magyar román kérdés, Budapest (1946), p. 161.

10 Gh. Zaharia și colectiv, Op. cit., p. 84 și urm. ; Cf. File din istoria militară a poporului român, vol. 11, Editura Militară, București, 1983, p. 504—519.

11 Vezi detalii în : Gyorgy Ferenczy, Golgota în Transilvania, Arad, 1940, p. 43—44.

12 Arh. M.Ap.N., dosar nr. 1200/317, fila 48.

13 Arh. C.C. al P.C.R., fond 1, dosar nr. 278, fila 649.

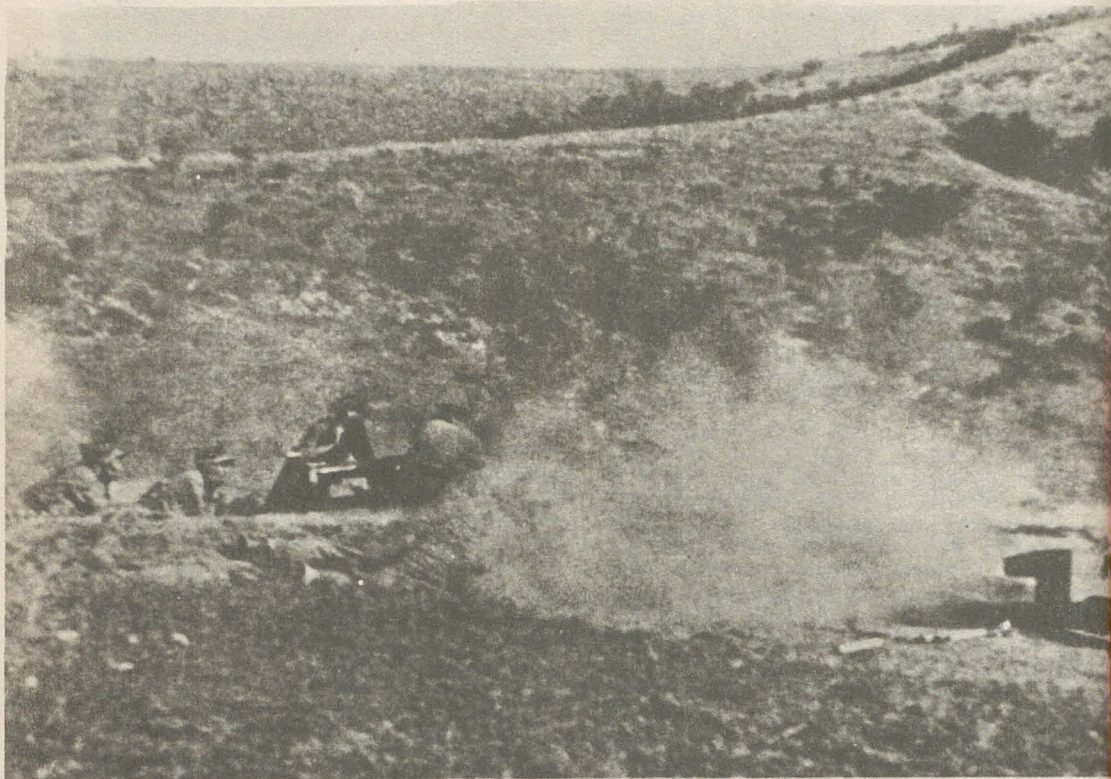
14 Arh. Statului București, fond microfilme S.U.A., rolă 274, cadrul 000 607.

15 File din istoria militară a poporului român, vol. 11, 1983, p. 550.

„V-am așteptat cu nerăbdare ! V-am așteptat cu drag ! Și ai venit victoriosi ! Vă mulțumim !“

ÎN PLIN EFORT ELIBERATOR

După încheierea victorioasă a luptelor din zilele lui august 1944, efortul militar românesc a fost îndreptat spre desăvârșirea eliberării teritoriului național de sub dominația fascistă și ahularea odiosului Dictat de la Viena din 30 august 1940. Concepția strategică a desfășurării ofensivei eliberatoare a părții de nord-vest a României a fost stabilită de Marele Stat Major român prin directiva din 30 august 1944. Potrivit acesteia Armata 1, care executase „acoperirea” pe întregul aliniament de contact cu inamicul în Transilvania și Banat, și Armata 4, ale cărei mari unități finalizaseră acțiunea de repliere din Moldova, primeau misiunea „să treacă la acțiuni ofensive mai importante pentru cucerirea Ardealului de Nord”¹. Pentru pregăti-

rea acestei misiuni, armatele trebuiau „să interzică orice încercări de pătrundere a inamicului spre trecătorile Carpaților Meridionali și Apuseni” și să execute „recunoașteri ofensive și atacuri locale pentru a culege informații și a cuceri puncte importante necesare dezvoltării operațiilor viitoare”².

Concepția elaborată de Marele Stat Major a fost modificată pe parcurs sub incidența mai multor factori, între care cel mai important l-a reprezentat afluirea în prima jumătate a lunii septembrie 1944 a trupelor sovietice în „capul de pod” din sudul Transilvaniei și din Banat.

Acțiunile militare pentru eliberarea părții de nord-vest a României înfățișează în cursul lunii septembrie 1944 tabloul dinamic al concomitenței în

timp, pe planuri depărtate spațial, a ofensivei cu defensiva strategică. Astfel, în timp ce în sud-estul Transilvaniei, trupele române au reluat la 7 septembrie ofensiva pentru reducerea „întrîndului secuiesc” în colaborare cu forțele sovietice venite de peste munți prin trecători la adăpostul frontului realizat în Transilvania de trupele române, la 5 septembrie, în centrul podișului transilvan, Armata 4 română a început să desfășoare o aprigă luptă defensivă pentru a stăvili contralovitura trupelor hitleristo-horthyste care încercau să ajungă rapid pe culmile Carpaților Meridionali. La vest de Carpați, Apuseni, în Banat și Crișana, diviziile Armatei române au stăvilit inițiativa singure, apoi în colaborare cu marile unități sovietice ofensiva inamică declanșată

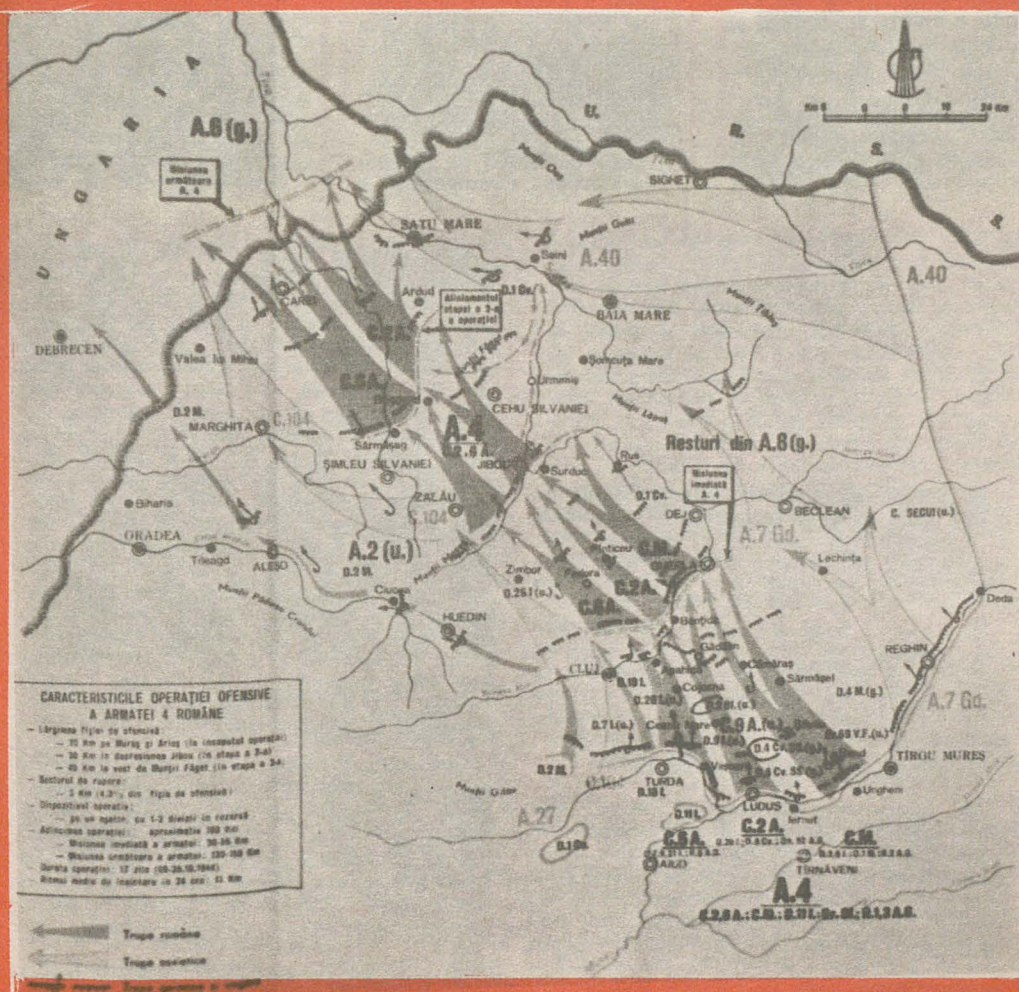
la 13 septembrie 1944 care tindea să ocupe întregul lanț occidental carpatin și să stăpânească importanta zonă economică a Banatului și Hațegului.

Cele două acțiuni ofensive declanșate de inamic au amînat însă doar pentru un scurt timp desfășurarea ofensivei hotărîtoare a trupelor noastre pentru eliberarea părții de nord-vest a României. În centrul Transilvaniei, luptînd cu multă viteză și eroism, mi-

litarii Armatei 4 au trecut la 9 septembrie la contra-ofensivă pe direcțiile Tîrnăveni—Luduș și Aiud—Turda, respingînd, împreună cu militarii sovietici, trupele hitleristo-horthyste dincolo de râurile Mureș și Arieș, între orașele Tîrgu Mureș și Turda. După cinci zile de aprige înclăștări capul de pod realizat de inamic la sud de aceste riuri a fost lichidat, creîndu-se condiții favorabile desfășurării ofensivei decisive pentru

eliberarea deplină a țării de sub dominația hitleristo-horthystă. În Banat, paralel cu blocarea ofensivei inamice, Armata 1 română a asigurat afluirea și concentrarea forțelor sovietice în capul de pod deținut de trupele române la vest de Carpații Occidentali. Evidențiind acest lucru, generalul I.M. Managarov, comandantul Armatei 53 sovietice, menționa la 23 septembrie 1944 următoarele: „Unitățile Armatei 1 ro-

Hartă cu principalele caracteristici ale ofensivei Armatei 4 române

Coloană de tancuri românești gata pentru a îndeplini o nouă misiune

mâne au oprit năvala germano-maghiară, acoperind mișcarea trupelor roșii spre Cimpia Ungariei (...) În aceste lupte (...) ele au dovedit bărbăție și dirzenie și au îndeplinit cu cinste misiunea înaltă ce li s-a încredințat.”³

Ofensiva eliberatoare finală a trupelor române și sovietice a fost declanșată la începutul lunii octom-

brie 1944 și s-a corelat cu planul strategic mai amplu al pregătirii și executării de către forțele Frontului 2 ucrainean a operației Debrețin, dezlănțuită la 6 octombrie la vest de Carpații Occidentali și la 9 octombrie în Podișul Transilvaniei, la est de acești munți.

Bătălia finală de la vest de Carpații Occidentali a

inclus luptele desfășurate pentru eliberarea orașelor Oradea și Salonta. Patru divizii românești, alături de alte mari unități sovietice, au atacat pe direcția Arad—Debrețin—Csap și după ce au contribuit decisiv la eliberarea zonei cuprinse între Mureș și Crișul Repede, inclusiv a celor două orașe amintite, au continuat lupta dincolo de frontieră în Ungaria (primele unități române au depășit frontiera româno—ungară la 24 septembrie 1944).

În centrul Transilvaniei, Armata 4 română (12 divizii) a trecut la ofensivă pe direcția Luduș—Bonțida—Jibou—Carei. Într-o primă etapă, atacind într-o fișie de ofensivă largă de 75 km, Armata 4 a reușit să ajungă după lupte grele, până în seara zilei de 13 octombrie, pe râul Someș și să cucerească un important cap de pod pe malul vestic al râului. Evenimentul principal al luptelor din această

Breviar

● Efectivele armatei române aflate în prima linie de luptă cu inamicul se ridicau la 1 septembrie 1944 la 274 919 militari, dintre care 264 883 aparțineau trupelor terestre, 7 768 aeronauticii și 2 268 marinei.

● La acea dată, Armata 1 română asigura „acoperirea” frontierei și a liniei de demarcație din Transilvania menținând la nord de Carpații Meridionali și la vest de cei Occidentali un cap de pod strategic deosebit de important în vederea desfășurării ulterioare a luptelor eliberatoare.

● „Înfringerile suferite de nemți pe flancul de sud și trecerea României de partea aliaților sînt evenimente de o mare importanță pentru tot mersul războiului. „Lovitura românească” nu va întîrzia să aibă o rezonanță politică în celelalte țări satelite ale Germaniei” (Extras din revista sovietică „Voina i rabocii klas” din 1 septembrie 1944).

● Comitetul Central al Partidului Comunist Român adresează la 2 septembrie un vibrant apel către militarii armatei române, mobilizîndu-i la lupta necruțătoare împotriva cîmpitorilor: „Întregul popor înconjoară cu dragoste lupta voastră plină de elan și jertfă căci lupta voastră este lupta întregului popor pentru libertate, independență și o viață mai bună... De aceea lupta voastră, dragi ofițeri și soldați, trebuie să fie și mai necruțătoare, alături de puternicii noștri aliați, pînă la totala nimicire a hoardelor germano-fasciste, a cîmpitorilor unguri și a asasinilor legionari, care au adus în țară pe nemți... Prin războiul contra cîmpitorilor germani și maghiari vom dobîndi pacea și fericirea poporului român. În lupta voastră sînteți sprijiniți cu hotărîre și curaj de formațiunile patriotice înarmate și de întregul popor român. „Trăiască România liberă, independentă și democratică!”

● „Poporul român dă exemplu. El a întors armele împotriva germanilor imediat după ce Antonescu a fost arestat. Și în România, ca și în Franța sau Iugoslavia, partidul comunist aflat în ilegalitate a fost unul dintre principalii făuritori ai acestei schimbări” (Extras din ziarul parizian „L'Humanité” din 4 septembrie 1944).

● La 7 septembrie 1944 forța combativă a Diviziei 9 infanterie era următoarea : 133

primă etapă l-a constituit eliberarea oraşului Cluj (11 octombrie), important centru economic, cultural şi administrativ din nord-vestul ţării — ca urmare a acţiunilor comune duse de diviziile 18 şi 2 munte române şi diviziile 4 şi 93 sovietice. Subliniind semnificaţiile evenimentului, ziarul „Scinteia”, organul central de presă al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, consemna la 12 octombrie 1944 : „Acum, prin poarta Clujului, vom păşi cu mândrie şi demnitate pe pământul Ardealului dezrobît, unde ne vom întîlni cu spiritul nemuritor al tuturor luptătorilor pentru libertate de peste munţi.”

În continuare, între 14 şi 25 octombrie, Armata 4 română a desfăşurat o viguroasă urmărire prin poarta Someşului, zdrobind succesiv rezistenţele inamice din Munţii Meseş şi Făget şi din faţa oraşelor

Vinători de munte români pe frontul din Transilvania

Carei şi Satu Mare. Luptele au avut o importanţă deosebită pe planul general al ofensivei Frontului 2 ucrainean, deoarece angajarea puternică a inamicului în nord-vestul României de către Armata 4 nu a mai permis comandamentului german să deplaseze o parte din forţe la vest de Carpaţii Occidentali pe direcţia loviturii principale a frontului.

Prin lupte dîrze, executate prin surprindere, patru divizii române s-au apropiat impetuos de oraşul Carei, pe care l-au eliberat în dimineaţa zilei de 25 octombrie, în urma unei manevre dublu învăluitoare, combinată cu un atac frontal executat de unităţi din Divizia 9 infanterie. Concomitent, Divizia 11 infanterie a întors pe la vest apărarea inamicului din

ofiţeri, 102 subofiţeri, 13 666 trupă, 6 808 cai, 1 734 trăsurî şi chesoane, 24 autovehicule, 10 motociclete, 12 579 puşti, 1 330 pistoale mitralieră, 414 puşti-mitralieră, 131 mitraliere, 6 tunuri antiaeriene, 47 tunuri antitanc, 110 aruncătoare, 48 guri de foc artillerie.

● Dintr-un raport informativ al Armatei 4 din 9 septembrie 1944 către Marele Stat Major : „Pe teritoriul Ardealului de sud se prezintă o mulţime de tineret, ca voluntari, dintre refugiaţi pentru a lupta la dezrobirea Ardealului de nord. Este de dorit a se da o dezlegare cit mai repede unităţilor de a-i primi, echipa, înarma şi încadra în unităţile luptătoare. Acest tineret voluntar, prin elanul lui va menţine în mijlocul unităţilor un moral foarte bun.”

● „Prin trecerea României de partea aliaţilor, Germania este ameninţată din sud-est, iar Ungaria se află în pragul prăbuşirii. Drumul din sud-est care duce la Budapesta, Praga, Viena este deschis... Este deci legitim ca poporul român să aibă o contribuţie însemnată la grăbirea sfîrşitului. Este o contribuţie cu care poporul român poate să se felicite”. (Postul de radio New York — 18 septembrie 1944).

● Din cuvîntarea rostită de colonelul Alexandru Petrescu, comandantul Detaşamentului Păuliş la 22 septembrie 1944 la

încheierea luptelor victorioase din defileul Mureşului : „Ofiţeri, subofiţeri şi elevi !... Aţi abătut oţelul tancurilor şi nu v-aţi înfierat. Aţi secerat val după val, zi după zi, puhoi de infanterie din cinci regimente de honvezi şi aţi rămas neclintîţi... Aţi primit grindina de foc ucigător calm, străjuîţi de scutul sufletelor voastre româneşti... La Păuliş, Miniş, Ghioroc şi Cuvîin... aţi înscris cu slovă de singe, cu slovă de aur, în lumină de soare scînteietor, pagini nepieritoare în istoria poporului nostru... Va duce Mureşul pe apele lui pînă departe vestea izbînzii voastre şi o va cînta mereu. Vor povesti codrii Cladovei urmaşilor că aici pe Mureş, o şcoală de subofiţeri s-a bătut şi a bătut pe duşman, zdrobind furia horthystă...”

● Subliniind patriotismul şi vitejia cu care au luptat militarii români pentru zdrobirea ofensivei declanşată de inamic în Crişana şi Banat, comandantul Armatei 1 române arăta următoarele în ordinul de zi nr. 2 : „Voi aţi păzit pămîntul străvechi al Banatului şi Crişanei (...) În munţii Apusenî, batalioanele de moţi au deschis din nou cartea vitejiei strămoşilor lor. În apărarea Aradului, dar mai ales la Păuliş, Şcoala de subofiţeri Radna, prin vitejia cu care a luptat a dovedit din plin cît este de scump tuturor inimilor româneşti pămîntul transilvănean (...) Prin vitejia şi dragostea voastră de ţară voi cu toţii aţi

Unul dintre numeroasele cursuri de apă fortate de unitățile noastre în urmărirea inamicului

zona orașului Satu Mare, ușurând astfel ofensiva Diviziei 133 infanterie sovietică. Continuând ofensiva, fără întrerupere, Armata 4 română a depășit în aceeași zi frontiera de stat a României, angajând și în această zonă luptele pe teritoriul Ungariei.

Bilanțul luptelor desfășurate de armata română în această fază a ofensivei de eliberare a patriei de sub ocupația hitleristo-horthystă evidențiază contribuția totală a întregului popor român pentru apărarea idealurilor sale de libertate și unite. Între 1 septem-

brie și 25 octombrie 1944 armata română a angajat în lupte 28 de divizii, un corp aerian, două brigăzi de artilerie antiaeriană și alte unități și formațiuni militare.

Vestea eliberării depline a teritoriului românesc cotropit de fasciști și horthyști a provocat o vie sa-

oprit năvala inamică și ați asigurat forțelor aliate rusești ieșirea din strimtoriile munților”.

● 27 septembrie 1944. Din jurnalul de operații al Regimentului 90 infanterie: „Oamenii trec apa pînă la piept cu arma-mentul sprijinit pe cap, dezbrăcați, pe vînt și ploaie. Artileria inamică execută trage-rea asupra punctului de trecere însă da-torită faptului că primul care trece este comandantul batalionului (29 vinători de munte — n.n.), căpitanul Crișan Ștefan, pe companii, ținîndu-se ca să nu-i ia apa, oamenii trec riul” (...)

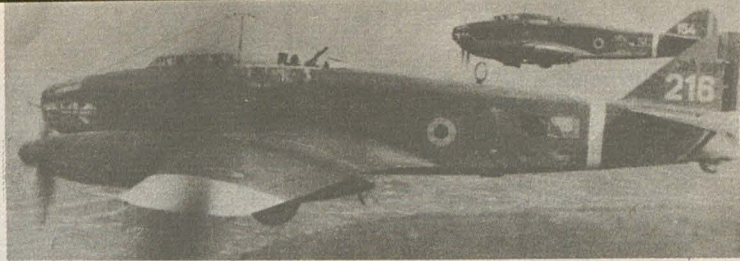
29 septembrie 1944: „Zi destul de grea în care bravi vinători ai căpitanului Crișan au cucerit metru cu metru din pămîntul scump al Ardealului. Și aici am avut eroi. Căpitanul Lăteanu cade rănit grav de un obuz de artilerie pe cînd voia personal să tragă cu mitraliera. Pînă la primul post de ajutor moare eroic la datorie”.

● Din proiectul de platformă a Fron-tului Național-Democrat al Tineretului propus de C.C. al U.T.C.: „Tineretul care se află în spatele frontului trebuie să mun-cească pentru a sprijini efortul de război, asigurînd armatelor care luptă pe front cele necesare”. („Scînteia” din 3 octombrie 1944).

● Din jurnalul de operații al Diviziei 11 infanterie referitor la luptele de la Oarba de Mureș: 3 octombrie 1944: „Înaintarea este foarte grea deoarece din cauza ploii terenul este alunecos... După expresia celor din linia 1-a un adevărat viespar de arme automate a deschis un foc extraordinar de puternic fixînd la teren toate unitățile. Acestei furtuni de gloanțe i-a urmat alta de proiectile de artilerie și aruncătoare. Din cauza apropierii dintre linii artileria nu poate trage pe linia 1-a inamică... Cota 421 trebuie cucerită cu orice sacrificiu, fiind absolut necesară în vederea opera-țiunilor ulterioare... La centru s-a încercat tot timpul să se reia înaintarea. Nu s-a putut înainta om cu om. Sînt lupte la grenadă. Nu poate fi însă abordată creasta... Se fac totuși eforturi supraomenești pentru cucerirea obiectivului, însă inamicul apără cu o hotărîre de neîntîlnit această formă de teren, dispunînd în același timp de o superioritate zdrobitoare de armament automat și aruncătoare. Pierderile sînt foarte mari. Numai la batalionul Luca Mihăilescu sînt peste 100 morți și răniți”

● „Noi, cetățenii Bucureștiului ne luăm angajamentul de a lupta în primele rînduri ale poporului român pentru continuarea războiului alături de armata roșie, contra cotropitorilor hitleriști, pentru nimicirea definitivă a fascismului”. (Din moșiunea

tisfacție în întreaga țară. În acest sens, într-un ordin de zi dat de ministrul de război la 26 octombrie se arătau următoarele: „Plăurile și codrii Maramureșului, Țării Oașului și Crișanei puiesc iarăși de voioșia libertății cîștigate. Românii de pretutindeni, cu mic cu mare, tresaltă la sunetul trimbițelor biruitoare. Ardealul a revenit azi, prin luptă dreaptă și jertfă vrednică, la patria din care a fost rupt”⁴. Consemnînd, la rîndul său, mărețul eveniment, generalul Gheorghe Avramescu, comandantul Armatei 4 române, se adresa astfel militarilor într-un înșuflețitor ordin de zi: „La chemarea țării pentru dezrobirea Ardealului, răpit prin Dictatul de la Viena, ați răspuns cu înșuflețire și credință în izbînda poporului nostru. Tineri și bătrîni ați pornit spre ho-

Avioane românești de bombardament deasupra liniilor dușmane

tarele sfinte ale patriei și cu piepturile voastre ați făcut zăgăz neînfricat dușmanului care voia să ajungă în Carpați. (...) Zdrobit de focul năprasnic al artileriei și de necontenitele asalturi, inamicul a fost izgonit din Ardealul scump. Prin ploii, prin noroai și drumuri desfundate, zi și noapte, ați luptat cu un dușman dirz și hotărît și l-ați învins.

Pe cei care au căzut la datorie îi vor preamări urmașii și numele lor va fi înscris în cartea de aur a

poporului român. Luînd pilda de la cei care au pus patria mai presus decît viața, continuăm lupta”⁵. Hotărîrea întregii armate române de a lupta mai departe pînă la înfrîngerea totală a fascismului era cu claritate exprimată și în comunicatul Marelui Stat Major român din 25 octombrie 1944: „Ajunse la frontiera din 1940 diviziile noastre sînt gata de un nou efort și noi jertfe pentru consfințirea drepturilor noastre prin lupta elături de mării noștri aliați pînă

adoptată de populația Capitalei la 8 octombrie 1944).

● Comandantul Armatei 4 române, generalul Gheorghe Avramescu, declară următoarele în ziarul „Curierul”: „Armata noastră este formată în majoritate din tineret (...) Armata este tînără dar bravă. Ea este însăși năruinea. Deosebire nu se poate face”.

● Din comunicatul de război al Marelui Stat Major: „În Transilvania de centru trupele române, în legătură cu cele sovietice, au trecut în dimineața zilei de 9 octombrie la un atac general și, înfrîngînd peste tot rezistențele inamice, au pătruns adînc în dispozitivul lor”.

● Din jurnalul de operații al Diviziei 8 cavalerie: „Ziua de 10 octombrie a.a. a fost o zi foarte grea, deoarece în condițiuni extrem de dificile s-a executat o etapă de aproape 40 km pe un timp ploios, pe drumuri desfundate și cu poduri aruncate în aer. Oamenii aceiași care au luptat la Iernut și Oarba de Mureș... Oboseala și nesomnul nu contează însă în fața perspectivei ce se deschide în fața frontierei nedrepte din 1940 la care am ajuns și pe care trebuie să o sfîrșim”.

● Din ordinul de zi nr. 120 al comandantului Corpului 6 armată: „Astăzi 10 octombrie 1944, ora 12, după grele lupte și

nenumărate greutăți ați trecut linia de demarcație pășind în Ardealul nostru de nord, vremelnice răpit. Să fim mindri că ne este hărăzit nouă ofițeri și ostași ai Corpului 6 armată să dărim pietrele de hotar maghiare, tocmai aici în regiunea Clujului, leagănu de milenii al poporului român. Mulțumesc tuturor pentru faptele de arme săvîrșite”.

● Din jurnalul de operații al Regimentului 2 dorobanți: 14 octombrie 1944: „Populația românească scăpată de sub jugul cîtotropitor întîmpină regimentul cu flori și ovaționează pentru armata română (...) Tineretul ne întîmpină cu cîntece patriotice și tricolorul falnic filfîie și la ultima colibă românească”.

● Evocînd bucuria întregului popor român în momentul eliberării depline a teritoriului național de sub ocupația hiteristo-horthystă, ziarul „Timpul” consemna: „Începînd din zorii zilei, deasupra ultimelor două cetăți românești din Ardealul de nord — Careii Mari și Satu Mare — tricolorul nostru filfîie din nou biruitor după 4 ani (...) Dincolo de frontieră (...) cu începere de la orele 9 trec masiv în cădența biruinței, înfrățite prin lupte și belșug de jertfă, bravele trupe ruse, române, soli ai eliberării celor robiți și soli ai libertății pe întinsul pustiit maghiar în care tirania își trăiește ultimele clipe”.

la înfrângerea totală a forțelor germano-maghiare”⁶. Într-adevăr, în perioada care a urmat, armata română a continuat fără întrerupere luptele alături de armatele Națiunilor Unite până la victoria deplină asupra fascismului, aducându-și o contribuție însemnată la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei.

Pentru a cinsti trecutul de luptă eroic al armatei noastre, abărătoare de nadejde a ființei naționale, a libertății și independenței patriei, și contribuția ei decisivă la eliberarea României de sub ocupația hitleristo-horthystă și la înfrângerea fascismului, în fiecare an, la 25 Octombrie, poporul român sărbătorește Ziua Armatei Republicii Socialiste România. „Fie ca această zi — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român — să reamintească permanent armatei și întregului popor că trebuie să facem totul ca niciodată nici un petec

Florile recunoștinței pentru bravii ostași români care au adus libertatea în satele din nordul Transilvaniei

de pământ să nu mai cadă sub dominația străină”⁷.

[A. D.]

1 Arh. M. Ap. N., fond 948, dosar nr. 856, fila 124.

2 Ibidem.

3 Ibidem, fond 948, dosar nr. 1404, vol. II, f. 137.

4 Ibidem, fond 526, dosar nr. 235, f. 130.

5 Mesajul patriotic al un ordin de zi, Editura Militară București, 1980, p. 30-31.

6 Arh. M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 869, f. 128.

7 Nicolae Ceaușescu, Romnia pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, vol. 10. Editura Politică, București, 1974, p. 2.

Bilanțul acțiunilor desfășurate de armata română în faza a doua a luptelor de eliberare a patriei de sub ocupația fascistă evidențiază dimensiunile angajării plenare a întregului popor român pentru apărarea idealurilor sale de libertate și unitate.

Între 1 septembrie și 25 octombrie, armata română a angajat în lupte circa 280 000 de militari, cu mult peste prevederile Convenției de armistițiu din 12 septembrie 1944. În cursul ofensivei, au fost eliberate 872 localități, între care 8 orașe și au fost provocate inamicului pierderi ce s-au cifrat la 11 434 prizonieri și morți. Pe întreg teritoriul României, de la 23 august și până la 25 octombrie, forțele germano-ungare au suferit pierderi umane care s-au cifrat la 72 937 militari, dintre care 66 275 prizonieri.

Pe cei căzuți
la datorie

ÎI PREAMĂRESC URMAȘII

Colonel GHEORGHE BEJANCU

Străbat timpurile și anotimpurile transilvane, străjuind în larg de cimpuri, pe maluri de ape, pe umeri de deal, în margini de păduri, lângă borne de drumuri și de graniță, în mari piețe urbane, în vetre de sate, monumentele întru recunoscătoarea aducere-aminte a eroilor ce în urmă cu patru decenii și-au dăruit ce au avut mai scump pentru eliberarea acestor străvechi și strămoșești plaiuri românești. Toamna le aureolează în lumini blinde, florile tîrzii le zugrăvesc curcubeie, copii, adolescenți, oameni în puterea vîrstei și bătrîni, bărbați și femei dau onorul, cu înfiorarea emoției și gîndului bun, celor nemuriți în bronz, piatră și lemn.

Sînt aceste monumente însemnele unei hărți anume: a vitejiei, dîrzeniei și devoțiunii celor ce, sub flamuri de roșu, galben și albastru, și-au ținut cu strășnicie pozițiile în apărarea creștelor și trecătorilor carpați și, prin aceasta, a cuceririlor revoluției din August 1944 și apoi, la aceeași chemare patriotică a partidului — chemarea țării însăși — au pornit înainte, purtînd pe umerii și în inimile lor, în aspra, dramatica înfruntare a cîmpitorului hitleristo-horthyst, frontierele drepte, spre a le reapeza acolo unde le-au statornicit istoria. adevărul dăinuirii noastre de milenii, neplecătă de furtună și viituri. De aceea, harta aceasta anume are

contururile și relieful hărții noastre românești din obîrșii, însemnele ei evocă aceleași munci și lupte, de cuget și simțire, suferințe și împliniri, aspirații și nădejdi dintr-o continuitate învîrstată în durata noastră, de generațiile ce s-au succedat, cu sudoare și singe.

Și sînt, aceste monumente, jaloanele păstrate în eternitate ale itinerarului de uriașe strădanii și nepieritoare glorie care, de la țărnul Mării Negre și de pe malul românesc al Dunării, din Bărăgan și Banat, de pe Olt și de pe Mureș, duce la Careii unde, la 25

Octombrie 1944, s-au împlinit idealul și datoria sacră a alungării dușmanului de pe ultima brazdă de pămînt românesc și de acolo mai departe, prin Ungaria, Cehoslovacia și Austria. Jaloane care au înălțimea staturii și vibrația sufletului luptătorilor de atunci.

Au fost soldați, gradați, subofițeri,ofițeri, generali compunînd regimentele, diviziile și corpurile de armată care, în frățească cooperare cu trupele sovietice, au mers, neabătuți de nimeni și de nimic, din aliniament în aliniament, din zare în zare, prin vîlvătaie frontului spre capătul mi-

siunilor, mereu altele, mereu subordonate unui țel primordial; și au fost, alături de ei, muncitori, țărani, învățători, bărbați și femei, deveniți combatanți în numele aceleiași țel primordial.

Monumentele ni-i păstrează pe toți. Pentru că toți, dincolo de grade, de condiția nașterii și existenței, s-au neprecupețit pentru libertatea, unitatea și fericirea patriei și au bine meritat de la patrie.

Peste arcul de boltă al anilor ni-i imaginăm așa cum s-au înfățișat în ceasul istoric al supremei încordări și cum s-au întipărit în cartea de căpății a poporului și în conștiința contemporanilor și a urmașilor.

Au căzut atunci zeci de mii. Fiecare într-o împrejurare anume, într-un loc anume și proiectându-se într-un fel anume prin fumul, străluminările și cutremurările luptelor. Dar asemănători în exemplaritatea lor.

La Dobolii, la 27 august 1944, locotenent-colonelul Ulpiu Marcu merge la atac în mijlocul dispozitivului Regimentului 30 dorobanți, în care deține treapta cea mai înaltă a răspunderii; acolo la postul cinstei și onoarei ostășești îl doboară proiectilul ucigaș ca pe ațiția din oamenii săi. La Râscruci, colonelul Eugen Stănescu, întâiul ostaș al Regimentului 30 artilerie, este sfirtecat într-un cîmp de mine. Iar altundeva, pe meleaguri orădene, într-o zi de octombrie, se așterne în veșnicia vitejilor încă un comandant, locotenent-colonelul Ion Buzoianu, cel din fruntea unui regiment din Divizia „Tudor Vladimirescu” tot la postul din aceeași linie înțil.

În succesiunea confruntărilor pretutindeni și mereu și mereu, de-a lungul zilelor și nopților, al orelor și minutelor ritmate de salve și canonade era nevoie de apelul la toate resursele fizice, morale, spirituale, la actul suprem al abnegației.

Sublocotenentul
Paul Mihusadoveanu

Fruntașul
Ioan Prică

Sergentul
Nicolae Boeriu

Soldatul Marin Bica, de prin părțile Cîmpulungului Muscel, se oferă voluntar, împreună cu alți cinci militari, să reducă la tăcere niște cazemate care împroscău cu plumbi neiertători lanțurile vînătorilor de munte; o rafală îl seceră, nu însă înainte de a fi nimicit una din rezistențele fortificate. Sublocotenentul David Păiuș urcă neînfricat cu compania sa — formată din ostași care abia acum trec prin zbuciumele botezului focului și au nevoie de pilda de îmbărbătare — dealul cu cota 620,6; vin spre ei ploaie de gloanțe, lovituri de artilerie și de aruncătoare de mine; trebuie să anihileze contraatacuri; și mereu în fruntea lor comandantul — pînă cînd îl fulgeră moartea. Dar cei rămași în viață salt după salt, suie mai departe, ca și cum sublocotenentul ar fi viu în mijlocul lor. De atunci, dealul îi poartă numele.

La Vișoara, servanții unui tun antiaerian — sergentul Ion Bulgăre, caporalul Ion Hăbeanu, fruntașul Nicolae Flucus, fruntașul Ion Prică, sprijină forțarea Arieșului apoi, ieșind pe malul celălalt combat ferm contraatacul dușman dat cu infanterie și tancuri. Cei patru pier pînă la unul. Despre ce spune poezia rămasă de la Prică, închinată mamei sale: „Crezînd că poate-ntîmplător / Afla-vei de-a mei soartă / Tu pasul ți-l îndrepti ușor / De-atîtea ori spre poartă, / Dar n-aș tepta de mine vești, / Că viața nu mă lasă / La datorie simt că sînt / Cît zec de acasă...”

Tot pe Arieș, sergentul Dumitru Oală se avîntă primul în apele rîului, însușind și plutonul; pe înălțimile de la Cheile Turzii, ia mitraliera unui soldat răpus și seceră dușmanul; o schijă de la o bombă de aruncător i se împîlîntă în inimă; va fi înmormîntat chiar în satul natal — Mihai Viteazul.

Sublocotenentul Paul Sadoveanu, fiul cel mai mic al marelui scriitor, acționează cu plutonul său din Regimentul 90 infanterie la nord de Luna; pe pantele ce suie spre cota 152. Trage serii după serii cu pușca-mitralieră. Nu va apuca să sfârșească asaltul. Cum nu vor apuca mulți din pluton...

Dintre ațiția căzuți — cifra zguduitoare a pierderilor noastre pe itinerarul transilvan al Eliberării este de 49 744! — am însemnat în aceste pagini doar pe câțiva. Oricare dintre aceștia, oricare dintre toți cei ce-au sîngerat și s-au sacrificat pe pămînturile atît de scumpe inimii noastre, fii de pretutindeni în România, simbolizează, prin conștiința, prin patosul patriotic, prin faptele lor, oștirea în întregul ei, cea care ca un singur om s-a înrolat sub steagul revoluției, s-a neprecupețit pentru triumful ei, așa cum s-a neprecupețit în operația de acoperire în decursul războiului antifascist în toată întinderea și cuprinsul său de eforturi uriașe.

Celor cîteva notații despre soldați, gradați, subofițeri, ofițeri și generali trebuie să le adăugăm imaginea subunităților, unităților și marilor unități — 28 de divizii, corpul aerian, două brigăzi de artilerie anti-aeriană, alte formațiuni — care, în septembrie și octombrie 1944, au scris cu brațul ostășesc, cu voința ostășească, cu demnitatea și devoțiunea ostășească, marea cronică a anulării odiosului Dictat de la Viena, a reintegrării Transilvaniei la patria-mumă. Trebuie să le adăugăm acele colectivități combătătoare — de infanterie, artilerie, mecanizate, geniu, transmisiuni, aviație, cercetare care, la Ilieni-Sfîntu Gheorghe, la Tîrgu Mureș și pe Valea Nirajului, la Păuliș, la Oarba de Mureș și Dealul Sîngiorgiului, în Țara Moșilor și în Țara Crișurilor, în zona Clujului, la porțile Someșului, la

Locotenent-colonelul
Ion Buzoianu

Sublocotenentul
Victor
Magda

Virgil
Iovănaș

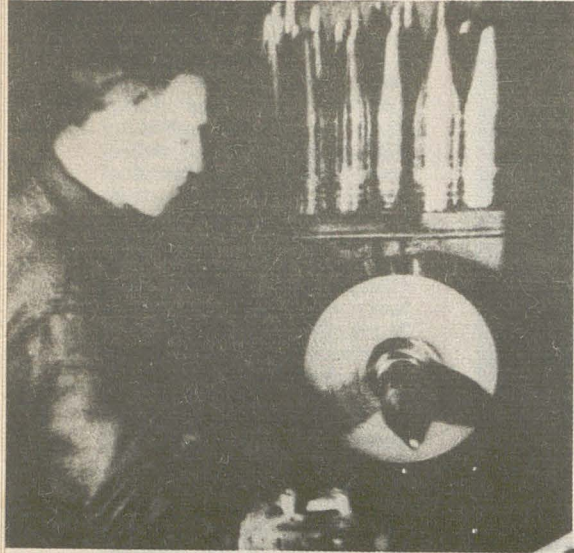
Carei și Satu Mare, în apărare sau în ofensivă, prin ploii și neguri și lapovițe, prin steieri și codri, prin șesuri și văi, peste munți și ape, prin localități au îndeplinit cu strășnicie neabătută comanda-mentul aceluia ceas istoric. Pe locuri ce păstrau memoria luptătorilor lui Burebista, Decebal, lui Gelu, Glad, Menumorut, lui Iancu de Hunedoara, Petru Rareș, Mihai Viteazul unificatorul, Radu Șerban, a celor de la Bobilna și a celor ce-l urmăseră pe Gheorghe Doja, a minților bărbați de sub steagul lui Horea și al lui Avram Iancu, pe locuri ce renășteau trăirile de la Posada, Podul Înalt, Călugăreni, Plevna, Oituz, Mărăști și Mărășești, acele colectivități combătătoare au fost o singură ființă, animată de conștiința unității naționale a libertății și suveranității, a devenirii noi a țării. La rîndul lor, aceste colectivități, de la pichetele grănicerești și batalioanele fixe regionale pînă la corpurile de armată, de la plutoanele și companiile nevoite la un moment dat să lupte în încercuire și pînă la marile dispozitive revărsate în ofensivă au reflectat de asemenea, în voința, vrednicia și cerbicia lor, starea de spirit și de acțiune a întregii oștiri române.

„Nu vărsați lacrimi pe mormintele eroilor — povăluiește inscripția de pe un monument — ci mai curînd slăviți-i în cîntece așa ca faima lor să rămînă un ecou prin legenda veacurilor”.

Lacrimi șiroaie vor fi vărsat mamele și tații, nevestele, copiii, frații, surorile, prietenii celor duși și neîntorși din infernul bălăliilor.

Și inima poporului — inima cît țara — a sîngerat pentru ei. Toți i-au fost fii. Fii credincioși.

Ci s-a și mîndrit, se mîndrește și se va mîndri cu ei. Îi preamărește în monumente și, cum sună inscripția, în cîntece.

Pe
fronturile
de luptă

alături
de
ostași

Colonel (r) dr. LEONIDA LOGHIN

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, ale cărei desfășurări insurecționale au culminat, victorioase, la sfârșitul lunii august 1944, a constituit momentul decisiv al declanșării luptei poporului român pentru înfringerea ocupanților hitleriști, pentru redobândirea libertății, independenței și suveranității naționale. I-au urmat, cum era și firesc, zilele fierbinți ale bătăliei pentru readucerea în trupul țării a părții transilvănene robite prin dictatul de la Viena din 30 august 1940. La aceste acțiuni, alături de trupele operative, o contribuție deosebită de-a lungul a 55 de zile de crâncene confruntări, și-au adus-o și luptătorii fără uniformă, cetățeni români și de alte naționalități de la orașe și sate, tineri și vîrstnici, bărbați și femei care s-au angajat cu însuflețire în bătălia pentru restabilirea adevărului istoric în drepturile sale, mutînd, prin forța armelor și a singelui vărsat, bornele de frontieră la locul cuvenit. Ei răspundeau, astfel, cu abnegație și devotament, chemărilor Partidului Comunist Român care, într-un manifest lansat la începutul lunii septembrie 1944, arăta: „Războiul nu s-a terminat. Ca să dobîndim pacea, trebuie să zdrobim pentru totdeauna hordadele hitleriste din Ardeal și de pretutindeni. Să luptăm alături de Națiunile Unite pentru dobîndirea păcii, prin victoria asupra lui Hitler”¹.

Sub influența acestor chemări și a dorinței efervescente de a contribui la eliberarea patriei, numeroși cetățeni au trecut la acțiune. Participarea lor s-a manifestat diferit în ra-

port de caracterul luptelor din zonele de conflict sau din nevoia imperioasă de a lovi pe dușman, prin orice mijloace sau metode, în scopul slăbirii potențialului său militar. Ca formă specifică se remarcă, pregnant, ajutorul acordat trupelor române în imediata apropiere a frontului, fie luptînd cu arma în mînă, fie ajutînd trupele luptătoare printr-o diversitate de alte procedee pentru ca acestea să-și poată îndeplini misiunile ce li s-au încredințat. Ca și în epopeea luptelor insurecționale încă din primele zile ale lunii septembrie 1944, în Transilvania, Crișana și în Banat populația din zonele încinse ale frontului a sprijinit unitățile române pentru zdrobirea dușmanului cotropitor. Astfel, la 11 septembrie 1944, cînd trupele hitleriste ajunseseră la porțile Timișoarei, cetățeni ai orașului de pe Bega au baricadat intrările în respectiva localitate și au pus mina pe armă pentru stăvilirea ofensivei agresorului². În același timp echipe de muncitori, constituite ad-hoc în formațiuni de luptă, au sprijinit unități ale Diviziei 9 cavalerie pentru apărarea localităților Remetea, Șag, Ghioroc și altele³, iar cei de la Anina s-au încadrat în detașamentul militar constituit de garnizoana militară, participînd efectiv la apărarea uzinei și a minelor. Pentru devotamentul și abnegația cu care au acționat acești muncitori, au fost citați prin ordin de zi pe națiune de către ministrul de război⁴. În același mod și în lumina aceluiași misiuni eliberatoare s-au bătut și muncitorii de la Atelierele de confecții din Ciacova, județul Timiș

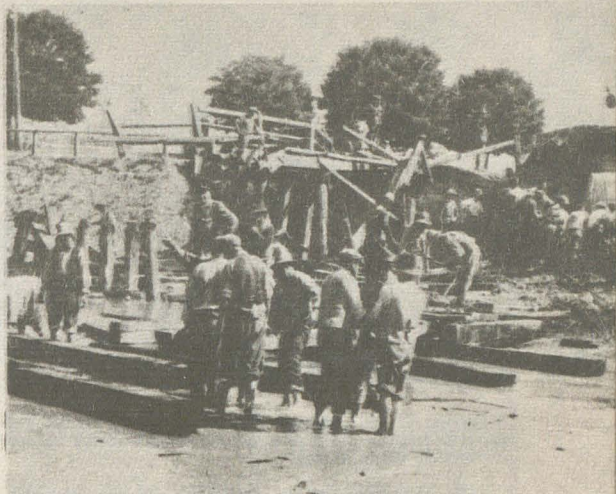
ceferiștii arădeni, forestierii și minerii de pe Valea Moldovei, precum și vestita „Baterie albastră” formată din muncitori ai uzinelor „Rogifer” din Tohanu-Vechi, care au constituit o baterie din tunurile reparate în uzină și au participat, alături de vânătorii de munte, la respingerea inamicului pătruns în zona Brașovului. Ca și alții au fost citați prin ordin de zi de către ministrul de război⁵. Semnificativă ca modalitate și expresie de acțiune, cu rădăcini adinci în trecutul de luptă al străbunilor noștri, în „oastea cea mare” a domnitorilor este participarea subunităților fixe regionale. Aceste formațiuni au fost constituite din locuitori ai satelor de frontieră cu stagiul militar satisfăcut, care și împropătau cunoștințele prin instruirii militare făcute câteva ore săptăminal. În momentele grele pentru patrie din toamna anului 1944, aceste subunități civile înarmate, majoritatea aflându-se în Munții Apuseni, pământ cu tradiții glorioase în această privință, au pus mina pe arme, și-au apărât satele marginase și au sprijinit, cu entuziasm și dăruire, trupele diviziilor 2 și 3 munte care se băteau cu dușmanul în defileele Arieșului și Crișurilor⁶.

Au fost, de asemenea, numeroase situațiile când comandamentele române și apoi și cele sovietice au primit informații valoroase despre inamic de la localnici, sau patrulare militare care au fost dirijate de locuitori ai satelor, prin locuri ascunse, pentru a-și îndeplini misiunile de luptă cu cât mai puține pierderi.

Acțiuni asemănătoare, de strînsă cooperare între militarii români din tranșee și cetățeni din zona frontului au fost frecvente de-a lungul liniei de luptă; ele au marcat caracterul lor de generalizare și au confirmat coeziunea strînsă a maselor populare cu armata țării.

Pe un alt plan, dar cu importanță majoră, se plasează acțiunile angajate, cu mari răspunderi și riscuri, în spatele frontului dușman, de cetățeni, individual sau în grupuri, materializate prin paza întreprinderilor, distrugerea comunicațiilor feroviare și rutiere

Bărbați și femei muncind cu hărnicie pentru a reda frontului avioane avariate în lupte

Cetățeni și ostași români în plin efort pentru construirea unui pod

folosite de inamic pentru retragere, lovirea unor grupuri dușmane și numeroase alte asemenea procedee care aveau ca punct de convergență același scop — nimicirea dușmanului și eliberarea teritoriului național. În felul acesta cetățenii din zonele vremelnice ocupate de trupele horthyste și hitleriste au dat ascultare chemărilor înflăcărâte ale P.C.R., care într-un apel din septembrie 1944 mobiliza această populație la lupta cea mare.

Pentru îndeplinirea unor sarcini de acest gen menite să slăbească forța combativă a dușmanului, înfruntînd pericole din cele mai mari, numeroși cetățeni au acționat cu maximă fermitate, spirit de sacrificiu și eroism, pentru îndeplinirea unor misiuni din cele mai variate. Astfel, în numeroase localități din teritoriul vremelnic ocupat, muncitori, țărani, intelectuali români și de alte naționalități, însuflețiți de comuniști și de alte grupări politice și patriotice, au trecut, încă înainte de sosirea trupelor eliberatoare, la acțiuni organizate pentru a împiedica evacuarea sau distrugerea fabricilor, uzinelor, a bunurilor publice sau private. Expresive în acest sens sînt acțiunile muncitorilor de la fabrica de zahăr din Tirgu Mureș⁷. În fața amenințărilor ocupanților bravii muncitori patrioți au declarat grevă, au demontat șinele de cale ferată și au refuzat să participe la încărcarea vagoanelor. Acțiuni asemănătoare au avut loc la minele Aghireș, la uzina electrică și la întreprinderile comunale din Oradea unde muncitorii au asigurat, prin forțe proprii, și paza întreprinderilor lor.

O formă caracteristică a participării maselor populare la lupta pentru zdrobirea ocupanților fasciști și refacerea integrității teritoriale a patriei a constituit-o înrolarea voluntară a mii de patrioți — muncitori, țărani, meseriași, intelectuali — în rîndurile

Inconjurați cu dragoste și recunoștință, răniții primesc îngrijirile necesare și alimente oferite cu generozitate de populație

armatei operative. Acțiunea de voluntariat a căpătat o largă arie de extindere, manifestându-se în toate regiunile țării, dar în mod preponderent pe frontul din Transilvania și Banat, unde numeroși cetățeni au cerut comandamentelor române să li se aprobe înrolarea în unitățile luptătoare pentru a participa la eliberarea Transilvaniei. Pus în fața unei astfel de situații Marele Stat Major a dat indicațiile corespunzătoare celor în drept pentru acceptarea cererilor unor tineri. Mulți dintre cei ce au fost primiți ca voluntari în unitățile române luptătoare au dovedit virtuți ostășești înălțătoare, înscriindu-și numele în cartea de aur a eroilor poporului român⁸. Edificator este și faptul că în rândurile tinerilor voluntari s-au aflat și fete, care au demonstrat un înalt spirit de sacrificiu, unele din ele jertfindu-și viața pe cimpul de bătaie, ca de pildă Elena Chiriță, iar altele și-au continuat drumul de luptă în unitățile luptătoare de primă linie până la victoria finală asupra fascismului. Dar în afara unor jaloane specifice de angajare a populației la înfrângerea dușmanului, cetățenii acestei țări, în singele cărora clocotea dorința fierbinte a eliberării pământului străbun, au găsit numeroase alte forme și metode pentru a participa la lovirea permanentă a ocupanților și la slăbirea puterii lor de rezistență. De exemplu, în comuna Corpădea și în Valea Broaștei, cîțiva localnici au favorizat pătrunderea unui batalion din Regimentul 35 infanterie în spatele frontului fascist. În zona Urmeniș, din județul Mureș, o subunitate română de grăniceri, încercuită de horthyști, a fost scoasă din situația dificilă în care se afla de către tineri ai comunei, călăuzind militarii pe căi ascunse pînă în dispozitivul trupelor proprii. Animați de un puternic spirit patriotic, locuitorii domiciliați în comunele aflate pe axul de înaintare al trupelor române au sprijinit prin variate forme lupta militarilor. Săteni din comunele transilvănene ca Cipău (Mureș), Gîrbou (Sălaj), Socond (Satu Mare) și altele au cărat cu mijloace proprii alimente, muniții și armament necesare unităților luptătoare.

În dese situații, populația de la orașe și sate a venit în sprijinul răniților români și sovietici. Astfel, femeile din comuna Gerăuș (Satu Mare) s-au ocupat intens de evacuarea și îngrijirea răniților căzuți în zonă, pînă la preluarea lor de către formațiunile sanitare.

Sub înfrîurirea înflăcăratelor apeluri ale C.C. al U.T.C., în fruntea căruia se afla tovarășul Nicolae Ceaușescu, numeroși tineri s-au angajat cu entuziasm în marea bătălie pentru înfrîngerea dușmanului, acționînd fi în liniile de bătaie, fie în zonele interioare pentru intensificarea producției de război necesare războiului⁹.

Multiplele forme sub care s-a manifestat contribuția maselor largi populare la lupta pentru eliberarea întregii țări, unirea tuturor energiilor poporului la efortul uman și material impus de război, au avut o influență profundă asupra moralului ostașilor, amplificată în zilele de grele confruntări, de primărie caldă făcută de populația localităților eliberate, ca Bonțida, Boju, Mureșeni de Cîmpie, Fundătura și multe altele. Din acest punct de vedere semnificativ prin căldura ei este o consemnare din jurnalul de operații al Regimentului 2 dorobanți: „Sul picuri deși de ploaie, frumosul drapel românesc filfiie mîndru... Populația satului Cojocna varsă lacrimi de bucurie că a scăpa de sub călcîiul dușman, care n-a putut să facă altceva decît să oprimeze sufletele românești pline de cel mai cald și sfînt patriotism. E bucurie mare!”¹⁰.

Participarea maselor de cetățeni la luptele pentru eliberarea teritoriului național a demonstrat existența unei puternice osmoze între armată și popor clădită de-a lungul îndelungatelor bătălii pentru libertate, în dependență și suveranitate. Înfrîngerea forțelor fasciste dovedește cît de mult a însemnat și înseamnă această unitate indestructibilă între forțele unite ale întregului popor unitate verificată în marile bătălii purtate atît de armată, dar și de întregul popor român. „Participarea României, cu întreaga forță, la războiul împotriva Germaniei na-

La rîndul lor, ostașii români contribuie la apropierea localităților secătuite de trupele inamice

ziste — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea ținută la Sesiunea solemnă comună consacrată celei de-a 40-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă —, luptele grele purtate de ostașii români, sacrificiile uriașe făcute de întregul popor pentru obținerea victoriei finale asupra fascismului au demonstrat cu putere hotărîrea poporului român de a lupta pentru zdrobirea fascismului și lichidarea politicii imperialiste de dominație și asuprire, pentru democrație, pentru cauza independenței și libertății popoarelor, a înțelegerii și colaborării în întreaga lume”¹¹.

- ¹ Pentru eliberarea patriei, *Editura Militară, București, 1972, p. 95.*
- ² Pagini din trecut și de azi, *Timișoara, 1969, p. 202.*
- ³ Colonel Leonida Loghin, colonel Alexandru Petricean, *Găzile patriotice din România, Editura Militară, București, 1974, p. 80.*
- ⁴ Mesajul patriotic al unor ordine de zi, *Editura Militară, București, 1980, doc. 24, p. 25.*
- ⁵ Pentru eliberarea patriei, *p. 435.*
- ⁶ Armata română în războiul antihitlerist, *Editura Militară, București, 1965, p. 190—195.*
- ⁷ România în războiul antihitlerist, *Editura Militară, București, 1966, p. 245—250.*
- ⁸ Fie din istoria militară a poporului român, 1, *Editura Militară, București, 1973, p. 245—250.*
- ⁹ „România liberă” din 16 septembrie 1944.
- ¹⁰ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1023, dosar nr. 6, f. 26.
- ¹¹ „Scînteia” din 23 august 1984.

Și copacii și stîncile „luptau” împotriva cotropitorilor

...Era la început de septembrie 1944. Moții trăiau, alături de întregul popor, marile bucurii de viață nouă izvodite de actul istoric de la 23 August 1944, inițiat, organizat și condus de gloriosul partid al comuniștilor. Un nor aducător de foc și de moarte le-a întunecat însă înseninarile. În ziua de 5 septembrie, o dată cu declanșarea unei puternice ofensive inamice în Podișul Transilvaniei, un detașament din Divizia 7 infanterie horthystă a atacat pe direcția Iara—Buru, încercînd să pătrundă în defileul Arieșului. Pînă la venirea în acea zonă a trupelor regulate românești, nu i se puteau opune inamicului decît subunitățile fixe, formate din locuitorii satelor moțești și care aveau la comandă ofițeri de rezervă, originari de pe aceste meleaguri. Acestea primiseră misiunea să organizeze imediat poziții de apărare pe diferite alinamente și să ducă acțiuni de hărțuire și de măcinare a forțelor dușmanului pînă la sosirea în zonă a unor unități operative. După primirea acestor misiuni, pe Valea Arieșului au început să sune tunurile și goarneau care chemau oamenii să pună mîna pe arme. Ecoriile lor au răscolit inimile urmașilor lui Horea și ai lui Avram Iancu, care au venit cu sutele pentru a-și apăra glia strămoșească.

„Mobilizați... toți bărbații care pot purta arma”, comunica sătenilor, în ziua de 5 septembrie, la ora 17, locotenentul de rezervă Ludovic Todea, comandant de pluton din batalionul fix „Arieș”. După numai două ceasuri, același ofițer anunța: „Pînă la ora 2 să vină toți civilii din Sălcuia de Jos și de Sus la Șipote, îm-

preună cu premilitarii și cu oamenii din apărarea pasivă, pentru lucrări de apărare”. Și au venit în grabă și în rînduială toți cei chemați. Au venit plugarii, ciubărarii, lemnarii din Hășdate și Iara, din Buru și Ocoliș, feroviarii care deserveau linia Turda—Abrud, minerii de la Baia de Arieș și mulți alții. Desprindem și din acest episod învățăminte prețioase pentru înțelegerea concepției partidului nostru cu privire la războiul dus de întregul popor pentru apărarea patriei împotriva cotropitorilor.

Printr-un efort comun și conștient, s-a constituit o linie de rezistență folosindu-se din plin inițiativa localnicilor și ceea ce oferea terenul. Astfel artificierii din Baia de Arieș au dizlocat, prin explozii cu dinamita, din trupul masivului stîncos zeci de tone de rocă, înzăvorînd șoseaua în locul denumit Valea Poșaga. La rîndul lor tăietorii de pădure au blocat drumul cu copaci doborîți din codrii Apusenilor. Versanții Văii Arieșului au fost ocupați în mai multe puncte de ostași din batalionul fix „Arieș”. Iar atunci cînd trupele horthyste au pătruns în defileu, au fost înțîmpinate cu o grindină de plumbi și de schije. Peste coloanele dușmane s-au prăvălit stînci și copaci, ca în vechile lupte de la Posada și de la Codrul Cosminului. Cînd își amintesc de cele întîmpinate în acel început de septembrie al anului 1944, participanții la aceste acțiuni spun că nu numai ei, ci și copacii și stîncile luptau, împreună cu ostașii, împotriva cotropitorilor. Toată suflarea românească acționa cu hotărîre și elan împotriva trupelor dușmane. „Pămîntul moșec ardea ca fierul topit sub cizma cotropitorilor, incolțîți din toate părțile” — consemna într-o evocare memorialistică fostul locotenent Ludovic Todea.

■ FLT.

În strînsă cooperare împotriva dușmanului comun

Colonel dr. GHEORGHE TUDOR

Hronicul participării României la ampla, ridicare a popoarelor împotriva fascismului și revizionismului, a forțelor dominației și exploatarei imperialiste, înscrie la loc de frunte cooperarea de luptă dintre armata română și armata sovietică, în cursul celui de al doilea război mondial, pe principalul teatru de operații.

„Intrarea României în războiul antifascist, alături de Uniunea Sovietică și celelalte țări ale coaliției antihitleriste — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — a avut un puternic ecou internațional și a fost salutăată ca un eveniment de importanță deosebită pentru desfășurarea victorioasă a luptei pentru zdrobirea fascismului”¹.

Cooperarea strînsă cu armata sovietică — care a dus greul celui de-al doilea război mondial — cu celelalte forțe ale Națiunilor Unite, s-a desfășurat timp de aproape nouă luni în cadrul unor operații de mare anvergură, România — începînd cu momentul decisiv al declanșării revoluției din August 1944 — angajînd întregul său potențial uman, militar și material în vederea zdrobirii fascismului. Mobilizarea unor asemenea cantități de forțe și mijloace pe frontul antihitlerist, ce și-au adus contribuția marcantă la eliberarea po-

oarelor din estul și centrul Europei de sub dominația Reichului nazist, s-a datorat hotărîrii națiunii noastre de a respinge orice formă de ocupație și exploatare străină, setei sale de libertate și independență, moralului său ridicat generator de fapte mari. **„România s-a alăturat — așa cum se arată în Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român privind cea de-a 40-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — cu întregul său potențial economic și militar Uniunii Sovietice, celorlalte forțe ale coaliției antihitleriste, luptînd cu eroism și dînd grele jertfe pentru eliberarea deplină a patriei de trupele hitleriste și, apoi, pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la victoria deplină asupra Germaniei fasciste”.**

Cronologic și în expresia sa cea mai generală, începutul cooperării militare româno-sovietice în timpul războiului antihitlerist s-a concretizat în eforturile și acțiunile eroice ale trupelor române și celor sovietice pentru zdrobirea forțelor grupului de armate numit anacronic „Ucraina de Sud”. Astfel, în timp ce trupele Fronturilor 2 și 3 ucrainene loveau de front și flanc armatele 6 și 8 germane în cadrul operației

Iași-Chișinău, armata română — sprijinită de întreaga națiune — desfășura ample acțiuni ofensive împotriva trupelor germane dispuse pe frontul dintre Carpați și Mare, din Poarta Focșanilor și din adîncimea strategică, ceea ce i-a determinat pe specialiști să considere că avem de-a face cu un dublu clește, alături de cel realizat de grupările de izbire sovietice în centrul Moldovei, și cel din adîncime, creat de diviziile române. **„Întrînd pe teritoriul României — se subliniază în «Istoria Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei» — Armata Roșie a găsit în poporul acestei țări nu un dușman înfrînt, ci un aliat și un prieten... Forțele armate române și-au adus contribuția la cauza comună a războiului antifascist.”²**

Ca urmare, comandamentul german a fost lipsit de posibilitatea de a organiza și executa riposte ofensive de amploare pentru a rupe încercuirea și a despresura forțele grupului de armate „Ucraina de Sud” așa cum a procedat în alte operații. Nu întîmplător, experții militari aliați au apreciat că diviziile germane „sînt prinse în capcana din România între atacul frontal al sovieticilor și loviturile date de români în spatele frontului, fapt ce amenința cu între-

Ofițeri români și sovietici stabilind viitoarele acțiuni comune de luptă

ruperea tuturor căilor de scăpare”³.

Dind expresie acestei realități chiar și instanțele militare germane au considerat că manevra dinspre front spre adâncime efectuată de marile unități române le-au deschis sovieticilor „toate ecluzele. De acum încolo, trupele germane erau la cheremul sovieticilor și în curând al românilor... Posibilitatea de a rupe cercul inamic dinspre vest și de a da ajutor trupelor germane în situația lor grea a căzut datorită faptului că românii au deschis ostilitățile și în interiorul țării”. În lucrarea „Istoria Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei (1941—1945)” se arată că „Schimbările revoluționare din această țară (România — n.n.) au îmbunătățit radical condițiile pentru continuarea acțiunilor Armatei Roșii”⁴ și ca urmare „Distanța maximă pe care au înaintat trupele sovietice între 20 august și 24 septembrie a fost de aproape 750 km”⁵.

Cooperarea armatei române cu armata sovietică a găsit un câmp larg de

exprimare în timpul operațiilor duse în partea de nord-vest a României răpită prin odiosul dictat de la Viena din 1940. „Din septembrie, armata română, împreună cu armata sovietică au trecut la lupte pentru eliberarea Ardealului de sub ocupația horthystă-hitleristă — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu. La sfârșitul lunii octombrie 1944, întregul teritoriu al patriei a fost eliberat”⁶. În acest sens, ziarul „Izvestia” din 15 septembrie 1944, definind momentul evoluției relațiilor româno-sovietice, scria că „România luptă acum pentru recuperarea Transilvaniei, care este a ei. Trupele sovietice îi dau și îi vor da ajutorul lor sub acest raport”⁷.

Astfel la sfârșitul lunii august, forțe aliate din Divizia 103 munte română, ale Detașamentului blindat „Locotenent-colonel Gheorghe Matei”, ale Regimentului 7 artilerie grea, ale Corpului 24 armată din Armata 7 de gardă sovietică au acționat pentru ruperea apărării din pasul Ghimeș-Palanca, depășirea lanțului muntos și dezvoltarea ofensivei pe direcția Re-

ghin. În scopul „deschiderii” în timp cât mai scurt și cu pierderi cât mai reduse a defileului s-a hotărât ca Divizia 6 infanterie sovietică, în al cărei sprijin a fost dat și Regimentul 7 artilerie grea român, să execute o lovitură frontală asupra trupelor germane, iar Detașamentul blindat român să întreprindă o manevră de întoarcere. Tre-cînd la îndeplinirea misiunii în noaptea de 1 spre 2 septembrie 1944 și în ziua de 2 septembrie, tan-chiștii au traversat Munții Ciucului la înălțimi pînă la 1 300 m, ieșind în zona Lunca de Sus de unde au atacat cu vigoare în spatele și în flancul forțelor inamicului, care au fost zdrobite pînă la 6 septembrie 1944. Perseverînd în aplicarea acestei concepții, Detașamentul blindat român a fost regrupat și a primit misiunea ca între 8—11 septembrie 1944 să execute o nouă manevră de întoarcere a dispozitivului inamicului din valea riului Frumoasa. În acest timp Divizia 103 munte, împreună cu unități sovietice a lichidat o grupare germană din masivul împădurit Berzunț,

care scăpase din încercuirea de la Iași-Chișinău și încerca să se strecoare în Transilvania. Lovitura executată de trupele sovietice și române prin Pasul Ghimeș-Palanca și pe alte direcții din Carpații Răsăriteni se coordona pe un plan mai larg cu ample acțiuni duse de Armatele 1 și 4 române în Podișul Transilvaniei care amenințau grav „spatele” dispozitivului trupelor hitleriste și horthyste din Carpații Răsăriteni și mai în adâncime. Astfel, în timp ce forțele principale ale Armatei 4 române duceau grele lupte de apărare pentru zdrobirea forțelor inamicului care au trecut precipitat la ofensivă în ziua de 5 septembrie cu scopul declarat de a pune stăpânire pe Carpații Meridionali, trupele de la aripa dreaptă, respectiv Corpul de munte, au continuat ofensiva pentru eliberarea sud-estului Transilvaniei, acțiune la care s-a asociat începând de la 6—7 septembrie și Corpul 33 armată sovietică în cadrul căruia se afla și Divizia „Tudor Vladimirescu”. Prin eforturi comune, la 8 septembrie 1944 a fost eliberat orașul Sfântu Gheorghe, printr-o conjugare judicioasă a eforturilor între diviziile 1 munte și „Tudor Vladimirescu”. Pe primăria orașului a fost arborat drapelul tricolor sub ale cărui falduri luptau ostașii români eliberatori.

O nouă și importantă etapă în lupta comună s-a inaugurat o dată cu trecerea Carpaților Meridionali, la adăpostul frontului de acoperire constituit de trupele române, a marilor unități ale Frontului 2 ucrainean, după un rapid marș strategic prin teritoriul eliberat de armată și de formații-

nile populare de luptă. Astfel, către sfârșitul primei decade a lunii septembrie 1944, mari unități ale Armatei 27 sovietice s-au încadrat în efortul trupelor Armatei 4 române care erau în plină ofensivă spre Mureș. Ca urmare, la 10 septembrie la ofensiva pe direcția Turda împotriva Corpului 2 armată ungar desfășurată de Corpul 6 teritorial român a participat și Corpul 5 tancuri sovietic. În acest timp, trupele Corpului de munte au dezvoltat ofensive pe direcția Odorhei, Tg. Mureș obținând noi și importante succese. În ordinul de zi dat la 12 septembrie comandantul acestei mari unități avea toate motivele să aprecieze: „Ostași, datorită vouă, mîndrul ținut al Brașovului și Făgărașului a fost păstrat curat de inamic.

Prin această ispravă... ați înlesnit trecerea aliaților ruși peste pasurile frumoșilor noștri Carpați Meridionali.

Să fim toți — ofițeri, subofițeri, ostași vechi și recruți — demni de misiune, să facem ca zborul nostru spre mieznoapte să minuneze pe aliați și să umple de mîndrie românească satele și orașele dezrobite”.

În ultima decadă a lunii septembrie și în cursul lunii octombrie 1944 sub loviturile combinate ale trupelor române și sovietice forțele horthyste-hitleriste au fost obligate să părăsească rînd pe rînd pozițiile pe care le dețineau, suferind pierderi mari în oameni și tehnică de luptă. A fost astfel posibil ca la 9 octombrie 1944 să se treacă la ofensiva generală pentru eliberarea părții de nord-vest a României. Din cele 20 de divizii române care au participat la

această ofensivă, 11 (în compunerea Armatei 4 române) au acționat pe direcția Vișoara, Carei, în cooperare, la dreapta, cu trupe ale Armatei 7 de gardă sovietice, iar la stînga, cu Corpul 104 armată (din Armata 27 sovietică), iar 5 divizii române pe direcția loviturii principale a Frontului 2 ucrainean — Arad, Debrețin; concomitent, alte 4 divizii române acționau pe cursul mijlociu al Tisei între Mindszent și Csongrád. Cu toate condițiile grele provocate de starea vremii și rezistența opusă de inamic, trupele române și sovietice și-au îndeplinit ireproșabil misiunile. Cele trei corpuri ale Armatei 4 române au zdrobit în timp scurt inamicul dintre Mureș și Someșul Mic.

În ziua de 11 octombrie 1944, a fost eliberat orașul Cluj, prin acțiunile convergente ale diviziilor 18 infanterie și 2 munte române precum și ale unor mari unități, aparținînd Corpului 104 de armată sovietică. A doua zi a fost eliberat orașul Oradea de către diviziile 3 munte, „Tudor Vladimirescu” și 337 infanterie sovietică. Sprijinite de masele largi populare sub diferite forme, diviziile române în cooperare cu cele sovietice au dezvoltat cu succes ofensiva spre orașele Satu Mare și Carei. În ziua de 25 octombrie 1944, trupele Corpului 6 armată român au eliberat orașul Carei, în timp ce Corpul 2 armată, acționînd împreună cu trupele sovietice, și-a adus din plin contribuția la eliberarea orașului Satu Mare, după care au continuat ofensiva, reușind să depășească în aceeași zi frontiera româno-ungară. Celebrarea Zilei Armatei, acum, în preajma Congresului al

(continuare în pag. 83)

LA CAREI FLUTURĂ BIRUITOR DRAPELUL TRICOLOR

Colonel dr. GHEORGHE ROMANESCU

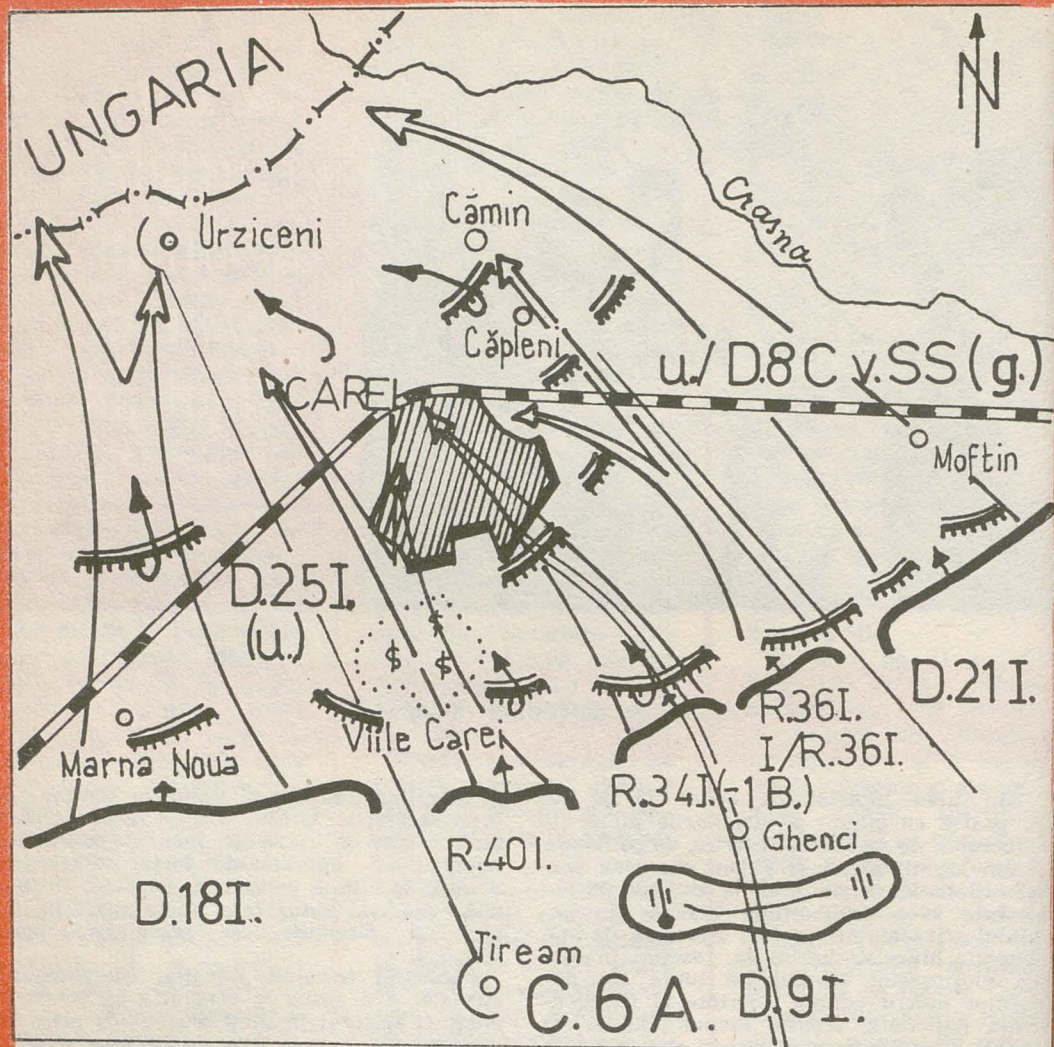
Amintirea luptelor de acum 40 de ani ne poartă cu gîndul pe drumurile aspre ale războiului, de pe Mureș și Arieș, de pe Someș și din Munții Meseș și Făget, din zona orașelor Satu Mare și Carei, la ziua de 25 octombrie 1944 cînd ultima brazdă din pămîntul sfînt al țării a fost eliberată de sub ocupația hitleristo-horthystă. Înscrisă în cartea glorioaselor tradiții de luptă ale poporului nostru pentru libertate și independență națională, această memorabilă zi va aminti întotdeauna de eroismul și vitejia dovedite de ostașii români în lupta pentru înfrîngerea fascismului.

La 24 octombrie, forțele principale ale Armatei 4 române se găseau în fața ultimului aliniament organizat de inamic în partea de nord-vest a României. Comandantul armatei a hotărît să-și îndrepte cu prioritate efortul la stînga fișiei de ofensivă, să elibereze orașul Carei și să participe cu o parte din forțe la eliberarea localității Satu Mare pentru a ușura în felul acesta acțiunile trupelor sovietice. Îndeplinirea misiunii cerea eforturi deosebite ostașilor noștri, mai ales că inamicul dispunea în această zonă de forțe în valoare de patru divizii germane și ungare, avea poziții amenajate din timp, a căror osatură o formau numeroasele puncte de sprijin și noduri de apărare organizate în special pe localități. Terenul șes și descoperit permitea trupelor hitleristo-horthyste să folosească la maximum eficacitatea focului ar-

mamentului automat al tunurilor antitanc și aruncătoarelor. Orașul Carei fusese transformat într-un puternic nod al defensivei inamicului; apărată de forțe numeroase, această localitate constituia, de fapt, împreună cu orașul Satu Mare, cheia apărării, interzicînd direcțiile de pătrundere spre Ungaria.

Analizînd temeinic situația, comandantul Armatei 4 a ajuns la concluzia că succesul poate fi asigurat în timp scurt și cu pierderi minime numai prin executarea unei acțiuni rapide, prin surprindere, în scopul încercuirii forțelor inamicului din zona Carei. Ca urmare, a ordonat Corpului 6 armată să execute o amplă manevră dublu învăluitoare cu forțele a patru divizii, în timp ce comandantul Corpului 2 armată, de la dreapta, a primit mîsiunea să învăluie pe la sud, cu forțele unei mari unități, rezistențele inamicului din zona orașului Satu Mare.

Generalul Emanoil Leoveanu, comandantul Corpului 6 armată, a precizat concepția sa și misiunile marilor unități subordonate în ordinul de operații nr. 103. „*Corpul 6 armată* — se spunea în ordin — *atacă fixînd de front Careii Mari cu maximum 3—4 batalioane, manevrînd localitatea pe la est cu diviziile 9 și 21 infanterie (...), iar pe la vest cu diviziile 18 și 3 infanterie (...).* Se avea în vedere ca prin executarea acestei forme de manevră rezistența dușmanului să fie lichidată în

Eliberarea oraşului Carei, 24-25 oct. 1944

timpul cel mai scurt, fără ca oraşul să fie afectat prea mult de stricăciuni şi distrugeri.

La 24 octombrie, cînd umbrele înserării cuprinseseră cîmpia, de pe aliniamentul Terebeşti-Nadăş au pornit la atac infanteriştii diviziilor 21 şi 9 infanterie. În faţa Careilor, mitralierele şi puştile-mitraliere ale inamicului trăgeau cu disperare, căutînd să zădărnicească atacul românilor, care se revărsa ca un torent peste tranşee şi poziţii. După zdrobirea rezistenţelor duşmanului de la marginea oraşului, din vile Careilor, militarii Diviziei 9 infanterie au pătruns în oraş, angajînd

violente lupte de stradă. Ostaşii dobrogeni, cu baionetele la arme, în frunte cu ofiţerii — pilde de curaj şi abnegaţie — înaintau pe străzile slab luminate, prin curţi şi parcuri, toate încercările trupelor hitleriste şi horthyste de a le stăvili atacul, de a-şi evacua armamentul, muniţiile şi depozitele de alimente şi echipament existente în oraş fiind zădărnice. Cercul în jurul grupării de la Carei se strîngea tot mai mult, ameninţător. Faţă de această situaţie, cu rîndurile mult rărite, inamicul a lăsat la contact ariergărzi, reîntorcîndu-se spre vest, dincolo de frontieră.

O dată cu ivirea zorilor zilei de 25 octombrie, orașul Carei, ultima localitate mai importantă de la frontiera de vest a țării, era eliberat. Drapelul românesc flutura mândru deasupra orașului. Zeci de tineri cereau să fie înrolați în rândurile unităților noastre pentru a lupta mai departe împotriva cotropitorilor sau ajutau echipele de pionieri să demoneze străzile și casele minate de trupe germane și ungare în retragere. În timpul înfruntărilor din zona Careiului, ca și în cele anterioare, numeroși oameni ai muncii, tineri, femei, bătrini, au furnizat prețioase informații comandamentelor și ostașilor români, au călăuzit militarii spre locurile unde se aflau ascunși fasciștii, unde erau depozitele lor de armament și muniție, aducându-și astfel contribuția la eliberarea pământului românesc cotropit de fasciști.

Nedînd inamicului înfrînt la Carei și Satu Mare nici o clipă de răgaz, trupele române, alături și într-o strînsă cooperare cu cele sovietice, au continuat înaintarea și, în dimineața aceleiași zile, la ora 9,30 au atins în câteva puncte frontiera româno-ungară, pe care, depășind-o, au început și pe această direcție luptele pe teritoriul Ungariei.

Întregul nostru popor urmărea cu emoție și încredere lupta eroică a armatei române și făcea eforturi neprecupețite pentru sprijinirea frontului, răspunzînd cu însuflețire înflăcăratei chemări la muncă și la luptă adresată de P.C.R. sub deviza: „**Totul pentru front, totul pentru victorie!**” Vestea desăvîrșirii eliberării întregului teritoriu național de sub ocupația fascistă a fost primită cu imensă bucurie și cu satisfacție, sentimente ce se oglindeau pregnant și în presa vremii. De pildă, în ziarul „*Libertatea*” din 27 octombrie se scria: „*Ardealul este astăzi din nou unu și indivizibil, așa cum trebuie să fie. Nici o linie demarcațională nu mai împarte în chip arbitrar pămîntul pentru libertatea căruia au pătimit Horea, Cloșca și Crișan și au luptat Avram Iancu, Simion Bărnuțiu și memorandiștii*”.

Evocînd, la rîndul său, bucuria eliberării teritoriului național și vitejia militarilor români, comandantul Corpului 6 armată, generalul Emanoil Leoveanu, sublinia următoarele în ordinul de zi nr. 109 din 25 octombrie 1944: „*Tăvălugul de foc dezlănțuit de voi, bravi ostași ai acestui corp de armată a pus pe fugă, spre granițe, trufia inamicului. Lureșul vostru nimicitor nu cunoaște stavilă, iar brațul vostru, braț al dreptății milenare, lovește fără cruțare pe cotropitori. Pămîntul Ardealului, frămîntat cu suferința atîtor martiri, udat cu sîngele atîtor eroi, este dezrobît prin brațul vostru eliberator, iar locurile dragi, sfințite cu jertfa lui Horea, Cloșca și Crișan, sînt chemate să-și reia viața lor românească, curmată temporar de dușman. Înălțimile nu v-au fost piedici, iar drumul înaintării voastre de foc a călcat vechi cărări de mîndrie și resurrecție națională (...) Istoria va înregistra cu admirație capacitatea voastră de rezistență, dirza și neînduplecata voastră hotărîre de luptă. Ploile, terenul desfundat, căile de comunicație foarte reduse și rele, podurile distruse, șoselele minate nu au fost bariere ale înaintării voastre, ci îndemnuri pentru a grăbi reînvierea românească în Ardeal*”.

Din perspectiva celor patru decenii care au trecut, însemnătatea acțiunilor desfășurate de armata română în cursul lunii octombrie 1944 au o amplă semnificație. Pe unde s-au desfășurat înceștările și bătăliile de atunci, pe locurile udate de sîngele ostașilor noștri, se înalță astăzi marile obiective economice și social-culturale ale prezentului socialist. Pe itinerarul străbătut prin grele lupte de armata română pot fi înîlnite monumentele recunoștinței, amintire neștearsă pentru miile de ostași români care au luptat și s-au jertfit pentru a asigura libertatea, independența și integritatea țării, care au pus o piatră la temelia mărețului edificiu pe care îl înălțăm astăzi pe meleagurile României socialiste.

Ostași români în luptă cu o grupare inamică mascată într-o pădure

GORUNUL LUI HOREA ȘI BORNA DE HOTAR DE LA CAREI, simboluri ale luptei pentru aceeași cauză.

Prof.univ.dr. DUMITRU ALMAȘ

De zeci de ori m-am oprit sub gorunul lui Horea din țințirul de la Tebea. Și totdeauna am întâlnit, lângă acel bătrîn monument al naturii și al istoriei românești, mulțime de oameni de toate vîrstele. Priveau acea tulpină bătrînă, schilăvită de intemperiiile veacurilor; o priveau într-o solemnă tăcere, în care doar pasul gîndurilor și tic-tac-ul simțămîntelor dacă se mai auzeau. Căci ce monument poate fi mai impresionant, mai grăitor despre povestea, despre legenda, despre istoria acestui pămînt românesc decît această tulpină de arbore bătrîn cu rădăcinile adînc înfipte în lut și cu ramurile răsfrînte rotat sub bolta cerească? El a fost martorul pornirii la luptă în 1784. El, gorunul, i-a văzut pe Horea și pe Avram Iancu în focul luptei pentru dreptate socială, unite

și libertate românească. De multe ori am întâlnit aici bărbați și femei ingenunchați, cu tîmpla rezemată de tulpina bătrînă a gorunului, parcă anume să trăiască mai intens drama celui strivit cu roata pe cîmpul „La Furci”, de lângă Alba Iulia. Căci ce poate fi mai cutremurător, pentru orice om, decît semnele și locurile de unde au pornit eroii care s-au jertfit pentru marile idealuri ale tuturor?

De două veacuri istoria națională și europeană se preocupă de marea ridicare la luptă a țărănilor români din Transilvania, condusă de Horea, Cloșca și Crișan. În textul explicativ la gravura lui Johann Will din Aufsburg, tratînd supliciul celor două căpetenii, pe eșafodul de la Alba Iulia, sînt citate ultimele cuvinte ale lui Horea, traduse în limba germană: „Ich sterbe

for die Nation“ — *Mor pentru popor, pentru nație*. Cinci cuvinte care exprimă o realitate, un adevăr istoric și un crez, un ideal social și politic. Și e deosebit de impresionant a se ști că, înaintea revoluției burgheze din Franța, adică înaintea celui mare eveniment istoric în care națiunea a însemnat poporul și se afirma ca o noțiune revoluționară, un țaran valah subjugat ca toți confrății lui unei aristocrații de alneam, înbina lupta socială cu cea națională, ca să dobîndească libertatea și dreptul la existență, pentru pămîntul pe care trăiește din veac de veac.

Caracterul național al marii ridicări la luptă din 1784 rezulta și din faptul că stăpîinii de pămînt și de ținătorii puterii politice erau străini, românii fiind supuși acelei complexe și

aspre duble exploatare sociale și naționale.

Și mai trebuie să remarcăm încă un fapt: în mai multe gravuri din epocă, Horea era numit „Rex Daciae”. Prin acest titlu, dat de stăpîni, poate în batjocură, se talmăcea totuși un mare adevăr: că Horea era expresia durerilor și a rîvnei spre libertate a tuturor românilor, urmașii dacilor. Era un titlu care întruchipa ideea de unitate românească, așa cum o înscrisese la jumătatea veacului XVI, un alt transilvănean, Johann Honterus, în Geografia lui. Să nu uităm că după opt ani de la marea ridicare a țărănilor sub conducerea lui Horea, iluminiștii transilvăni alcătuiau „*Supplex Libellus Valachorum*” în care se afirma, cu argumente istorice, politice, statistice, etnice, juridice, culturale, dreptul românilor — al tuturor românilor — la libertate, la viață. Ideea de unitate națională era implicată în unitatea de origine, de teritoriu, de limbă, de cre-

dință, de obiceiuri, de naștințe.

De bună seamă că anii ce au urmat au fermentat sub lumina fierbinte a acestor idei, care prin revoluția franceză și prin războaiele napoleoniene au răscolit Europa, au dat lovitură mortale feudalismului anacronic și au deșteptat națiunile la lupta pentru libertate socială și națională. În 1821, Tudor Vladimirescu a condus revoluția din Țara Românească, îndreptîndu-i ascuțitul împotriva stăpînirii otomane exercitată prin fanarioți. Rezultatul jertfei lui Tudor a fost deosebit de important: fanarioții au dispărut făcînd loc domniilor pămîntene, în București și Iași. Aceasta a reprezentat, în epocă, nu numai un pas spre libertatea socială, ci și spre libertatea națională. De altfel revoluția lui Vladimirescu se încadrează în amplul șir de revoluții europene: italiană, germană, spaniolă, greacă, sîrbă, polonă; toate popoarele subjugate cereau îndepărtarea

Tudor Vladimirescu părăsind Cotrocenii (15/27 mai 1821) pentru a organiza rezistența plănuită în nordul Olteniei

stăpînirilor străine și unitate statală națională.

Așa cum au remarcat și Bălcescu și Kogălniceanu, revoluția din 1821, cu largi ecouri în tot spațiul românesc, a fost prologul revoluției din 1848. Un moment crucial în istoria noastră. Cărturarii veacului al XVII-lea, iluminiștii transilvăneni în veacul XVIII, sprijiniți de o economie în care germeii capitalismului răsăreau tot mai viguroși, au creat cultura, ideologia nouă, națională. Folclorul, gîndirea, literatura în limba română se afirmă și triumfau. Gheorghe Șincai, Ion Budai-Deleanu și Ienăchiță Văcărescu, Eliade Rădulescu, Eftimie Murgu și Timotei Cipariu au crescut, au educat românesc ilustre generații de la 1848. Bălcescu și Avram Iancu, V. Alecsandri și C. A. Rosetti, Simion Bărnuțiu și M. Kogălniceanu, frații Hurmuzaki și Gh. Magheru, Gh. Barițiu și Ion Ghica, Andrei Mureșanu și Alecu Russo, români de pretutindeni au condus poporul român într-o revoluție comună, pe întregul teritoriu român; o revoluție pentru libertate socială, pentru drepturi economice, politice, culturale, pentru

Revoluționari pașoptiști (reproducere după o acuarelă de C. Popescu)

libertate națională și unitate statală. Încadrată în revoluția general europeană din 1848, revoluția română a înfruntat forțele contra-revoluționare, strivitoare, a trei mari imperii : otoman, țarist și habsburgic. Deși înfrântă, această revoluție a jucat un rol imens în dezvoltarea ulterioară a poporului român : i-a determinat soarta și istoria. Ideea de dreptate socială, de libertate și unitate națională s-a adâncit, a cuprins toată conștiința românească și a devenit o forță uriașă, de nebiruit. Și iată-i pe români încadrați în întreaga mișcare pentru eliberarea națională și unificarea statală din Europa și din lume. Iar primul pas pentru unire l-am făcut înaintea altora : a italienilor, a germanilor, a slavilor din sud, a polonilor. România unită din 1859 a fost cocorul din capul un-

ghiului, aflând marșul și lupta pentru unitatea statală, întemeiată pe principiul dreptului național, la limitele granițelor etnice și lingvistice. Acest prim pas s-a săvârșit printr-o îndrăzită și înțeleaptă luptă politică, întemeiată pe voința poporului și pe patriotismul unei generații, cea a revoluției pașoptiste. Alexandru Ioan Cuza, M. Kogălniceanu și toți cei care au condus lupta pentru unire au introdus reformele necesare consolidării acestui prim pas spre unitatea românească. Transilvănenii, bănațenii, bucovinenii au privit unirea moldo-valahă ca un început, ca un prim pas în marea epopee a poporului nostru.

Unirea din 1859 a creat condițiile pentru scuturarea jugului străin și în primul rând a celui otoman. Dacă actul unirii din 24 ianuarie 1859 românii l-au împlinit

fără vărsare de sânge, pentru independență a trebuit să dăm un greu tribut de sânge, la Grivița, Plevna, Răhova, Smîrdan și Vidin. Cu jertfa ostașilor români am putut „să cînte libertate pe maluri dunărene“.

Independența a făcut din București, capitala țării, o soare de mari speranțe de unire, de desăvîrșire a unității naționale. Și economia, politica ori cultura, educația, munca neprecupțită ca și toată strădania poporului român, a întregului popor român, au îndreptat spre acest scop suprem. Și totodată în sinul societății moderne românești s-a ridicat o forță nouă, clasa muncitoare care, în de la apariția ei, s-a așezat în fruntea unei noi lupte pentru dreptate socială și libertate națională, pentru o nouă revoluție, pentru făurirea societății socialiste. Crearea Partidului Social Democrat din România, în 1893 a arătat că societatea românească, poporul român își reimprespătează mereu forțele materiale și spirituale, că răsăr din matricea lui acei factori viguroși, și înțific orientați, capabili să împingă istoria înainte, să o urce pe treptele de lumină ale progresului.

Adversarii procesului de unificare completă a statului național erau încă Plăternici. Imperiul austro-ungar, una din închisorile Europei, poarelor europene, se marea ca un potrivnic al visului secular al tuturor românilor. Și a trebuit să purtăm alt război pentru libertate și unitate națională, cel din 1916—1917. A trebuit să dăm greș, să jertfim de vieți umane, să luptăm cu forțele coplesitoare germano-austro-ungare în bătăliile din trecătoarele Carpaților și de pe pământul dobrogean, de pe Cernei, Jiu și Neajlov, să trăim tragedia retragerii în Moldova și să înfruntăm apoi în micul, cu bărbăție legendară la Oituz, Mărăști, Mărășești și în sfîrșit trecem de sub furcile car-

Luarea redutei Grivița (reproducere din presa vremii)

ordine ale păcii de la Buftea, ca să reînviem ca pasărea Phoenix din cenușa imenselor noastre dureri, în binecuvîntatul an 1918 cînd la 1 Decembrie, prin voința și elupta revoluționară a întregului popor, am împlinit visul de veacuri : desăvîrșirea unității naționale. Poporul, prin cei peste 100 000 de reprezentanți adunați la Alba Iulia, a hotărît unirea Transilvaniei cu patria-mamă. Rezistînd eroic împotriva cotropitorilor, încadrîndu-se, cu îndrăzneală și pricepere politică în mișcarea revoluționară a popoarelor europene, sornice de libertate, întemeindu-se pe dreptul ginților, pe principiul autodeterminării naționale, românii din Transilvania, Bucovina, Banat și din celelalte teritorii românești, aflate încă sub dominație străină, au hotărît, prin voința unanimă, unirea cu România. Insuși orașul Alba Iulia este un nume simbolic în istoria română. Este locul unuia din cele mai de seamă orașe ale străvechii Dacii, Apulum ; este capitala celei dintîi uniri, cea din 1600, a tuturor românilor înfăptuită prin spada și jertfa lui Mihai Viteazul ; este locul martiriului lui Horea, Cloșca și Crișan și al întemnițării lui Avram Iancu ; este locul de durere și de glorie simbolic și drag întregului popor român. În cuvinte vibrante, este o mare putere de sinteză, covârșul Nicolae Ceaușescu exprimă întreg adevărul istoric despre marea Unire din 1918 : „Realizarea acestui deziderat istoric vital a fost rodul luptei maselor largi populare, a muncitorimii, țărănimii, intelectualetății, a cercurilor înaintate ale burgheziei, a principalelor clase și pături ale societății, opera întregului popor român, a întregii națiuni. Istoria demonstrează că formarea statului unitar român nu a fost rezultatul unui eveniment întimplător, ale conjunctură, al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor ; tratatul de

Visul de secole de Unire a Transilvaniei, străveche vatră românească, cu patria mamă avea să se împlinească la 1 Decembrie 1918, prin voința întregii națiuni

pace n-a făcut decît să consfințească o situație de fapt, creată de lupta maselor populare. Unirea Transilvaniei cu România a constituit înfăptuirea firească a năzuinței seculare de unitate a poporului nostru, a visului pentru care au luptat și s-au jertfit nenumărate generații de înaintași și împlinirea unei necesități obiective a însăși dezvoltării istorice“.

Au urmat cele două decenii de istorie a României mari, unite. O epocă de incontestabil progres economic, de afirmare a poporului român, a culturii și personalității lui pe plan intern și internațional. O epocă scurtă și frămîntată, în care s-a creat Partidul Comunist Român, ca expresie a celei mai curajoase

și mai științifice lupte revoluționare întru îndepărtarea formelor de exploatare capitalistă, pentru eliminarea abuzurilor politice ale burgheziei, împotriva revizionismului războinic, pentru transformarea radicală a societății prin crearea alteia noi, socialiste.

Au fost două decenii în care țara și poporul nostru au trecut prin încercări grele, cu o serie de acte politice și sociale reprobabile. Îndeosebi intensificarea exploatarea oamenilor muncii, persecuțiile politice împotriva forțelor democratice etc. Victimă a politicii puterilor războinice și revanșarde, poporul român și-a văzut hotarele țării ciuntite ; Transilvania de nord rășluită de Germania nazistă și Ungaria horthystă prin

Ostași români în tranșee, la Mărășești (august 1917)

cel mai absurd dintre acele politice ale istoriei contemporane — Dictatul de la Viena din 30 august 1940. A urmat acapararea conducerii pe seama dictaturii militar-fasciste și intrarea într-un război nedorit, cu mari pierderi materiale și umane. Au fost anii negri ai controlului Germaniei hitleriste, ai secătuirii economiei, ai umilirii demnității naționale. Și este meritul Partidului Comunist Român că s-a așezat în fruntea luptei poporului pentru dreptate, democrație, libertate, independență deplină și pace. Că a izbutit să unească într-un front unic toate forțele democratice, să atragă o seamă de intelectuali și ofițeri, să pătrundă în rindurile ostașilor și să fie factorul principal și eroic în declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, în întoarcerea armelor împotriva ocupanților germani și în pornirea războiului îndreptat împotriva Axei, alături de Armata sovietică și de celelalte forțe ale coaliției antihitleriste. Ca un singur om, la 23 August 1944 întreaga Armată română a înțors armele împotriva Germaniei naziste. N-a fost nici o defectiune. Nici o dizidență. Acesta a fost marele, istoric act de la 23 August 1944. România și poporul său se aflau iarăși pe făgașul istoriei firești: al luptei pentru libertate și dreptate, socială, pentru unitate și independență națională. Cu eroism, cu grele jefte Armata română a izbutit să-și elibereze Capitala în numai câteva zile, printr-o colaborare entuziastă cu forțele patriotice. Apoi, în unire cu Armata sovietică, să zdrobească toate armatele germano-horthyste, în bătăliile eroice de la Sfântu Gheorghe și din defileul Mureșului, de la Oarba de Mureș, de la Turda, Cluj, de la Păuliș și Carei. În două luni de zile România era curățită de trupele fasciste: poporul

Crearea Partidului Comunist Român (reproducere după o pictură Gh. Labin)

român s-a eliberat pe sine și patria sa, așezînd la locul cuvenit, un hotar în chip barbar știrbit cu patru ani în urmă. Comunicatul Armatei române după victoria de la Carei, din 25 octombrie 1944, anunța că bornele hotarului de nord-vest, smulse de cîrdășia forțelor fasciste, au fost așezate la loc. Un nou capitol al luptei românilor pentru libertate, unitate, independență era încheiat. Se repara o nedreptate, o jignire a ideii de libertate și unitate națională. Și, din nou, dreptul nostru de a trăi uniți și liberi, în țara noastră, se pecetluia cu singele ostașilor, cu jertfele uriașe ale unei noi generații. Și din nou străluceau numele lui Mihai și Horea, simboluri ale celui mai nobil și mai vital ideal românesc: libertate, unitate, independență națională. Am privit de multe ori monumentul de la Carei, închinat slavei ostașilor români care s-au jertfit eroic pentru libertatea țării și pentru reîntregirea hotarului. Este, cumva, fratele într-un simbol al monumentului de la Turda sau de la Păuliș. Este, sigur, fratele de piatră și de artă al gorunului lui Horea de la Tebea. Chipul ostașului și al muncitorului de pe monumentul din Carei sintetizează imaginea strănepoților lui Horea, Cloșca și Crișan, ai lui Avram Iancu, ai tuturor ce-

lor care s-au jertfit în războiul din 1877 sau 1917. În 1918, ai celor care în anul 1918 au strigat pe Cîmpia libertății din Blaj: „Vrem ne unim cu Țara!”, al celor care au înfăptuit unitatea din 1859 și s-au luptat pentru înfăptuirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, al celor care au adus o contribuție importantă la înfrîngerea fascismului — mai periculosul dușman al omiei.

La Tebea, lângă gorunul lui Horea bătrîn și roșu de furtunile veacurilor, în 1966 tovarășul Nicolae Ceaușescu a răsădit un morman tinăr. Crește viguros umbra amintirilor istorice sugerate de venerabilul gorun înaintaș și, îngrijit de nouă generații, preia stăbulul luptei pentru aceluși ideal al luptei pentru dreptate socială, unire și independență națională. Monumentul ca un acoperis pînă la cer, simbolizînd că țărânească Apuseni, așezat pe soclul Monumentului de la Carei și înălțat îndrăzneț și stăruitor, tîlmăcește simbolul pentru oricine același ideal: că poporul apără cu stăruință vatra unității naționale, liberă și deplină, urcușul ei spre zenitul civilizației și păcii; că apărînd idealul, simbolizat prin tîlmăci, arbore mereu reînnoit printr-un monument la granița indestructibilă, poate fi înăbușit ori nimic de nimeni, niciodată.

Oastea lui Horea

■ Colonel dr. VASILE ALEXANDRESCU

Dacă, în totalitatea ei, marea bătălie revoluționară din 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan reprezintă suma acțiunilor simultane și dispersate ale țărânimii iobage — concretizate în atacuri asupra unor curți nobiliare și locuri întărite, repăsări ale grupurilor înarmate dintr-o localitate în alta, ambuscade și lupte cu artele de represiune, tratative, armistiții etc. — multe din ele executate fără o coordonare și conducere strict centralizată, cum se pot vedea din lucrurile în confruntările armate moderne, nu se poate totuși contesta existența unei organizări de ansamblu, a unor planuri în vreme gândite de căpeteniile principale ale mișcării revoluționare. Ca și în alte mari bătălii de clasă purtate de țărâtime în decursul istoriei noastre și în timpul evenimentelor din 1784 au fost omniprezente elementele războiului întregului popor, ale rezistenței populare și organizării structurilor militare pe principiul teritorial¹.

Spiritul de organizare militară transpare constant atît din etapa pregătitoare cît și din desfășurarea luptelor populare. Apreciind organizarea mișcării drept una din problemele cele mai importante și mai urgente de vreme Horea avea să se ocupe, istoricul N. Denășianu remarcă: „Din populațiunea iobagilor trebuia formată o armată supusă unui sistem de organizare și disciplină, gata în tot momentul să fie la ordinele comandanților, să intre în luptă și să înfrunte toate pericolele”². Documentele vremii, îndeosebi cele provenite de la cadrele de comandă ale forțelor de represiune, oferă detalii concludente cu privire la organizarea, înzestrarea și tactica de luptă ale răsculaților. De altfel, trebuie arătat că țărâtimea română avea îndelungate tradiții ostășești, țăranilor fiindu-le recunoscute contemporani calitățile de neînfricați combatanți pentru dreptate și libertate socială și națională. O lucrare germană din secolul al XVIII-lea scria despre românii transilvăneni că sînt „toți viteji și inimoși”³.

Un moment de însemnătate majoră în organizarea pentru luptă a armatei țărănești l-a reprezentat afirmarea, alegerea sau numirea căpeteniilor militare. Conducătorii care s-au ridicat în fruntea evenimentelor din 1784 au avut calități multiple. Ei erau autentici lideri politici cu mare audiență în mase, capabili să formuleze programe de revendicări sociale și economice, dar și pricepuți comandanți militari, organizatori ai efectivelor lup-

tătoare, posesori ai unei gândiri tactice originale.

În fruntea luptei populare s-a aflat Horea, recunoscut de mase drept căpitan suprem, ajutat de doi vicecăpitani principali, Cloșca și Crișan și de trei vicecăpitani „de al doilea rang” — Ion Horea (fiul căpitanului suprem), George Marcu din Criscior și Petru Muntean, originari din Țara Românească.

Cetele locale — unitățile de bază care alcătuiau oastea țărănească — erau conduse de căpitani (centurioni) în număr de aproape 200, unii numiți de Horea, Cloșca și Crișan, iar alții, cei mai mulți investiți din inițiativa iobagilor răsculați. Ca o expresie a aplicării principiului de organizare militară teritorială, cu vechi tradiții la români, a fost și faptul că fiecare căpitan se afla în fruntea unei cete formate din consătenii săi, asigurîndu-se astfel o mai puternică coeziune a rîndurilor. Ca ajutoare imediate ale căpitanilor de cete erau căprarii (decurionii), cunoscuți nominal în jur de 40, dar care trebuie să fi fost mult mai numeroși, deoarece fiecare ceată avea cîte 2—3 căprari. Documentele vremii vorbesc și despre corifei sau „îndemnători” la răscoală, circa 180, pe care îi includ în rîndul conducătorilor, fără precizarea gradului militar. Această ierarhie de tip militar nu repre-

Horea îndemnînd iobagii la luptă (gravură de Franz Koller)

Horea, Cloșca și Crișan în fruntea oastei răsculaților

zenta ciuși de puțin o imitare a modelelor oferite de armatele permanente ale epocii. Ea era menită să imprime acțiunilor un caracter organizat, să materializeze la toate nivelele concepția comenzii supreme și să limiteze tendințele de dispersare a forțelor răscolate. Semnificativ în ceea ce privește acceptarea de către răsculați a spiritului de ordine și subordonare militară este și faptul că țărani se adresau căpeteniilor lor cu „căpitane” sau „domnule căpitan”, așa cum se obișnuia în unitățile armatei.

În structura oastei țărănești de la 1784 se pot distinge câteva elemente originale. Astfel, Horea, căpitanul suprem, a fost permanent întovărașit pe tot timpul desfășurării acțiunilor de o gardă personală de călăreți înarmați, compusă din cei mai apropiați tovarăși de luptă din satul său natal. Marea

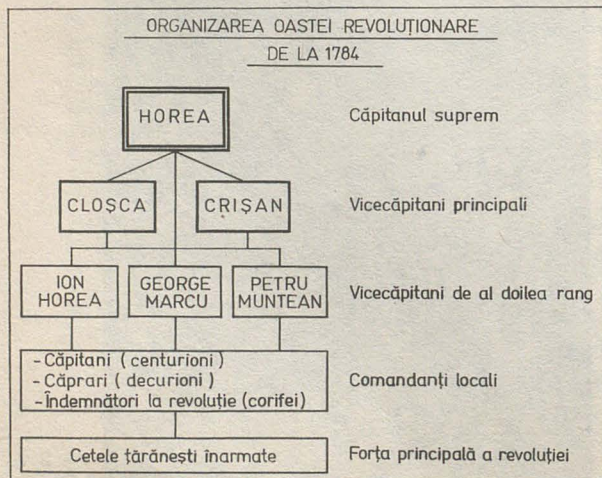
majoritate a răsculaților erau pedestri, deși sîndu-se dintr-un loc în altul și luptînd jos, condițiile materiale nepermițînd conținutarea unor formațiuni de cavalerie. Cu toate acestea, în comitatul Zarand, Crișan reușea din primele zile ale luptelor să organizeze o ceată de aproximativ 200 de călăreți înarmați cu lănci, cu puști și alte arme.

Un element episodic, dar nu lipsit de semnificație, din etapa organizării oastei țărănești a lui Horea l-a constituit depunerea jurămîntului luptătorilor. Documentele consemnează asemenea scene petrecute la Mesteacă, la 1 octombrie 1784 și la locul numit Păltiniș, la ziua de 4 noiembrie, cînd cei trei conducători s-au întîlnit cu cetele lor pe teritoriul comunei Băjeni. Aici mii de iobagi au prestat în război, ținînd fiecare în mînă armele proprii și angajîndu-se că vor lupta sub comanda lui Horea pentru libertate.⁴

Una dintre problemele cele mai dificile pe care s-a pus în fața conducătorilor oștirii țărănești de la 1784, ca de altfel și pe timpurile următoare, a fost organizarea și dotarea celorlalte răscoale țărănești din evul mediu. Pentru a constitui o înarmare a forțelor combătătoare, deși cunoșteau o tot mai largă răspîndire, mijloacele de foc erau scumpe și greu de procurat. De aceea, sub raportul dotării cu mijloace de luptă, țărănimea s-a aflat întotdeauna în inferioritate față de trupele din slujba nobililor și a statului feudal, înzestrate cu lănci și sarbalete, pistoale, puști, tunuri, protejate de căști metalice și cămăși de zale sau platină. Marea majoritate a răsculaților au folosit la 1784 tradiționalele „arme țărănești”, adică uneltele lor de muncă: topoarele, furcile coasele dezdoite, bîtele ciobănești și îmblăci.

Horea și tovarășii săi apropiați au făcut permanent eforturi pentru obținerea de pistoale, lănci și săbii militare, fie prin cumpărături din averile nobililor, fie cumpărături de bani strînși prin contribuție publică. Mesajele locale au fost puși să confecționeze arme pentru răsculați. Faurii din Albac, Luduș, Dupăpiatră au primit de la Horea modele de lemne după care trebuiau să fabrice lănci și săbii pentru popor. În relatările despre război, carea și prădarea curților nobiliare, maroculari remarcă faptul că peste tot răsculații nu uitau să ia cu ei armele, praful de pușcă tot ce era fierărie, inclusiv grațiile de la restre și chiar cuiele din pereți. „Plebea românească — relatea vicecomitele Alexe Nopcsa în aceste tulburări și prădăciuni a strîns curînd fierul din care să-și facă arme, de aur și argintul”⁵. La jumătatea lunii noiembrie 1784, judele nobililor din Zlatna a scris că remarcă că oștile țărănești erau de a bine înarmate, că răsculații „s-au umplut de arme, la brîu au pistoale, cîte una și două perechi, pe după umeri flinte iar în mînă lănci sau topoare și tirnăcoape de mînă”.

Cele mai evidente elemente ale războiului popular s-au înregistrat în operația de mobilizare a efectivelor, în chemarea lor la luptă și transmiterea ordinelor. Într-o bună măsură

s-au folosit curierii călări care treceau din sat în sat făcând cunoscute cetelor răsculate ordinele — scrise sau verbale — ale căpitanului suprem. Ei anunțau locul și data adunării forțelor, obiectivele ce urmau să fie atacate iar uneori durata acțiunilor, pentru ca cei ce își păraseau satele să își ia merinde pe mai multe zile.

Cel mai frecvent pentru transmiterea mesajelor se făcea apel la metodele tradiționale: aprinderea focurilor pe înălțimi, trasul clopotelor de la biserici, semnale și chemări cu buciune, tulnice și cornuri de vinătoare. Un sistem de legături bine pus la punct asigura transmiterea cu repeziciune a știrilor între zonele răsculate. Ofițerul austriac Richard nota într-un raport din decembrie 1784 că posturile răsculaților sînt așa de bine așezate încît într-o oră poate ajunge un mesaj de la Bistra pînă la Gura Arăzii, distanță de mers de o zi. Alți martori ai evenimentelor atestă faptul că Horea avea în serviciul său mai mulți „buciumatori” cu tulnice și cornuri, care dădeau din munte în munte semnale de avertisment ori de alarmă. Astfel, o comunicare din Munții Mogoșului în Albac la căpitanul suprem în numai cîteva minute.

Forțele răsculate, ale căror efective au variat de la o etapă la alta au ajuns în faza de apogeu, după unele izvoare, la circa 30—40 000 de oameni. Deși însuflețite de un puternic elan combativ, aceste efective erau neomogene atît pe planul dotării cu arme și

muniții, cît și sub raportul instruirii militare. De aceea, căpeteniile lor de frunte s-au preocupat de pregătirea pentru luptă a efectivelor, folosind în acest scop experiența ostașilor români aflați în aceste zile în concediu și care aderaseră la mișcarea revoluționară.

În ciuda faptului că nu au dispus de timpul necesar pentru organizarea unei instruirii complete, țărani răsculați de la 1784 au dovedit în ciocnirile cu forțele de represiune reale calități de luptători care le-au permis obținerea unor succese temporare. Superioară prin caracterul ei popular, prin disciplina liberă consimțită a rîndurilor sale, urmărind un ideal nobil — eliberarea de sub jugul iobăgiei, *oastea lui Horea se constituie într-un model de armată țărănească revoluționară* din epoca în care, pe fondul destrămării relațiilor feudale, se afirma tot mai pregnant conștiința națiunii române asupra necesității luptei armate, prin propriile ei forțe, pentru eliberarea socială și unitatea națională.

1 General-maior dr. Ilie Ceașescu, Războiul în tregului popor pentru apărarea patriei la români. Editura Militară, București, 1980, p. 107.

2 N. Densușianu, Revoluțiunea lui Horea în Transilvania și Ungaria, 1784—1785, București, 1884, p. 229.

3 N. Iorga, Istoria românilor prin călători, vol. III, ed. a II-a, București, 1929, p. 5.

4 Vezi, colonel dr. Constantin Ucrain, Oastea lui Horea, Editura Militară, București, 1980, p. 69.

5 D. Prodan, Răscoala lui Horea, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 342.

Moment de seamă în lupta poporului român pentru libertate socială și națională, marea răscoală din 1784 de sub conducerea lui Horea a avut un deosebit ecou intern și internațional, ecou care s-a propagat mereu în cele două secole care i-au urmat.

Răsunetul ei s-a perpetuat în țară și peste hotare prin presă, broșuri, picturi, gravuri, stampe, medalii, corespondență diplomatică etc. Prezentăm mai sus două medalii care omagiază răscoala de la 1784 și pe eroii acesteia.

Prima, realizată probabil în 1834, reprezintă pe Horea și poartă inscripția „Horia Rex Daciae”. „MDCCCL XXXIV”.

A doua, realizată în 1980 — cînd s-au împlinit 250 de ani de la nașterea lui Horea — de gravorul C. Dumitrescu, înfățișează pe avers chipul lui Horea, iar pe revers obeliscul de la Alba Iulia cu cei trei martiri.

■ Colonel dr. GHEORGHE CRISTACHE

Conf. univ. dr. LIVIU MAIOR

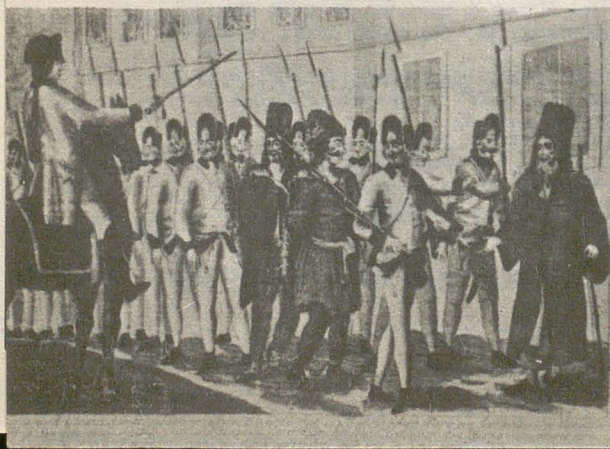
Moment crucial în istoria poporului român, marea ridicare populară din 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan a avut cauze adînci, izvorîte din accentuarea asupririi la care erau supuși țărani iobagi din Transilvania. Creșterea obligațiilor, atît către nobilime, cît și față de statul habsburgic, a agravat soarta populației transilvănene. Dar scînteia care a aprins flacăra revoltei a constituit-o conscrierea pentru regimetele de graniță.

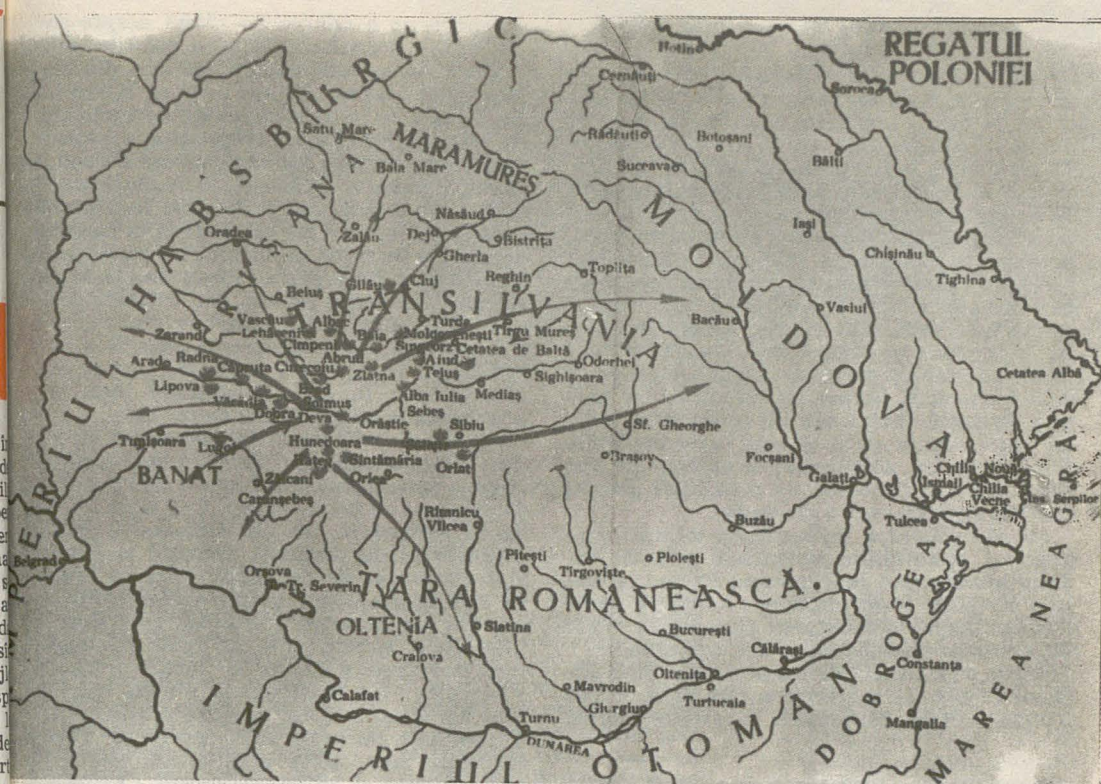
Înființate în anul 1762 de către austrieci, regimentele de graniță s-au dovedit a fi deosebit de rentabile din punct de vedere economic pentru finanțele imperiului. Constituite din țărani care și-au dobîndit eliberarea din statutul de iobagi, ele au devenit o tentație permanentă pentru cei rămași în continuare sub stăpînirea marii nobilimi ungare. Rezultatele pozitive obținute pe cîmpurile de luptă l-au determinat pe împăratul Iosif al II-lea să propună o reorganizare a regimentelor, în sensul măririi efectivelor prin noi înrolări. Perspectiva eliberării din iobăgie a determinat în vara anului 1784 o stare de neliniște, de tulburare, în rîndul locuitorilor din satele ce urmau să fie integrate în granița militară. Convinși că vor deveni oameni liberi, în zeci de sate țărani se împotrivesc autorităților și nobililor, refuză să-și îndeplinească obligațiile față de stăpînii de pămînt. Se îndreaptă în

cete spre Alba Iulia unde se aflau oficiile în sarcinate cu înregistrarea celor dornici să dăvină oșteni ai împăratului. Speriată, nobilimea apelează la autoritățile transilvănene pentru a potoli tumultul în continuă creștere. Măsurile luate au dus la o stare tensionată între iobagi și stăpîni. În acest context s-a aprins în Munții Apuseni flacăra revoltei care avea să zguduie din temelii regimul feudal.

Lunile august-octombrie ale anului 1784 sînt dominate de neliniștea crescîndă din mijlocul țărănimii. Autoritățile informează despre conflicte, împotriviri față de stăpînire în localitățile din Transilvania. În Apuseni se desfășurau adunări, la început restrînse ca participare, pentru ca în a doua parte a lunii octombrie numărul celor care iau parte la ele să crească mereu. La Mesteacăn, în ultima a lunii octombrie, Crișan îi încredința pe țărani că Horea avea asupra lui porunca împărătească de a primi arme. Îi îndeamnă să adune a doua zi, la 1 noiembrie, în satul Cerechiu pentru a pleca spre Alba Iulia. Au răpus mînaștii sale sute de locuitori. Autoritățile au trimis soldați pentru arestarea conducătorilor. Țărani îi prind pe jurii nobililor ucigîndu-i, dezarmează pe soldați. Același Crișan îi îndeamnă pe țărani să ucidă pe nobili să le prade bunurile și averile. Renunțînd pentru mai plece spre Alba Iulia, cetele țărănești atacă curțile nobiliare din împrejurimi, prind și ucid pe nobili și familiile lor. Marea ridicare populară începuse. În cîteva zile erau atacat orașul Brad, apoi Baia de Criș, Zlatina și Hălmeagiu. Întregul comitat Zarand se află în mîinile răsculaților. Toate acțiunile începînd cu această primă fază a răscoalei poartă amprenta personalității lui Horea, numit de țărani „căpitanul nostru mare”. Din umbră dirijează acțiunile oștirii populare, dispersează sau concentrează forțele țărănești, caută să ridice cît mai multe sate din întreaga Transilvania. Se dau peste tot loviturii surprinzătoare, se acționează cu iuteală, se obțin succese notabile. Rînd pe rînd întinse teritorii trec în mîinile răsculaților. Comitatul Zarand, Valea Mureșului de la Alba Iulia la Arad, văile Streiului și Hațegului și Orașele Cluj, Turda, Deva și Alba Iulia erau

Horea și Cloșca escortați, după reprimarea răscoalei

Hartă reprezentând marea răscoală populară a iobagilor din Transilvania de la 1784, cu locurile unde s-au dat lupte

amenințate și ele. Îspăimântată de avântul revoluționar al țărănimii, nobilimea se retrage în orașe. Proprietățile erau pustiite de către țărani iobagi. Domeniile miniere, proprietate a statului austriac, nu sînt nici ele scutite de furia populară. Băieșii supuși unui regim de muncă dintre cele mai grele se alătură răsculaților. În preajma Devei, cetele țărănești se confruntă cu unități militare. Țărăni prinși sînt executați, capetele lor tăiate sînt înfipte în țepe pentru a-i intimida pe răsculați. Această măsură a nobilimii refugiate în cetate nu a făcut decît să-i îndrățească și mai mult.

Din porunca conducătorului lor, țărăni victorioși se adresează nobilimii aflate în cetate înaintîndu-i cunoscutul ultimatum, veritabilul program al mării ridicări țărănești. La 11 noiembrie 1784 întreaga clasă dominantă, autoritățile austriece iau cunoștință de adevăratele intenții ale răsculaților. Condițiile puse de către țărani nobilimii erau următoarele: *Nobilime să nu mai fie, ci care unde poate primi o slujbă crăiască, din aceea să trăiască, iobolii posesori să părăsească pentru totdeauna*

moșiile nobiliare și ei să plătească dare ca și poporul de rînd, pămînturile nobiliare să se împartă între poporul de rînd..." După cum lesne se poate vedea, obiectivul principal urmărit de răsculați era desființarea nobilimii și a proprietăților feudale, precum și împroprietărirea țăranilor. Întregul edificiu feudal ce apăsă de secole pe umerii sărăcimii sateilor era serios amenințat și contestat de masa celor asupriți. Înfruntînd sistemul perimat, orînduirea nedreaptă, masele populare căutau ca prin forța armelor să-l înlăture. Ideile programatice cuprinse în ultimatumul circular în mijlocul țăranilor încă înainte de 11 noiembrie, ele au generat ridicarea lor la luptă pentru dreptate socială și națională.

Flacăra revoltei se întinde cu repeziciune. Cîmpeniul și Abrudul sînt atacate, autoritățile alungate. Oștirea țărănească avansează mereu, unitățile militare trimise împotriva ei se dovedesc neputincioase. La ordinul comandamentului austriac pentru Transilvania, armata recurge la soluția încheierii de armistii. Horea și tovarășii săi acceptă, le consideră un prilej de readucere în actualitate a dole-

anțelor lor. La Tibru, Sălcuia, Brad etc., răsculații pretind la unison ștergerea iobăgiei. Cetele țărănești rămân pe poziții în așteptare. Profită și nobilimea de pe urma opririi avansului armatei populare. Se înarmează, își adună rindurile, apelează cu disperare la Viena pentru a fi aduse noi unități militare. Horea, la rîndul său, alcătuiește noi planuri. Vroia să năvălească spre Cluj și apoi să propage răscola pe Valea Someșului și în Sălaj, acolo unde iobăgia era mai cruntă decît oriunde în Transilvania. O știa bine pentru că lucrase, cu mai mulți ani înainte de 1784, în satul Ciser, unde ridicase o bisericuță de lemn. Își înarmează și organizează oastea sa, numește căpitani peste cetele alcătuite pe principii teritoriale, fiecare sat constituind o unitate distinctă. Rolul său de conducător militar apare acum cu o și mai mare evidență. Horea știa că armistițiile încheiate nu vor dura mult și de aceea se pregătește pentru confruntarea pe care o presimțea.

La 15 noiembrie, comandanții militari austrieci și autoritățile provinciale primesc ordinul împăratului de a reprima cît mai repede posibil prin forța armelor ridicarea țărănească. Urma confruntarea decisivă de acum între oastea țărănească și cea imperială.

Horea și căpitani săi dăduseră din timp porunci ca nici un soldat să nu fie lăsat să pătrundă în sate. Au stabilit o veritabilă rețea

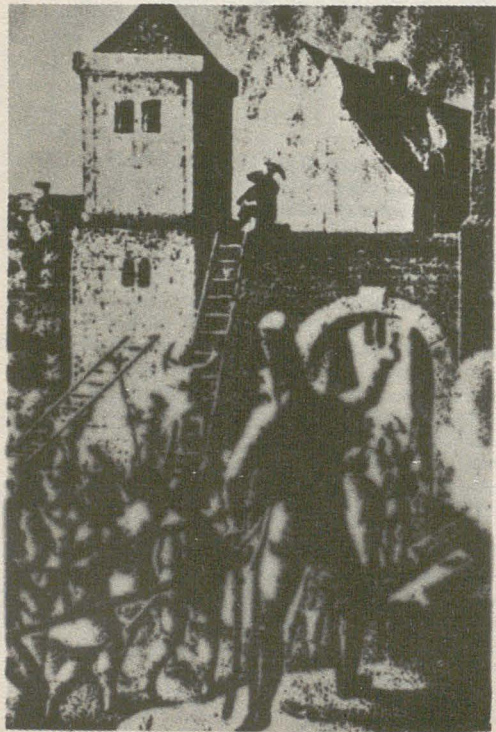
cu rostul de a anunța pe săteni despre sosirea oștilor împărătești. Ținînd cont de condițiile naturale, conducătorii au ales din timp locurile în care să înfrunte armata. Horea reia planurile sale inițiale de a ataca orașele pline de nobili și funcționari refugiați în spatele zidurilor. În această fază se produce a doua ridicare a maselor țărănești. Ei se alcătuiesc în cete mari, se înarmează, folosesc îndemnul foștilor soldați sau ale celor aflați în permisie, aceștia de pe urmă alăturîndu-se consătenilor lor. Horea a fixat patru tabere, una la Mogoș, avîndu-l în frunte pe Ion, fiul conducătorului răscoalei, alta sub comanda lui Cloșca. Horea însuși preia conducerea celei de a treia iar Crișan pe cea de a patra. Cele patru mari unități erau în așa fel stabilite încît să-și poată acorda ajutor în caz de nevoie.

Au loc ciocniri peste tot terminate cu succese schimbătoare. La Rîmeți, cetele țărănești obțin o victorie atacînd într-o vale strîmtă un detașament de recunoaștere. La Lupșa, în ziua de 29 noiembrie, un alt detașament militar este înfrînt de răsculați. Rîmețul și Ponoru sînt atacate și ele de armată fără ca acestea să dobindească însă vreun succes. Acțiunile militare ale armatei, înzestrată cu tunuri, se intensifică, munții sînt încercuiți și treptat treptat trupele pătrund în satele și orașele Apusenilor. La Mihăileni și Blăjeni are loc una din confruntările decisive dintre armată și răsculați petrecută la 7 decembrie 1784 și încheiată cu victoria celei dintîi. Cetele țărănești încep să se dezmembreze. Conducătorii lor se refugiază pregătind o nouă ridicare la luptă care nu va mai avea însă loc. Așteptînd trecerea iernii în ascunzăturile din munți trădați, ei sînt prinși și executați în februarie 1785 la Alba Iulia.

Înfrîntă prin forța armelor, marea ridicare populară din 1784 a lăsat urme adînci în conștiința țărănimii românești. A avut consecințe politice și sociale dintre cele mai deosebite. Ca urmare directă, împăratul a desființat șerbă, a acordat o serie de patente menite în principal să prevină pe viitor asemenea evenimente. Horea și tovarășii săi au zguduit din temelii orînduirea feudală, edificiul ei social. Pilda lor a lăsat urme de neșters, a stimulat încrederea în forța pe care o reprezentau masele populare angajate în lupta pentru dreptate socială și națională. Mai mult, în vreme ei s-a întins ideea solidarității generale românești; Horea a fost învinuit de intenție reînvierii Daciei străbune, a unirii celor trei țări românești.

Exemplul răsculaților de la 1784 a dominat conștiințele revoluționarilor români, exemplul cel mai concludent îl reprezintă în acest sens Avram Iancu și tovarășii săi care au învățat din experiența înaintașilor lor atît în ceea ce privește modul de purtare a bătăliilor, cît și în ales au dobîndit încredere în forța pe care din reprezenta poporul înarmat. Horea și urmașii săi Iancu s-au contopit în mentalul țărănimii transilvănene pentru că amîndoi au urmărit același țel: eliberarea socială și națională.

Oastea lui Horea luînd cu asalt un castel nobiliar (stampa de epocă)

HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN martiri ai neamului

■ Prof.univ.dr. POMPIIU TEODOR

Ridicarea țărânimii române transilvănene la luptă împotriva nobilimii și în general a privilegiatilor în 1784 reprezintă un moment esențial în istoria națională. Datorită proporțiilor și semnificației, lupta țăranilor sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan a intrat încă din epocă în atenția istoricilor vremii. Împărțășind adeseori opinii partizane, istoriografia a lăsat o informație copleșitoare, de o mare bogăție, ce conturează nu numai dimensiunile fenomenului în istoria sfârșitului de secol, ci și înrăurirea profundă pe care a avut-o asupra contemporanilor. A fost indiscutabil momentul de istorie românească care a lăsat în zorii epocii moderne urme de durată în conștiința colectivă a societății.

Supportind asuprirea unei nobilimi numeroase, una din cele mai numeroase proporțional din Europa, țărânimea se răscoală în Munții Apuseni, pentru ca numai în câteva zile mișcarea să se reverse ca un torent în principalele comitate ale Transilvaniei. Afirmând de la începuturi, din Zarand dublul lor caracter social și național, evenimentele mărturisesc forța acțiunii țărănești, e-

nergiile de care dispunea iobăgia. Pe fundalul unui veac de creștere continuă a asupririi, de agravare a a condiției ei sociale, înregistrând consecințele politicii exclusiviste a națiunilor privilegiate, străine ca neam de imensa majoritate a iobagilor, în Munți se pregătesc, în contextul existenței unei puternice vieți obștești, condițiile ce vor duce la izbucnirea nemulțumirilor. Conștientă de libertățile sale, țărânimea de pe domeniile montanistice și le apără, protestînd, denunțînd abuzurile sau ridicîndu-se la luptă.

În aceste circumstanțe, în mediul Munților Apuseni mișcarea comunităților sătești aduce la suprafață conducătorii. Dintre toți figura lui Horea ne apare ca exemplară, întrunind în personalitatea ei experiența aspră a dublei iobăgii, camerale și nobiliare. Reprezentant al comunităților sătești în raport cu puterea constituită, se remarcă prin călătoriile sale la Viena, aureolîndu-se prin audiența la împărat. Purtînd cu el rostirea țărănească, el polarizează încă din vremea tulburărilor de la Cîmpeni o generală atenție, demonstrînd un dinamism puțin obișnuit, înzes-

trarea de a comunica și a se face ascultat. Numele lui se împletește astfel cu năzuințele țărânimii, personalitatea lui crescînd pe măsură ce situația revoluționară din Munți conturează clar drumul spre declanșarea evenimentelor.

Afirmat mai cu seamă în legătură cu tumultul de la Cîmpeni, numele lui Horea apare constant în scriptele oficiale, este de pe acum personalitatea de prim plan. Odată cu declanșarea evenimentelor din Zarand, devine o figură reprezentativă, polarizantă, în numele lui se pornește mișcarea țărânimii. Așa cum acad. David Prodan i-a reconstituit fizionomia, Horea este personalitatea centrală. „El se găsește în inima agitațiilor premergătoare, înfruntînd riscurile subversiunii, el e numele care declanșează răscoala, în jurul numelui său se petrece tot ce se petrece”. Legat de Munți, de acolo pornește acțiunea ce se va desfășura „În numele lui, la poruncile lui se petrece tot ce se petrece”! (David Prodan). Numele lui e pretutindeni, țărânimea înzestrîndu-l cu calitățile omului providențial. „Real sau imaginar Horea a jucat un rol capital în răscoală. În așa mă-

sură că evenimentul însuși s-a fixat, și în mintea contemporanilor și în istorie, sub numele răscoalei lui Horea". (Ibidem).

În rîndul conducătorilor, numele lui Cloșca s-a fixat în imediata apropiere a lui Horea, așa îl prezintă în formația, omul numărul doi, exponentul prin excelență al marelui căpitan. Originar din Munții Apuseni, împărtaşind același destin al țaranului de pe domeniile miniere, a făcut parte din deputățiile țărănimii, reprezentînd satele, pentru ca în timpul marilor desfășurări revoluționare să-l găsim la tratative, în vîltoarea confruntărilor, ducînd cu el, pretutindeni, cu vîntul lui Horea. Necruțător în acțiunile sale, rămîne pînă în cele din urmă aproape de Horea. Sentința nu le surpă solidaritatea, ea este dată și pentru unul și pentru altul într-un singur text. Socotit autor principal și corifeu, i se atribuie violenței săvîrșite de popor, ca unuia care „a luat întru totul parte la tulburările ce le-a ațîțat Horea”.

În ce-l privește pe Crișan, originar din Zarand, stabilit la Cărpiniș, pe domeniul de mijloc, este omul de legătură cu spațiul din afara Munților. Fost soldat imperial în tinerețe, se află la începuturile mișcării în Zarand, el acționînd în numele lui Horea, răs-pîndindu-i poruncile. Viteaz, întreprinzător, este cel mai activ în cîmpul acțiunilor, mai decis, mai implicat în evenimentele din zona comitatelor. A fost prin excelență omul de acțiune, hotărît, cutezător, necruțător cu nobilimea. A rămas în analele istoriei — omul începuturilor.

Urmărindu-le biografia, un lucru este semnificativ, toți trei porneau acțiunea în Munți, primii doi fiind originari de pe domeniu, în timp ce al treilea, numai stabilit, acționează în afara ariei montanistice, în Zarand, în locurile sale de baștină, împotriva nobili-

Horea și Cloșca în închisoarea din Alba Iulia

mii. Solidari cu acțiunea poporului răscolat, Horea, Cloșca și Crișan s-au impus în fruntea evenimentelor, în mijlocul cărora au rămas pînă la sfîrșit. Ei sînt cei care o organizează, imprimîndu-i linia de conduită, prin porunci și îndemnuri, îi alcătuiesc programul, poartă tratativele cu oficialitățile, întru-chi-pînd, firește, pe tot parcursul nucleul conducător. Urzită în Munți, ridicarea la luptă a țărănimii își păstrează aici centrul acțiunii, chiar atunci cînd dimensiunile ei acoperă mari părți din Transilvania. În ceta-tea Munților se poartă tratativele, aici se produce sfîrșitul, cu prinderea că-pitanilor.

Marea ridicare a țărănimii a reprezentat începutul procesului revoluționar de înlăturare a feudalismului în epoca de amurg al vechiului regim. Prin conducătorii ei, dar mai cu seamă prin Horea, țără-nimea dă expresie dezidera-telor sale sociale: *nobili-mea să nu mai fie, stăpîni-i feudalii să-și părăsească do-meniile, să plătească dare ca și poporul de rînd, pă-mînturile să fie împărțite poporului*. Cuprinse în ul-timatumul adresat nobilimii la Deva, revendicările țără-nimii sintetizează în forme sublimite lozincile în nu-mele cărora se ducea lupta, reductibile la esențial: *nobilime și iobăgie să nu mai fie!* Formulate în apo-geul luptei, în culmea bi-

ruinței, revendicările năzu-iesc la desființarea rapor-turilor feudale și a nobi-limii. Rostirea țărănească cuprinde însă un registru revendicativ mai larg, di-care se poate desprinde sensul acțiunilor țărăni-mi ce viza și asuprirea națio-nală exercitată de aceeaș nobilime maghiară, ce re-prezenta și puterea politică a națiune privilegiate în cadrul regimului de Stăru. Urmînd o cale proprie, iobăgimea, prin principal-ei reprezentanți, conducă-torii, își orientează lovitu-rile împotriva tuturor laturilor dinspre care se exer-cita asuprirea românilo socială, național-politic religioasă. Social în esen-lui, programul formulat ultimatumul de la Deva, Tibru sau la Brad, are profunde semnificații na-ționale. Dacă în ultimatu-naționalul este doar impl-cat, la tratativele lui Piu-riu Molnar de la Valea Br-dului el se explicitează ter-meni fără echivoc, țăr-nimea avînd în vedere, pro-pria ei viziune, deop-trivă latura socială și na-țională a opresiunii.

Dezideratele țărănești, a-cum au fost conceptualiza-te, exprimă sensul telurilor viziunea iobăgimii des-ale gravele probleme ce o co-fruntau. Să remarcăm a-tura-tenticul rostirii țărăne-drept rolul evident al căpitanil-rea Horea, Cloșca și Criș- prezența lor în toate m

(continuare în pag. 52)

în conștiința românească

■ Acad. ȘTEFAN PASCU

Un eveniment și o personalitate cresc în importanță și semnificație în măsura în care au pătruns și au rămas în conștiința acelor care au înfăptuit evenimentul și a celor cu interesele cărora s-a identificat personalitatea, precum și a urmașilor acestora. Ceea ce înseamnă, în fapt, trăirea vie a evenimentului și a conducătorului în mințile și inimile oamenilor, ale maselor populare, făuritoare ale istoriei. Trăire pătrunsă de dragoste și cultivată cu dragoste de cei mai îndreptățiți a prețui istoria fiindcă au înfăptuit-o, a cinsti pe cei ridicați din mijlocul lor și recunoscuți de ei ca fiind ai lor în întregime, prin viața, fapta și jertfa lor. De aceea, tradiția — acest izvor istoric tot mai mult recunoscut și de aceea tot mai mult cultivat de istoricii contemporani — transmisă din generație în generație, pe cale orală, se cuvine prețuită după cuviință. Valoarea tradiției sporește și mai mult prin semnificația sa, ca reflectare a conștiinței unui popor, a sufletului popular creator, „o plantă răsărită din pământ mănos și crescute într-o atmosferă prielnică mai ales în viața patriarhală a mulțimilor fără știință de carte”, cum se exprima prof. Ioan Lupas, unul din cei mai harnici, pasionați, și prețuitori ai marii ridicări revoluționare de la 1784 și a conducătorului său necontestat, Horea.

Horea, pe numele său adevărat Vasile Nicola Ursu, din satul Albac, din inima cetății de Piatră a Munților Apuseni, era descendentul unei familii de iobagi fiscali, iobag sărac. Copilul și apoi flăcăul Vasile Nicola doinea necazurile, ale sale și ale semenilor săi, cu vers melodios uneori, cu încrîncenare alteori, răscolind simțămintele ascunse în băierile inimii, stîrnind minia mocnită în gândurile oamenilor, adică horea cu dor și jale, sau cu îndemn de răzbunare. De unde și porecla *Horea*. Cîntecul său a răsunat mai întîi în pădurea Ferecetului, unde-și avea căsuța din birne, pe o culme de deal. După aceea, în alte păduri și pe alte văi, pînă departe, la poalele munților. Nu însă prin horile sale și-a cucerit Horea aura de erou legendar, ci prin faptele sale temerare, pentru înlăturarea nedreptăților, pentru libertatea și dreptatea celor mulți și oprimați, prin jertfirea vieții pentru mai binele poporului sărăcosit.

A fost asasinat Horea, dar el a scris prin fapta sa „drepturile națiunii române și programa politică și socială a revoluțiilor vii-

toare”, afirma Nicolae Bălcescu. Motive suficiente pentru ca eroul și faptele sale să pătrundă adînc și să rămînă statornic în conștiința poporului pentru mai binele și fericirea căruia a luptat și s-a jertfit. Mai întîi în conștiința mulțimilor care l-au împodobit cu aureola de erou în timpul vieții și cu aceea de martir după moarte. Și apoi în conștiința cărturarilor, hrănită în mare măsură de cea populară.

★

Un sălăjan afirma, la 1864, deci după opt decenii de la revoluție că *Horea și Cloșca stau cu mîndrie pe mai mulți pereți, în reminiscența de martiri ai libertății, în unele case cu inscripția împrumutată din cîntecul popular — „Iată Horea se pornește”*. Firește, această cinstire generată de conștiința populară nu se mărginește la Țara Silvaniei, ci la toată Transilvania și cu deosebire la Țara Moților.

Iar pe dealul Ferecetului, pe locul unde a fost „casa Horii”, încă și la 1934 familia ce locuia în noua casă îngrijea o grădiniță cu flori spre cinstirea lui Horea. Ceea ce înseamnă că în toți cei 150 de ani petrecuți de la revoluție, cinstirea lui Horea, potrivit obiceiului tradițional, mai semnificativ prin sensibilitatea sufletească exprimată prin cultivarea și îngrijirea florilor, între care se află cu siguranță rara floare a recunoștinței, nu s-a stins niciodată.

Au fost respectate pînă și unele obiecte care aminteau de Horea. Astfel, casa din birne în care a crescut și a trăit Horea, mai exista la

Cloșca și Horea (stampă de epocă)

1885, deci după un veac și un deceniu după revoluție. Iar ușa casei, luată din cancelaria solgăbirăului, unde a fost depusă de patru jandarmi, care o confiscaseră de la țărani ce voiau să o pună la adăpost a fost păstrată la Cîmpeni. De aici a fost dusă la muzeul Astrei, de la Sibiu, unde s-a păstrat pînă după cel de-al doilea război mondial.

Biserița din lemn din Albac, de pe vremea lui Horea, construită la 1748, era îngrijită și la 1907 de țărani, cînd I. I. C. Brătianu, în popasul său de la Albac, a cumpărat-o și a transportat-o pe moșia sa de la Florica, de acolo ajungînd, în ultima vreme, în stațiunea climaterică de la Olănești, unde se află și astăzi.

Vie s-a păstrat amintirea și, de asemenea, și cinstirea lui Horea în conștiința oamenilor din Munți, transmisă sub forma poeziilor și a povestirilor. Ceea ce înseamnă că asemenea simțăminte ce înobilează conștiințele erau hrănite cu florile recunoștinței din generație în generație, pe cale orală, deoarece în căsuțele răsfrînte pe văi și culmi, rariți și poene, cu greu au pătruns în trecutele vremi cartea și știința de carte care să înlocuiască legenda și tradiția cu realitatea cuprinsă în studii științifice. De aceea, pînă în timpurile din urmă, în Munții Apuseni, tradiția orală era izvorul principal ce alimenta nevoile sufletești ale oamenilor de a-și cunoaște trecutul și eroii.

Povestește același sălăjan, la 1864, că încă în copilărie a învățat de la mama sa versuri despre Horea. Și nu numai el, ci toți asemenea lui. Și nu numai în Sălaj, ci în toate părțile. Între care și în Bihor, unde amintirea lui Horea și a marii ridicări la luptă condusă de el era atît de puternică, încît preoții și cantorii să o consemneze pe marginea *Mineielor* sau *Evangheliarelor*, iar la 1816 un pictor patriot să așeze portretul lui Horea pe iconostasul bisericii cu Lună, din Oradea, deasupra figurilor de sfinți.

Ioan Făgețel, de pe Valea Stiriului, știa, la 1882—1883, despre sosirea în acele părți a lui Horea și Crișan, cel dintîi „*De la Abrud unde-i aurul cel mult / Cu pistoale aurite / Și cu gloanțe ticsuite*“.

Iar bătrîinii din Cărpiniș, Gheorghe Gligor și Urs Coroi, mai aminteau la 1879 și cunoscîndu-le, le comunică lui Nicolae Densușianu, versurile de mare intensitate socială: „*Pîn-ce-a fost Horea-mpărat / Domnii nu sau descultat / Nici în pat nu s-au culcat / Prinț la masă n-au mîncat*“.

„*Horea o fost om drept și tot bine o vrut să facă*“, știa chiar și în 1934 o bătrînă în vîrstă de 72 de ani, Ana Nicola. „*El a pornit revoluția (răgulița). Pe Horea l-o dus de-a dreptul la Bălgrad (Alba Iulia) și l-o tăiat în roate. Numai un ceas să fi zăbovit și să nu-l taie, ar fi venit Româneanul și nu l-ar fi lăsat să-l taie*“. Cîte generații s-au petrecut timp de 150 de ani și nici una nu l-a uitat pe Horea

și faptele sale, cele știute de toată lumea și chiar și cele ce se știau de foarte puțini: legăturile cu Țara Românească, de unde Horea aștepta ajutor.

Simțion Nicola, cu 10 ani mai vîrstnic decît Ana Nicola, adeverește puterea tradiției, căci tot ceea ce se știa despre Horea auzise de la părinții săi: Horea a fost de două ori la împăratul pentru „*năcazurile poporului*“. Minia lui Simțion era mai îndirjită decît a Anei, caracterizîndu-i drept „*hoți*“ pe cei ce l-au prins pe Horea și aceeași minie este cuprinsă și în relatarea detaliată a „*sîngelui lui Horea*“, găsit în plînea din făina cumpărată pe bani trădării: în plîne s-a găsit „*un drob de sînge cît pumnul*“, iar mama „*hoților de oameni*“ a trădătorilor, le-ar fi spus: „*vai de voi și de capul vostru că ați vîndut pe Horea și iacă mîncăți acum sîngele Horii și neamul vostru tot sîrac va fi toată viața și sîmînța lui*“. După 150 de ani „*oamenii își bănuiau destul după el*“ (le părea rău), dar nu li s-a mai făcut „*direptate*“.

Lucru semnificativ în legătură cu identificarea mulțimilor cu lupta și conducătorii ei se desprinde și din faptul că în receptarea unor producții literare nu intru totul pe potrivă simțămîntelor lor, intervin cu modelări corespunzătoare și adevărului și conștiinței lor. Ca de pildă, în cazul cronicărilor *Carmina Valachica Horeae et Klosskae*, cînd răsculații primeau „*porunci crăiești / Din sus de la Niculești*“, „*De la un crai Niculesc / Pe care Horea-l numesc*“, „*Că nimănu-i să nu slujim / Noi țara să stăpînim*“. Iar sensul defavorabil lui Horea dintr-un cîntec de largă răspîndire, „*Horea bî și hodi nește / Țara plînge și plătește*“, este înlocuit cu altul, opus pe cît de veridic, pe atît defavorabil mulțimilor ce-și crezuseră eroul și urcaseră pe pedestalul ce i se cuvenea „*Horea bî, Horea plătește / Iobăgie nu meste / Horea bî, Horea horește / Țara saltă și trăiește / Horea nu bî, pătîmește / Țara plînge și jelește*“.

*

Frumusețea înțelesului și cuprinsului, mîdegrabă decît valoarea estetică explică interesul pentru culegerea folclorului cu privire la lupta iobagilor și la conducătorul ei la un oameni de cultură. Fapt ce are o îndoișnică semnificație: trăirea vie în conștiința oamenilor de la care l-au cules, a însemnatelor evenimente și a conducătorilor lor și de asemenea o declarație fățișă de identitate a cărturarilor care l-au cules și astfel au salvat de la pieire aceste expresii ale conștiinței mulțimilor. Și coincidența în timp a începuturilor nu este o simplă întîmplare: an 1848, cînd în loc de titlu, o poezie revoluționară era însoțită de explicația: *După hoții lui Horea*. De atunci și pînă astăzi, numeroși

(continuare în pag. 5)

„Horea Rex Daciae“

Semnificația internă și răsunetul internațional al mării răscoale populare din 1784

Marea ridicare socială din Transilvania de acum două veacuri s-a înscris drept unul din momentele cele mai pline de conținut și semnificație din istoria țărănimii noastre, a poporului român în genere. Desfășurată în perioada de trecere de la feudalism la capitalism în Țările Române, ea a pus problema eliberării țărănimii din iobăgie și deopotrivă pe cea a eliberării de sub asuprire străină. În timpul desfășurării acțiunilor revoluționare s-au confruntat două tabere ireductibile: țărănimia română răsculată, de o parte, și nobilimea maghiară de cealaltă parte. Prin acel document programatic, care este ultimatumul țărănimii adresat nobilimii refugiate în orașul și cetatea Devei, notificat la 11 noiembrie 1784, răsculații cereau desființarea nobilimii („nobilime să nu mai fie“) și împărțirea domeniilor feudale între țărani de rînd.

Mișcarea populară din toamna anului 1784, o dată ce a cuprins Hașegul s-a extins pînă în vecinătatea imediată a Țării Românești. Pe de altă parte, domnitorul Moldovei, boierimea moldoveană, ca și cea munteană erau îngrijorați de posibilitatea ce se crease de a se extinde acțiunea revoluționară și în teritoriile de sud și est carpatice. Nobilimea maghiară, administrația comitatensă și guvernul Transilvaniei exprimau îngrijorarea ca țăr-

ranii români să nu primească ajutor din Țara Românească și Moldova. Privitor la această posibilă unire de forțe sociale la nivelul întregului teritoriu românesc se întrețese o corespondență oficială și diplomatică prin care se viza stabilirea unor măsuri care să preîntîmpine o asemenea situație fatală pentru sistemul constituțional-

politic și social susținut de elemente conservatoare, aristocratice-feudale.

Marea bătălie revoluționară din 1784 a avut, astfel, implicații la nivelul întregului teritoriu românesc, concentrînd în jurul ei problematica socială și națională din acest spațiu. Ea a înregistrat, totodată, un puternic răsunet în străinătate. De la marile fapte ale

Broșuri, ziare, foi volante cu relatări privind marea răscoală populară și implicațiile ei în epocă

Presa vremii despre răscoala din 1784

■ „Răsculații din Transilvania sînt românii... și constituie de departe majoritatea locuitorilor principatului. Toți acești oameni, dintr-un neam deosebit de frumos și puternic, care nu-și ascund singele roman, tinjesc sub crunta oprimare a blestematului sistem feudal și de pe urma nesiguranței și brutalităților ce decurg din el“

■ „Nemulțumirea românilor era vizibilă de mult timp, iar acum cîteva luni ea s-a manifestat foarte limpede: o mare parte din ei au refuzat să mai îndeplinească corvezile și au cerut să fie înrolați ca grănicheri“

■ „Istoria răscoalei din Transilvania nedumerește acum pe toți (nobili). La început ei spuneau că țărani se vor opune recrutării tot atît de aprig ca ei și că vor uide pe toți ofițerii recrutori. Dar peste

tot s-a întîmplat exact invers: țărani erau bucuroși de recrutare, deoarece au crezut că astfel vor deveni supuși nemijlociți ai împăratului și oameni liberi“

■ „Adevăratul conducător al răsculaților este românul Hora, al cărui nume este de fapt Horea. Acest om pare născut pentru a domni, și în timpul în care și-a jucat rolul a dovedit cu adevărat că era la înălțime, nu este un neștiutor, ci chiar o minte luminată“

■ „Răsculații nu și-au mai luat răgaz să se ducă la Alba Iulia pentru a lua arme, ei au distrus avutul nobililor. În zilele de 2, 3, 4 noiembrie ei și-au continuat acțiunile și în alte 10—12 localități. Peste tot li s-au alăturat românii, înmulțindu-le numărul. Pentru a scăpa de pîere, nobilii din toate părțile s-au refugiat, împreună cu soțiile și copiii, la Deva, Cluj, Arad, Lugoj, Timișoara. Răsculații au avut curajul să-i urmărească pînă la Deva. Avangarda lor și-a făcut apariția încă de la 4 noiembrie, de frică mulți nobili au fugit și de aici. Horea cheamă poporul la luptă și este așteptat peste tot...“

Din ziarul hamburghez „Politische Journal“ (1784)

lui Mihai Viteazul, Unificationtorul și Eliberatorul celei mai mari părți a teritoriului locuit de români, nici un alt fapt de istorie românească nu s-a bucurat de o difuziune atît de largă în Europa îndăosebi, ca ampla ridicare populară de acum 200 de ani. Prin numeroase căi, dintre cele mai variate, răsnetul ei s-a propagat, cu intensitate variată, în aproape toate țările europene.

O arie cu mult mai largă de difuziune a răsnetului evenimentelor revoluționare de acum două veacuri în străinătate, atît teritorial-geografică, cît și socio-demografică a fost posibilă și prin mijlocirea presei din acea vreme. Cercetările istoriografice din ultimii ani au lărgit sensibil aria de difuziune pe această cale și nu ne îndoim că se vor adăuga alte elemente în viitor la ceea ce se cunoaște

acum. Aproape că nu auzim existat ziar și publicații literare periodice în Europa aceluia vremi care să nu fi dat o parte din informație cît de cît sumară asupra a ceea ce s-a petrecut în Transilvania în anii 1784—1785. De la presa din Imperiul habsburgic (dinore Viena, Bratislava), pînă la cea din statele italiene și germane, la presa poloneză sau din Franța, Spania, Anglia și Țările de Jos, mișcarea socială și națională din Transilvania a fost pe larg comentată. În apusul Europei, unde efervescența revoluționară era în creștere, cauza țărănimii române, mîne din Transilvania a fost călduros îmbrățișată, justetea ridicării ei la luptă argumentată cu multă înțelegere. Aristocrația feudală și sistemul învechit care mai erau în ființă și în aria de desfășurare a puternicei mișcări revoluționare împotriva căror

Moment din timpul luptelor de la Abrud. Sus — portretele lui Horea și Cloșca încadrează o stea pe care se află înscrise literele H = Horea, F = Floreat, R = Rex, D = Daciae (stampă de epocă)

■ NICOLAE EDRO

(continuare în pag. 9)

(urmare din pag. 52)

mente cheie, cînd tîrăanii își formulează dezideratele. Numele lui Horea este prezent și în ultimatumul de la Deva, revendicările, cum demonstrează David Prodan, poartă prestigiul numelui său. Cloșca este cel ce duce tratativele de la Tibru, iar Crișan pe cele de la Valea Bradului. Este remarcabil faptul că nucleul conducător își afirmă prezența, rolul în toate marile momente în care țărănimea își prezintă revendicările revoluționare, sociale și naționale. Din întreaga desfășurare, rezultă limpede rolul lor hotărîtor, puternica lor personalitate, calitatea de indiscutabili conducători, solidari cu poporul, solidari cu ei înșiși, pînă la capăt.

Dintre toți, rosturile lui Horea le întrec pe ale celorlalți, el este în fapt marea căpitan, cel care reprezintă fenomenul în amplitudine și semnificația lui, în numele lui se desfășoară lupta țărănimii, care o exrărimă identificîndu-se cu ea pe lină la contopire. Deși anihilat în Munți, implicat într-o zonă pe întregul parcurs, Horea este simbolul luptei țărănești de pretutindeni. Dar tocmai această identitate îi ridică în importanță ființa, îi dă o valoare reprezentativă. Horea crește ală mărime nu înălțîndu-l peasupra masei, ci cufunșîndu-l în ea, crește prin perfectă identificare cu ea, este nu prin singularitate, ci prin multiplicare. nișă și-a putut juca și și-a răscătat autentic rolul de cap decontestat al răscoalei, așa cu putut deveni simbolul ei raționalizator. Ceea ce-l disvinge în mijlocul semenilor și e o dotatie firească, o eroicohologie personală, un plui adînc sentiment al corepțiții și nedreptății, o ai ardentă pasiune, un ai acut curaj al acțiunii, trairaj debordînd marginile

rațiunii; il disting spiritul de dăruire, de sacrificiu în serviciul tuturor. În iureșul răscoalei nu dă nici un semn de vreo ispită de mărire, de avariție, e prins cu chimirul gol, așteptînd iarăși de la sate bani de drum pentru călătoria la Viena. El nu numai personifică minia populară, dar o și propagă, o activează, o dezlănțuie riscîndu-și viața. Horea e inima masei, nu superiorul detașat al ei. Și mai are în plus acel inefabil care modelează pe eroul popular, deține acea doză de taină care îl face apt pentru a cumula virtuți refuzate omului obișnuit, taina care vrăjește încrederea mulțimii, îi stîrnește imaginația, pune în mișcare legenda, duce la mărire eroul. Portretul este excepțional, el vine dinspre experiența unui mare istoric, D. Prodan, care la rîndu-i s-a identificat cu istoria eroului, cunoscînd resorturile adînci ale sufletului țărănimii.

În sfîrșit, Horea întruchipează sfîrșitul fuziunea deplină, deopotrivă iobăgia camerală, din munți, și pe cea nobiliară, iobăgia în sine, în toate ipostazele ei. „El mai ales întruchipează și răscoala însăși“. Pentru aceste motive el intră în legendă, din chiar vremea lui, în fabulația populară care îi fixează chipul nemuritor în conștiința ei colectivă, numele lui contopindu-se cu al lui Avram Iancu, în timpul revoluției din 1848. El intră însă și în istoria națională, care îi deschide, în timp, larg porțile. Poporul a apreciat cele două destine, Horea și Iancu, care au reprezentat două din momentele decisive ale afirmării națiunii, personificate de cei doi mari luptători pentru dreptate socială și libertate na-

țională. Poporul a păstrat în memoria lui imaginea lor îngemănată, perpetuînd-o de-a lungul timpului; ea însoțește marile etape ale devenirii poporului român, ale luptei pentru desăvîrșirea unității naționale.

Lupta țărănimii a avut parte și de un neobișnuit răsunset internațional. Evenimentele revoluționare străbat continentul, ducînd cu ele imaginea și fama personalității lui Horea. Așa cum odinioară se întîmplase cu fama lui Mihai Viteazul, domnul unificator, în 1784 vestea și semnificația fenomenului românesc pătrund pe continent și în afara lui. Brissot, viitorul girondin, examinînd în cunoscuta scrisoare adresată lui Iosif al II-lea soarta conducătorilor țărănimii, martiriul lor, contesta în numele dreptului la rezistență sentința, asimilîndu-le fapta și personalitatea luptătorilor pentru libertate. Horea apare drept un reprezentant al națiunii, autor al programului țărănesc, martir al luptei pentru libertatea poporului său, comparabil cu alte ilustre precedente. Refuzînd împăratului dreptul de a pedepsi luptători pentru libertate, Brissot îl introduce pe Horea în panteonul universal al celor care au desfășurat și erau pe cale să declanșeze revoluția democratică. Printr-un necesar proces de decantare, Brissot, amic al libertății popoarelor, îi atribuie lui Horea principalele atribute ale acelor spirite ce anunțau prin scrisul și acțiunea lor politică revoluția franceză. Apropiîndu-l de sensul luptei purtate în coloniile americane pentru libertate, Brissot inserează lupta românilor evoluției general europene pentru înfăptuirea idealului democratic. Privit de la distanță, sensul luptei românilor și a conducătorilor săi a apărut mai curînd în deplinătatea semnificației naționale prin revoluția de la 1848.

ADEVĂRURI FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI NAȚIONALE

*Oastea la români: 2 000 de ani
de lupte pentru apărarea gliei străbune,
a libertății și independenței poporului*

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

Un adevăr fundamental evidențiat pregnant de întreaga evoluție istorică a poporului român este acela conform căruia una din instituțiile sale principale, cu existența permanentă a fost armata.

Instituția militară la români a avut întotdeauna un rol esențial în asigurarea existenței de-sine-stătătoare a poporului, în apărarea

gliei străbune în fața des repetatelor invazii străine, în conservarea libertății și independenței.

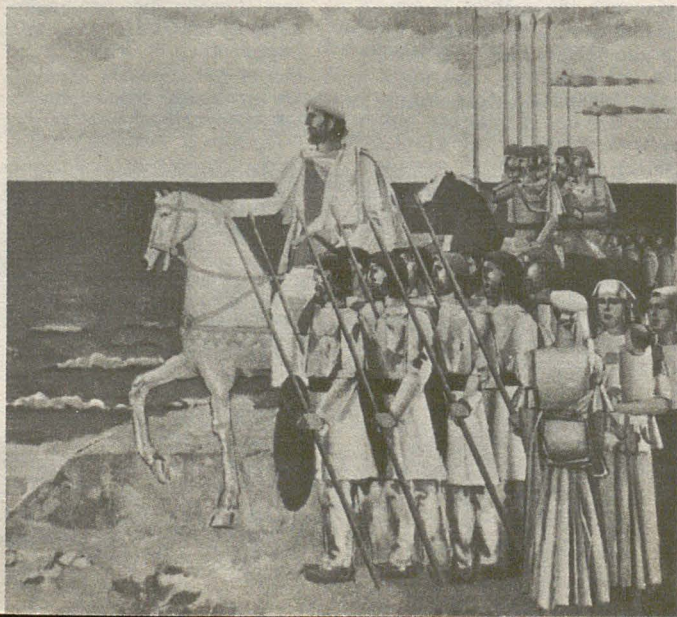
Așezat în „calea răutăților” — cum spune cronicarul — poporul român a luptat necontenit de-a lungul mileniilor pentru a-și apăra libertatea, independența și pământul natal, fiind nevoit să depună un amplu efort militar, să

poarte bătălii nenumărate împotriva cotropitorilor, tuturor celor care au atestat la suveranitatea patriei.

Puterea militară români a fost în permanență o emanație a poporului. Ea a reprezentat în mod cel mai înalt interesele perioare ale acestuia, cotopindu-se integral cu pirațiile lui de unitate, bertate și independență.

Instituția militară caracteristică evoluției istorice poporului nostru a dobândit în cursul existenței sale multimilenare, structurări diferite, corespunzător stadiului dezvoltării social-politice și necesităților izvorite din amploarea permanentă pericolelor terne care trebuiau luate date pentru a asigura dezvoltarea liberă, de-sine-stătătoare a oamenilor acestui pământ. Știrile istorice transmit informații prețioase privind „adunarea poporului înarmat” în vremea lui Dromichete (sec. I e.n.), despre armata de circa 200 000 de luptători, condusă de regele Ieremia în secolul I î.e. despre organizarea și cuceririle oștirii lui Decebal în timpul îndelungatului război cu Imperiul roman (85—106 e.n.), despre fu-

Ajunșind în fruntea neamului său — scria istoricul și geograful antic Strabo — Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții (militare n.n.) „încît, în cîtiva ani, a făurit un stat puternic (în foto: reproducere după tabloul „Burebista” de Liviu Rusu)

Cumplitele și deseale incursiuni ale popoarelor migratoare s-au lovit de rezistența dirză a poporului român care și-a apărat cu vrednicie vatra strămoșească, limba și obiceiurile (În foto : năvălirea hunilor — reproducere după o stampă)

ția de apărare exercitată de obștile române după retragerea aureliană, cheazășie a supraviețuirii și dezvoltării lor istorice, despre oastea voievodatelor românești din secolele IX—XIV, ori despre oștirile medievale ale Țărilor Române. În ansamblul lor, aceste știri conturează imaginea fidelă integral adevărului istoric, conform căreia puterea militară a fost permanent un element definitoriu al dezvoltării prin milenii a poporului nostru, brațul principal al efortului său neîntrerupt de a-și păstra identitatea etnică și libertatea pământului natal.

Ca și poporul căruia i-a aparținut, din voința și prin sacrificiile căruia a existat, oastea română nu și-a propus niciodată, de-a lungul timpurilor, țeluri agresive, luptând întotdeauna numai pentru a apăra independența țării, pentru a asigura unitatea națională. „După cum este știut — subliniază secretarul general al Partidului Comunist Român —, de-a lungul secolelor, armata română a acționat numai și numai în apărarea ființei poporului, a independenței naționale”¹.

Caracteristică primordiale a ființării neîntrerupte a puterii armate sub diferite forme la români, principiul nonagresivității a modelat

însăși alcătuirea oștirii, determinând structura și volumul părților sale componente, natura și calitatea înzestrării cu mijloace de luptă, principalele modalități folosite în confruntarea cu inamicul, orientările doctrinare esențiale ale puterii militare naționale.

Sursele istorice atestă, fără putință de tăgadă, că oastea la români are o existență tot atât de îndelungată ca a poporului român. Format acum 2000 de ani prin preluarea de către poporul dac — care dispunea de o armată ce s-a confruntat de la egal la egal cu cea romană — a limbii latine, prin asimilarea unor elemente ale civilizației romane, poporul român a fost nevoit să ducă în decursul existenței sale nenumărate lupte eroice pentru salvagardarea propriei ființe, pentru a păstra neîntinată glia strămoșească, pentru a-și asigura libertatea de dezvoltare economică, socială, politică și culturală. De-a lungul acestei existențe de două ori milenare, oștirea în forme și stări diferite de la o epocă la alta, a fost instrumentul principal de apărare a intereselor fundamentale ale poporului, corpul specializat utilizat în confruntarea cu invadatorii străini. Întreaga evoluție istorică românească atestă indiscutabil adevărul celor afirmate mai sus.

Astfel, de la prima men-

Bătălia de la Rovine a demonstrat încă o dată că o oaste mică — așa cum a fost cea a lui Mircea cel Bătrîn — poate înfringe un dușman puternic, când luptătorii sînt însuflețiți de dragostea față de pămîntul străbun

țiune scrisă despre strămoșii noștri, datînd din anul 514 î.e.n., cînd geții l-au înfruntat curajos și eroic pe regele persan Darius I, istoria a înfățișat mereu poporul care a locuit dintotdeauna în spațiul carpato-danubiano-pontic luptînd fără preget pentru apărarea ființei sale și a integrității gliei străbune. Știrile antice ne-au transmis cuvintele de o frumusețe deosebită și care au exprimat un adevăr permanent prezent în istoria noastră adresate de regele get Dromichete la

Lupta de la Posada (reproducere după o pictură de Albin Stănescu), una dintre nesfîrșitele bătălii purtate de poporul român pentru apărarea demnității și independenței sale, un exemplu strălucit de iscusință militară

291 î.e.n. invadatorului macedonean : „De ce te-ai silit, împotriva firii, să-ți aduci oștenii pe niște meleaguri în care orice oaste străină nu poate afla scăpare sub cerul liber ?”²

Un răspuns la fel de demn și pilduitor îl va da voievodul român Menumorut 1300 de ani mai târziu invadatorilor unguri atrași de frumusețea și rodnicia pămîntului nostru românesc : „Teritoriul însă ce l-a cerut bunei voințe a noas-

Iancu de Hunedoara — fiul cnezului român Voicu — se impune în fața contemporaneității prin măiestria cu care și-a organizat oastea și a condus-o la luptă (stampă de epocă reprezentând o luptă dintre otomani și oastea comandată de Iancu de Hunedoara)

„La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie el însuși se vira, ca văzându-l ai săi să nu se îndărăpteze și pentru acela război de nu biruia”, afirmă cronicarul Grigore Ureche despre strălucitul strateg și abil diplomat Ștefan cel Mare, domnul Moldovei (Mama Vrincoia și Ștefan cel Mare, pictură de D. Stoica)

tră nu i-l vom ceda niciodată, cită vreme vom fi în viață (...). Noi însă, nici din dragoste nici de frică nu-i cedăm din pământ, nici cit un deget...”³. În anul 1683 Miron Costin avea să exprime cu limpezime aceeași neclintită dragoste de glia străbună, care a însuflețit mereu poporul, oastea română : „Să nu dăm locul, că pământul acesta este frământat de singele moșilor și a strămoșilor noștri”⁴.

Pentru idealuri scumpe și nobile — unitatea, independența și suveranitatea patriei, libertatea poporului, integritatea vetrei strămoșești — armata română a fost permanent strajă, umăr la umăr cu masele largi populare. Oștenii români au pus, mai presus de orice, interesele fundamentale ale patriei, n-au prețuit să săvârșească jertfa supremă pentru a îndeplini misiunea înaltă cu care i-a investit poporul. Referindu-se la aceasta, secretarul general al partidului nostru arată : „Viteaza armată a neînfricatului Decebal — conducătorul legendar al dacilor ; dirjii oșteni ai vestiților voievozi și mari comandanți de oști — Mircea cel Bătrîn, Ioan de Hunedoara, Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, exprimând nestinsa dragoste de libertate a poporului, au apărut cu eroism și bărbăție glia străbună, și-au vărsat generos singele pentru ea, au ales la nevoie

moartea vitejească, dar nu s-au lăsat ingenuncheați de dușmani, n-au trădat niciodată cauza poporului”⁵.

În evoluția sa bimilenară oastea la români și-a împletit existența — în vremurile de tihnă ca și în răstimpurile năvălirilor străine — cu poporul din sinul căruia a luat naștere, pe care l-a slujit cu devotament nemărginit. „In răgăzul dintre două primejdii”, cum atît de frumos spune poetul, oștenii români au schimbat sabia cu plugul și au participat din plin la afirmarea vocației constructive a poporului nostru, la ridicarea minunatelor edificii care împodobesc pământul strămoșesc. Iar cînd răsunau tobele, buciurile sau goarneau primejdiei, cînd agresiunea străină revărsa valuri nenumărate de cotropitori, oastea țării devenea „oastea cea mare”, în rîndurile căreia se încadrau toți cei capabili să poarte arme și să producă pierderi năvălitorilor. Concepția și practica luptei în

tregului popor pentru apărarea patriei au rădăcin adînc înfipite în istoria românească, justificîndu-se necesitatea și utilitatea celei mai vechi timpuri. Au cunoscut o perfectare continuă de-a lungul evoluției istorice, fiind tîzi unul din izvoarele ale țării sistemului apărării naționale a României cialiste.

La fel ca și oastea țării concepția și practica luptei în tregului popor pentru apărarea patriei au la mîni o vechime de peste 2000 de ani și reprezintă modalitatea originală adoptată de înaintașii noștri — de la geto-dacii lui Decebal pînă la luptătorii din timpul revoluției de eliberare socială și național-antifascistă și antiimperialistă din August 1944 — pentru respingerea invaziilor străine. Iată cum ar scrie Nicolae Bălcescu în primul original al românilor a înfrînge invaziile străine „De cîte ori un vrăjmaș

„De la 1600 nici un român n-a mai putut gîndi Unirea fără unirea lui personalitate, fără paloșul sau securea lui ridicată sub cerul de la tîții” scria istoricul Nicolae Iorga referindu-se la marea comandă de oști Mihai Viteazul

ternic năvălea în țară, toți locuitorii cimpilor pustiau orașele și satele și se strîngeau cu turmele și bucatele lor în munți... Bătrînii, murierile și copiii se odihneau în munți, iar junii luau armele, se formau în cete și da harță vrăjmașilor. Armata fărăi sta ascunsă în păduri, ferindu-se de a se măsura în bătălia generală cu gloatele vrăjmașilor, mulțumindu-se a-l hărțui, a-i tăia liniile de comunicație, a-i cuprinde proviziile... și a-l sili să părăsească țara fără de ispravă, sau a-l trage în locuri grele și necunoscute de înșul, unde plătea scump îndrăzneala ce-a avut d-a călca pămîntul românesc".⁶

În acest chip marii conducători de oaste și popor ai românilor — Burebista și Decebal, Gelu și Glad, Memorut și Dobrotici, Mircea cel Bătrîn și Ștefan cel Mare, Vlad Tepeș și Ioan de Hunedoara, Petru Rareș, Mihai Viteazul și alții alții — au obținut strălucirile victorii înscrise în analele de aur ale istoriei noastre militare.

Reflectînd legile materialismului dialectic și istoric, organismul militar la români, ca parte constitutivă a societății românești, a trecut prin toate fazele de evoluție a societății umane cunoscute de istorie. După victoria revoluției din August 1944 a început amplul proces de transformare a armatei române într-o armată de tip nou, revoluționară. În cei peste 2000 de ani la care ne-am referit au fost situații în care puterea armată la români s-a menținut sub diferite forme:

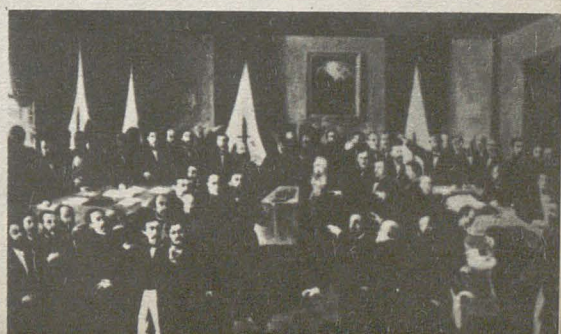
„Veniți dar, fraților, cu toții, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine“ (Extras dintr-o proclamație a lui Tudor Vladimirescu, dată în ianuarie 1821)

formațiuni de apărarea obștilor în perioada de după retragerea aureliană pînă la constituirea formațiunilor politice statale care și-au organizat oștiri proprii; detașamente de voluntari, de arnăuți, formațiuni de pază a granițelor etc. în vremea fanarioților, unități de grăniceri în Transilvania și Banat și altele; în epoca de evoluție modernă a României, pe lîngă oștirea permanentă, au existat structuri de formațiuni populare de luptă și de apărare. Concluzionînd, putem afirma, fără teama de a greși, că puterea armată la români are o vechime de peste 2000 de ani. Armata noastră socialistă s-a născut printr-un amplu proces de transformări din vechea armată, proces inițiat și condus cu strălucire de Partidul Comunist Român, ridicînd pe trepte superioare tradițiile militare înaintate ale poporului român, făurite de-a lungul a două milenii. Se impune subliniat acest fapt pentru că unii socotesc, fără temei și

deci în mod denaturat, că armata noastră de astăzi s-a format recent, începînd cu Divizia „Tudor Vladimirescu“, lucru complet greșit și ireal. Cînd, în anul 1945, această mare unitate s-a integrat organismului militar românesc, oștirea fărăi trecuse în mod ireversibil în ansamblul ei, pe calea transformărilor revoluționare. Integrată organic în structurile organizatorice ale întregii noastre armate și participînd împreună cu aceasta la amplul și complexul proces revoluționar ce se desfășura în România, însăși Divizia „Tudor Vladimirescu“ a cunoscut transformări profunde, atît de structură, cît și sub raportul instruirii și educării efectivelor. Denaturînd procesul de transformare a armatei române într-o armată revoluționară, socialistă, punîndu-l pe seama existenței unei anumite mari unități, se neagă, de fapt, activitatea revoluționară desfășurată de socialistii români, apoi de partidul comunist, de-a lungul mul-

lăvă dîntre veteranii care în 1848 au luptat cu eroism la Dealul Spirii împotriva unei mari armate otomane trimisă de sultan să înăbușe revoluția

O pagină luminoasă în mult frămîntată noastră istorie — Unirea Moldovei cu Muntenia în ianuarie 1859

tor decenii, pentru transformarea armatei române într-un organism militar de tip nou, socialist, se încearcă diminuarea însemnătății și semnificației participării întregii armate la înlăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, la războiul antihitlerist pînă la obținerea victoriei asupra Germaniei naziste.

★

Armata României socialiste este continuatoarea directă și strălucită a oștirii române cu o neîntreruptă existență de două milenii. Continuatoare a unor bogate tradiții de luptă și izbîndă, ea este astăzi apărătoarea de nădejde a intereselor fundamentale ale patriei, a hotarelor țării și a cuceririlor revoluționare ale poporului. Ca în întregul ei trecut glorios de peste 2000 de ani, armata română de azi nu cunoaște altă misiune decît apărarea independenței și suveranității patriei, a libertății și liniștii întregului nostru popor. Întocmai ca în milenii de existență și luptă, armata României socialiste va fi, la ceas de primejdie, pivotul efortului de apărare al întregului popor pentru respingerea agresiunii. Ca întotdeauna, în glorioasa ei istorie, oștirea României socialiste își împlinește astăzi vocația constructivă, zidind, împreună cu întregul popor, minunatele opere ale pre-

O nouă filă de aur în cronica oștirii — vitejia legendară dovedită de ostașii noștri în războiul pentru cucerirea independenței (1877—1878)

La Mărășești, Mărăști și Oituz armata română s-a acoperit de glorie luptînd cu baioneta și patul armei împotriva cîmpitorilor (în fotografie, la Mărășești)

zentului și viitorului patriei.

Armata României socialiste este, în condițiile istorice de astăzi, un organism militar modern și puternic, devotat trup și suflet po-

porului, care a fost pavăta gliei străbune, libertății independenței noastre timp de peste 2000 de ani.

Avînd drept pildă eroismul și vitejia înaintașilor, ostașii români, animați de suprema dragoste față de patrie, s-au avîntat în luptă și au alungat trupele hitleristo-horthyste din țară

¹ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 24, Editura Politică, București, 1983, p. 40.

² Diodor din Sicilia, Biblioteca istorică, în Izvoare privind istoria României, vol. 1, București, 1964, p. 199.

³ Anonymus, Gesta Hungarorum, în G. Popa-Lisscanu, voarele istoriei românilor, vol. București, 1934, p. 91.

⁴ Ion Neculce, Letopiseștii Țării Moldovei, Editura Minerva, București, 1975, p. 71.

⁵ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 3, Editura Politică, București, 1969, p. 353-360.

⁶ Nicolae Bălcescu, Opere alese, vol. 1, București, 1951, p. 25—26.

"...CA SĂ FIE DE EXEMPLU ȘI OROARE"

Dr. ION SPĂLĂȚELU

Incredibil,
dar adevărat

1784—1785 : marea ridicare la luptă pentru drepturi sociale și naționale a țărănimii transilvănene a prefăcut revoluțiile moderne din istoria României. Țărăniile își cer dreptul de viață, de pământ și de țară. „Țara nu este a ungușorilor ci a românilor”¹ — arătau locuitorii comitatului Alba. În fața valurilor și munților de minie din partea țărănimii dezlănțuite sub apăsările de grea și neînchipuită suferință, nobilimea și funcționăria austriacă se refugiază de peste tot, baricadându-se către mijlocul lunii noiembrie 1784, în Deva, Cluj, Sibiu și alte câteva orașe întărite².

Sub plumbii ucigători ai armatelor nobiliare și imperiale, împăratul Iosif al II-lea (în ciuda dreptății pe care i-o făgăduise lui Horea și tovarășilor săi, care bătuseră de trei ori drumul pînă la Curtea de la Viena) dăduse dispoziții comandanților săi din Ungaria — generalul Schackmin — și din Transilvania — generalul Preisz — de a intra în acțiune pentru stăvilirea luptei maselor, revoluția fiind înfrîntă. Unitățile militare iau în stăpînire toate localitățile.

La 27 decembrie 1784, Horea și Cloșca au fost capturați de către o trupă militară, în Pădurea Scorușel de la nord de Albac. Nobilii jubilau : „Horea rex Daciae” — cum îl numiseră dușmanii — era în ghiarele lor³. După o lună, la 30 ianuarie 1785, a fost prins și Crișan, care umbla travestit prin munți. Cei trei au fost închiși la Alba Iulia, sub se-

veră și numeroasă pază militară.

A urmat apoi incredibilul. Mai întîi *un mort a fost... condamnat la moarte*, sentința fiind executată. Crișan, care își pusese capăt zilelor, spre a nu le da dușmanilor nici măcar satisfacția de a-l ucide, a fost condamnat la 14 februarie 1785, în baza codului penal terezian „ca să fie de exemplu și oroare”, ca trupul lui neînsuflețit să fie tîrît la locul de osîndă. Acolo, peste două zile, la 16 februarie, călăul, executînd sentința i-a tăiat capul, apoi i-a despicat corpul în patru. Spre a-i îngrozi pe țărani, părțile corpului lui Crișan, încărcate pe care, au fost purtate prin Transilvania la Abrud, de acolo în Zarand, din Zarand la Deva, la Mesteacăș și în alte părți. În cele din urmă, capul lui Crișan a fost pus într-o țeapă în satul său natal, în Cărpiniș, iar cele patru părți ale corpului puse fiecare pe cîte o roată au fost „expuse” la Abrud, Bucium, Brad și Mihăileni.

Nobilimea nesățioasă de sînge aștepta însă, nerăbdătoare, supliciuul celor doi tovarăși de luptă și de credință ai lui Crișan.

Acestora le era rezervat un ritual macabru și mai înfrîorător la care au fost aduși cu forța să asiste în ziua de 28 februarie 1785 peste 5 000 de țărani, cîte șase din fiecare localitate, 3 bătrîni și 3 tineri. Cei doi au fost aduși la locul de osîndă la ora opt și jumătate, separat, pe două care, între cordoane formate de trei sute de soldați din re-

gimentul Orosz. Li s-a citit sentința în ungurește, nemțește și românește de către Friederich Eckhard, sentință care prevedea : „*să li se frîngă cu roata toate membrele corpului începînd de jos în sus, anume mai întîi lui Ion Cloșca, apoi lui Horea...*” Călăul Alba Iuliei, Grancsa Rokoczi a săvîrșit execuția. Supliciuul lui Cloșca a durat „vreun ceas”, cum scria un martor ocular. Cloșca a primit cel puțin douăzeci de lovituri (roata avea prevăzute din loc în loc și cuțite tăioase — n.a.), pînă să-și dea sufletul. Horea, legat și ținut de doi ucenici ai călăului, trebuia să îndure, privind cu ochii săi moartea cumplită a credinciosului său tovarăș. Cloșca dat la o parte, fu fixat în „patul” său însîngerat Horea. Execuția lui a durat mai puțin. La un moment dat călăul, primind ordin, a aplicat lovitura mortală, lovind necruțător și spintecîndu-i pieptul⁴.

Trupurile neînsuflețite ale acestor doi martiri ai neamului românesc ciopîrțite în bucăți au fost risipite pe întregul cuprins al Transilvaniei. Doar inimile lor au rămas îngropate pe locul supliciuului. În continuare, alți și alți țărani români și maghiari au fost jertfiți pentru setea lor de dreptate și libertate. Au fost trași pe roată și decapitați, capetele fiindu-le înfipite în țepi și puse în văzul lumii : Lupu Lucai din Sulighet, Mihail Lupaș din Căinel, Mihail Lupaș din Nevoieș, Serafim Gonța din Vinț,

Popa Constandin din Crișcior, Ion Secăreanu și Ion Munteanu din Vurpăr, Drăgoi Rotea din Cîrna, Ilie Dăncuț din Oci, Simion Ferencz din Vale, Popă Ion Crișănuț din Bistra, Avram David, Iacob Todea, Gligor Toma, Petru Goja din Vidra, Ion Jărai din Singeorzul Trascăului, Vasile Zgîrciu din Abrud-sat, Iacob Zaf și Ispas Golda din Rîul Mare, Vasile Todor din Baia de Arieș, Matei Prața, Ion Ispas și Ștefan Ispas din Lupșa și mulți, mulți alții.

Incredibil, dar adevărat! Stau mărturie vrafurile de documente ce vorbesc despre acele vremuri de sînge și jertfe românești. De ar fi fost însă numai acelea. Dintre atîtea alte exemple de dureri și suferințe ale românilor transilvăneni prezentăm cititorului, tot succint...

LUNGA NOAPTE A SUFERINȚEI

1940—1944. Ocupația horthystă în nordul Transilvaniei, impusă de Hitler și Mussolini prin odiosul dictat fascist de la Viena din 30 august 1940, dezlănțuie împotriva românilor o nemăîntîlnită prigoană sîngeră. „Voi suprima pe fiecare român — se scria într-o broșură semnată Dăcső Csaba — pe fiecare român care îmi iese în cale! Îi voi extirpa pe fiecare! Fără îndurare!... Noaptea voi aprinde satele românești. Voi trece prin ascuțitul sabiei întreaga populație. Voi otrăvi fîntînile. Voi sugruma sugarii!... Nu voi avea nici o milă! Pentru nimeni! Nici pentru copii, nici pentru mame însărcinate!... Răzbunare. Fără milă, cruntă, răzbunare!”⁵

Organizațiile fasciste paramilitare „Rongyos Gár-

Supliciuul lui Horea și Cloșca (desen de epocă)

da” (Garda zdrențăroșilor), „Nemzetőrség” (Garda națională) ș.a. au trecut imediat la săvîrșirea unor înspăimîntătoare asasinat în masă, în orașele Zalău, Beiuș, în comunele Almașul Mare, Fintina Mare, peste tot, în toate localitățile.

La 10 septembrie 1940 horthystii au invadat localitatea Treznea. Au fost uciși toți copiii aflați cu vitele la păscut, apoi părinții și frații lor. „Victimele — se consemna într-un document — zac cu sutele pe străzi, prin curți, șuri și grajduri, pe cîmp”. Au fost uciși peste 260 de români — copii, femei, bărbați.

O înspăimîntătoare noapte a Sfîntului Bartolomeu a fost noaptea de 13 spre 14 septembrie 1940 desfășurată în comuna Ip, județul Sălaj. „Fasciștii horthysti au scos din case pe toți românii, i-au bătut pînă la sînge și i-au schingiuit. Apoi i-au împușcat cu focuri de arme și mitraliere. Femeile au fost batjocorite, copiii spintecați. După măcel, cadavrele au fost transportate cu căruțele, unii încă respirau, și îngropate într-o groapă comună de 35—25 metri peste care s-au turnat 400 kg var și apoi pămînt”⁶.

Banțele horthyste au presărat pămîntul Transilvaniei de nord de la un capăt la altul cu mii și mii de victime. Numai în primii doi ani de cîmpănie au fost uciși și maltratați 6 813 români, numărul lor ajungînd pînă la sfîrșitul anu-

lui 1943 la peste 15 000. Alți peste 280 000 de români au fost siliți să apuce drumul pribegiei, spre a scăpa doar cu viață. Dintre cei rămași la casele lor, zeci de mii au fost internați în lagăre de muncă forțată. Horthystii au trimis din Transilvania de nord la Auschwitz, Dachau și alte lagăre de exterminare hitleriste aproape 150 000 de evrei, dintre care mai bine de 100 000 au fost uciși. Zeci de biserici și școli românești au fost arse.

Împotriva acestor oror au răspuns deseori solid oamenii muncii români, maghiari, în frunte cu comunistii. Lui Laszlo Augustin din Tirimia (Mureș) soției sale, horthystii le-au bătut spini în palme pentru că dădeau mîna cu românii. Unuia dintre cei mai înflăcărați apărători ai prieteniei și frăției românilor și maghiarilor transilvăneni, comunistului Jós Béla, după ce a fost mutilat cu o rană de fier, printr-o sondă infiptă pînă în plămîni, i s-a turnat... sup fiind sufocat și astfel cu în chinuri groaznice. Organizațiile comuniste și social-democrate alcătuite din români, maghiari și alți cetățeni de alte naționalități constituite la Cluj, Baia Mare, Satu Mare, Jibou, Reghin și-n numeroase alte localități s-au ridicat cu eroism împotriva barbariei horthyste. Scria poetul S. I. Iamoni Ernő: „Cine vrei noi hotare? / Și noi pămînturi? / Cine? / Românii, maghiarii — trăim alături bine! / Noi, cei buni, frumoasele vlăstare

Ale acestor două vechi popoare, / Cei ce-am trăit aci-mpreună, / De secole, pe vreme rea ori bună !"

Și acest comunist-poet a fost ucis de fasciști cu aceeași sălbăticie și ferocitate de nedescris, la 27 februarie 1943.

Acestui calvar al crimeilor, suferințelor și spoliierilor i s-a adăugat, pentru cei care nu s-au despărțit în nici un chip de pământul lor dintotdeauna, *obligativitatea „rectificării” numelor, respectiv „maghiarizării” tuturilor românilor*, după cum anunța ziarul „*Esti Kurir*” din 6 august 1941.

Amintind cele de mai sus, căroră li s-ar putea adăuga multe alte crime ale horthyștilor, care mai de care mai oribile — incredibile dar adevărate — considerăm de datoria fiecărui om de bună credință de a face totul pentru ca niciodată să nu se mai petreacă pe pământul românesc sau în alte țări ale lumii fărâdelegile la care s-au datat hitleriștii și horthyștii.

1 Apud D. Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, Editura Științifică, București, 1967, p. 27.

2 D. Prodan, *Răscoala lui*

Horea, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, pag. 314—344.

3 General-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, Transilvania, străvechi pământ românesc, Editura Militară, București, 1984, p. 58.

4 Ioan Fruma, Horia, procesul și martiriul, Sibiu, 1947 pag. 141—168.

5 Dălcă Csaba, Fără îndurare — urmașii lui Atila, Almoș, Arpad, înainte spre o nouă descălecăre I, Budapesta, 1939, p. 156.

6 Arhiva M.I., fond documentar, dosar nr. 10, vol. 16, fila 217.

7 Arhiva M.A.E., fond Conferința de pace de la Paris, 1946, vol. 108. Documentarul Patru ani de stăpânire maghiară în Transilvania de nord.

8 Eichmann en Hongrie, Documents, Editions Pannonia, Budapesta, 1961, pag. 121—122.

MOISEI — un Lidice al românilor

Colonel dr. FLORIAN TUCĂ

Ca și oamenii, orașele, comunele și satele țării noastre își au biografia lor. Unele își constituie individualitatea și își adoptă chiar numele într-o strînsă dependență de condițiile și particularitățile naturale sau de îndeletnicirile oamenilor. Altele se definesc prin vechimea ce se afundă în negura veacurilor ori își leagă destinul de istoria unor lupte și bătălii sau de viața personalităților a căror aură rămîne nemuritoare. O serie de localități își înscriu individualitatea, devin celebre, cu ecou peste vremuri, datorită unor întâmplări, fapte sau evenimente care s-au derulat cîndva pe perimetrul lor. Așa s-au petrecut faptele și cu satul Moisei, așezare de oameni mîndri, harnici și viteji din partea de nord a României, din Maramureș. În toamna anului 1944 aici

s-au petrecut evenimente de un dramatism cutremurător, care au zguduit conștiințele tuturilor românilor și le-au înăspriș și mai mult ura față de cotropitori hitleriști și horthyști. La ordinele trupelor fasciste de ocupație, un întreg sat, cu gospodării frumoase și bogate, durate prin muncă cinstită și demnitate, a fost aproape ras de pe fața pămîntului. S-au comis atunci, la Moisei, fărâdelegi asemănătoare cu cele practicate de fasciști la Lidice în Cehoslovacia, la Oradour în Franța sau la Marzabotto în Italia.

Să încercăm să reconstituim, fie și succint, episoade din drama trăită de oamenii Moiseiului acum 40 de ani.

...Era în prima decadă a lunii octombrie 1944. Trupele române, în strînsă cooperare cu cele sovietice,

bucurîndu-se de sprijin amplu și multilateral din partea populației, desfășurau viguroase atacuri, ziua și noaptea, într-un iureș de nestăvilit, pentru alungarea forțelor dușmane de pe întregul pământ românesc.

Încercînd „să dea o lecție” tuturilor maramureșeni-

Coloanele-statui de la Moisei (detaliu)

lor care se integraseră, cu mic, cu mare, în amplele acțiuni de rezistență din spatele liniei frontului, autoritățile horthyste au arestat treizeci de locuitori, „capi de răzvrățitori“, cum aveau să-i socotească ocupanții. Motivul arestării — participarea lor, în felurite modalități, la acțiunile de sabotare a trupelor de ocupație și în special: refuzul de a preda unele bunuri alimentare; colaborarea cu militarii români și sovietici care acționau în zonă; fuga din detașamentele de muncă forțată; ascunderea vitelor și păsărilor pentru a nu cădea în mâinile horthystilor; înrolarea unor cetățeni civili, în special tineri, în unitățile române luptătoare; tăinuirea și ajutorarea partizanilor etc.

După arestarea celor treizeci de patrioți români, horthystii au hotărât să-i lichideze. Se vor dovedi la fel de versați în acte de cruzime ca și hitleriștii, pentru care Lidice, Oradour și Marzabotto sînt dovezi concludente în acest sens.

În vederea punerii în aplicare a planului lor criminal, în ziua de 14 octombrie 1944, cei treizeci de patrioți au fost încărcăți într-un autocamion. Sub o puternică escortă, mașina s-a pus în mișcare. Pentru a-i „liniști“ pe cei arestați, horthystii le-au spus că vor fi duși la gara Moisei, pentru a încărca armament și muniții în vagoane.

Cînd autocamioanele au ajuns la marginea Moiseiului, soarele trecuse de amiază. Așezarea era aproape pustie. Din cauza teroarei horthyste, numeroși localnici, în special bătrîni, femei și copii, se retrăseseră în locuri tainice. De undeva de dincolo de munți se auzeau canonadele înfundate ale frontului care se apropia.

La un ordin mașina s-a oprit.

Patrioții români aveau fețele supte. De mai mult de trei zile nu puseseră ni-

Pe aceste locuri, au căzut în anul 1944, împușcați de către ocupanții hitleristi și horthysti, 29 de patrioți maramureșeni, luptători pentru eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist.

mic în gură. Li se luase și fărîma de piine, și picătura de apă. La un alt ordin, patrioții au coborît. Lîngă șosea se afla o casă țărănească veche. Unsprezece din cei treizeci de patrioți arestați au fost închiși în această casă, pe care au înconjurat-o jandarmii horthysti, iar ceilalți au fost încolonați pe șosea și duși între baionete într-o altă casă, la o depărtare de circa 50 de metri de prima. În clipa în care și aceștia din urmă erau împinși în încăpere, cîdrii de brazi au început să vuiască de împușcături: sprijinindu-și puștile de pervazurile ferestrelor, călăii horthysti le-au descărcat în piepturile maramureșenilor. După ce i-au doborât, au călcat peste trupurile lor ca peste niște butuci; pe cei în care mai pîlpîia o fărîmă de viață i-au sfîrtecat cu baionetele. O liniște de mormînt s-a lăsat peste așezarea martiră. Din acel măcel a scăpat cu viață, ca prin minune, un singur om, pe nume Andreica, din Vișeu.

Masacrul de la Moisei pus la cale de fasciști a lăsat răni adînci în sufletele oamenilor. Și azi mai pot fi auzite prin partea locului astfel de versuri cu iz de baladă: „Într-o vineri dimineată / Pe o negură și ceață, / Litînăntîi că ne-o prins / Și-n cea casă ne-o închis. / Cînd rugatu-i-am mîncare / Cenderii ne-o împușcare; / Cînd strigam

că plîng pruncuții / Mai rău slobozeau plumbuții / Cînd strigam eliberare, / România noastră mare, / Și mai jib ne-o împușcare“.

După monstruoasa crimă, trupele de ocupație au dat foc la case și la grajduri, la clăi de fin și la șire de coceni. Vilvătăiele au mistuit în acea zi de jumătatea lunii octombrie 1944 peste 250 de case și zeci de finare, magazine, grajduri și alte construcții specifice bunilor gospodari. Au ars bunuri adunate cu trudă. Au fost carbonizate păsări și vite.

După ani și ani, referindu-se la fărâdelegile săvîrșite de fasciști la Moisei și în alte locuri în timpul celui de-al doilea război mondial, un reporter italian care ne-a vizitat țara avea să consemneze într-un articol: „În toamna anului 1944, la Moisei, un sat micuț din România, naștiți au incendiat în mod barbar casă cu casă. Locuitorii din sat au fost maltratați și împușcați. Erău represaliile lui Hitler îndreptate contra celor care au refuzat să sprijine armata hitleristă, contra celor care luptau împotriva ocupanților. Erău represalii ale acelorași naștiți care au distrus Lidice în Cehoslovacia, Oradour în Franța și Marzabotto în Italia“.

În memoria patrioților maramureșeni care au căzu-

(continuare în pag. 96)

Documentele publicate mai jos jos ilustrează cinci momente deosebite prin importanța și semnificația lor din desfășurarea revoluției populare a românilor din Transilvania din 1784—1785 și antecedentele imediate ale acestora.

Antecedente care pot fi asemănate cu scinteia ce-a aprins focul cel mare: urmările conscrierii țărănilor la oaste în vara anului 1784. Săteni după săteni se prezintă la Alba Iulia, Hațeg și în alte orașe, cerînd înscrierea în regimamentele grănicerești pentru a căpăta arme și a scăpa de iobăgie. Conscrisi, oamenii se considerau ostași liberi, re-

fuzind ascultarea față de stăpînii lor de pămînt, neîndeplinindu-și obligațiile, alungîndu-și sau pedepsindu-și asupritorii și pe oamenii acestora. Precum și măsurile lipsite de înțelepciune, provocatoare de nemulțumiri și mai mari: pedepsirea „răzvrătiților“, aducerea armatelor în satele „recalcitrante“.

În această atmosferă încărcată, adunarea de la Mesteacăan din 31 octombrie a constituit pasul hotărîtor spre izbucnirea revoluției. Cei vreo 500—600 de țărani din părțile Zărandului, chemați de Crișan, în numele lui Horea, hotărîră să meargă la Alba Iulia pentru a căpăta arme, ca urmare a conscrierii lor ca soldați, care, odată cu venirea primăverii, aveau să fie folosite împotriva asupritorilor lor, dacă aceștia nu vor înceta cu asupririle.

Marea bătălie revoluționară izbucnită cu violență la 1 spre 2 noiembrie, în cîteva zile cuprinde întreg Zărandul. În același timp izbucnește și în Munții Apuseni, cuprinzînd de asemenea într-un timp foarte scurt toate satele din munți, revărsîndu-se spre

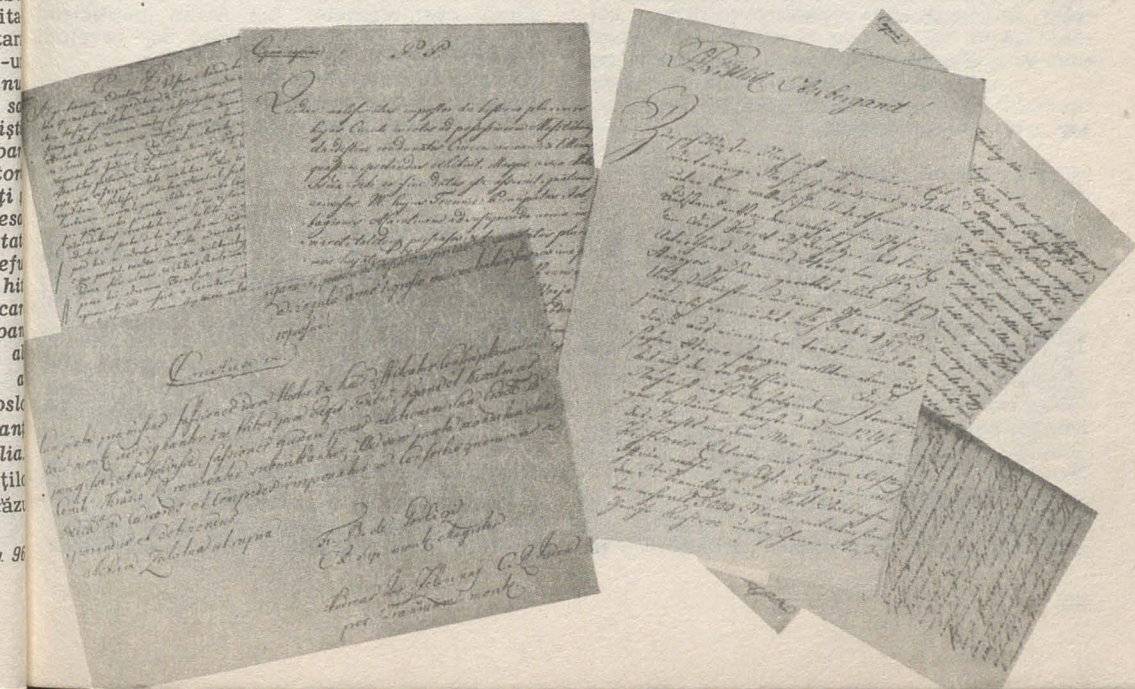
Hunedoara, Arad, din Zărand în comitatele limitrofe din munți.

Țăranii adunați la Blăjeni, la locul numit „La Păltine“, depun jurămint lui Horea pe un steag roșu, de a-l urma cu credință în luptă. Sînt amenințate autoritățile locale, iar nobilii solicită ajutoare militare grabnice.

Lupta se radicalizează, mai ales după 11 noiembrie — ultimatumul lui Horea adresat nobilimii care cuprinde puncte ce vizau desființarea relațiilor feudale, a feudalismului chiar, pentru a deschide societății transilvănene calea spre modernism. În fața radicalizării și intensificării revoluției, a extinderii ei peste întreaga Transilvanie aproape, se iau măsuri urgente și energice pentru înăbușirea ei: noi efective sînt trimise împotriva răsculaților, care sînt încercuți în munți, tăindu-li-se legăturile cu răsculații din alte părți, dușmanii țărănimii pregătind atacarea oastei țărănești în locurile de concentrare mai mare a acestora.

■ Acad. ȘTEFAN PASCU

Facsimile după documente de epocă

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EPOCĂ (extrase)

„Cea mai mare parte a acestor oameni (a românilor) sînt bărbați frumoși, tari, bine făcuți (...) care fiind de viață romană nu ușor pot ascunde singele cel înfocat al lor. Setea lor de libertate este neînvinsă și dorul mării strămosești strălucește învederat în ochii lor, chiar și sub apăsarea crudă a sistemului feudale și sub vâlul neștiinței și rudiității ce urma din această sistemă“

Extras din broșura Horja und Klotska de A. Fr. Geisler, Cluj-Alba Iulia, 1785

„Eu sînt cel dintîi care apăr cauza românilor (...) care au dreptul să se revolte aîta vreme cît ei vor fi sclavi și nenorociți. A-i pedepsi pentru acest drept ce le aparține înseamnă a-i pedepsi pentru că sînt oameni“

Extras din broșura Seconde lettre d'un defenseur du peuple à l'empereur Joseph II de J. Pierre Brisson, Dublin, 1785

„Toate plîngerile noastre au fost zadarnice; totdeauna am fost respinși și în cele din urmă robia din cale afară ne-a silit la acest pas, care de bună seamă ni se va lua foarte în nume de rău, dar care trebuie să atragă după sine și o cercetare dreaptă. În cel mai rău caz bucuros schimbăm cu moartea o viață de neîndurat. Așa cel puțin copiii noștri se vor schimba din robi rușinos apăsați în supuși mulțumiți și vor fi așezați iarăși în drepturile omenești“

Extras din broșura Horja und Klotska Oberhaupt und Rathgeber der Anfrüher in Siebenbürgen, Strassbourg, 1785

DOCUMENTE ALE VREMII (extrase)

„Eu, George Crișan, căpitan militar, trimit această poruncă din mîinile lui Horea prin acești patru oameni care sînt trimiși ca să citească porunca aceasta din sat în sat, de la preot la preot, cît ține de la Prisacă și pînă la Homorod, ca toți țărani să vină înarmați la Homorod, cu puști, cu bîte, cu furci de fier“

Extras dintr-un ordin al lui Crișan adresat răsculaților (noiembrie 1784)

„Nu mă îndoiesc că domnia ta, deși te afli în depărtare, vei fi luat totuși măsurile cele mai extinse, ca să împiedici revoluțiunea ță-

„Se zice că cugetul lui (Horea) era a se pune în legătură cu românii din Țara Românească pentru ca în unire cu aceștia să ocupe Transilvania și să restabilească vechiul Imperiu Roman din care-și trag originea“

Extras din broșura Horja und Klotska de A. Fr. Geisler, 1785

„Românii trebuie să fie considerați (...) drept locuitorii aborigeni ai țării (Transilvaniei). Oameni cu o constituție corporală frumoasă și puternică, datorită gradului foarte mare de robie în care sînt ținuți de unguri sînt neștiutori, adică mai puțin cultivați“

W. F. Crstiani, Histoire universelle, Paris, 1785

„Țăranii voiau să înlăture jugul antic al sclaviei la care sînt supuși de proprii lor stăpîni“

Relatare a ambasadorului venețian la Curtea de la Viena, Sebastian Foscarini

Ca urmare a ultimelor evenimente, inclusiv a celor din 1784, „Europa stă în fața unei schimbări mari care mocnește încă în cenușe“

„Întreprinderile îndrăznețe ale românilor din Transilvania au atras cîțva timp asupra lor privirile tuturor oamenilor care urmăresc cursul evenimentelor (...) Acum politicienii începură să prevadă tot felul de revoluții mari“

Kurze Geschichte der Rebellion im Siebenbürgen, Strassbourg, 1785

ranilor din Transilvania și la caz din contra să faci numai decît dispozițiuni în privința aceasta și cu toată seriozitatea. Fiindcă impresiunea cea mai puternică asupra mulțimii mari, o fac în astfel de ceasuri tunurile...“

Extras dintr-o scrisoare a împăratului destinată baronului F. Preisz, comandantul militar al Transilvaniei (noiembrie 1784)

„Ieri a sosit aici locotenentul Probst cu 40 husari secui și ne comunică verbal că din sul primise ordin ca să alerge cu trupa sa în ajutorul vice-colonelului (locotenent-colone-

Jul — n.n.) Schultz care plecase din Cricău către Ponoru... dar n-a putut să-și continue drumul din cauză că răsculații făcuseră în grabă mari tăieturi de păduri, ca să împiedice retragerea lui Schultz și așa dînsul a fost silit să se retragă aici“

Extras dintr-o adresă a Oficiului minelor din Zlatna către Tezauriat (noiembrie 1784)

„În momentul acesta sosește un raport de la vice-colonelul Schultz cu diferite anexe, din care se vede că dînsul, în 29 noiembrie, a voit să meargă la Rîmeții... ca să ocupe Pono-

rul și Rîmeții, dar a fost întîmpinat pe virfurile și la strîmtorile munților de o trupă de țărani răsculați în număr de 1 000 de oameni, și cu toate că le-a vorbit cu blîndețe să se liniștească fiindcă n-are să li se întîmple nimic, totuși n-a folosit (la) nimic. Țăranii răsculați începură să tragă cu puștile, soldații să se apere, pînă cînd într-o încăierătură de 4 ore, 15 soldați fură răniți, unul rămas mort“.

Extras din raportul adresat guvernului de către Michael Bruckenthal, comisarul Transilvaniei (noiembrie 1784)

DIN ARHIVE

Arhivele românești păstrează documente care evidențiază preocupările organelor de decizie militară naționale pentru organizarea și instruirea unor formațiuni populare de luptă care să fie în măsură să participe alături de armată la apărarea direcțiilor principale de pătrundere a inamicului pe teritoriul național dinspre vest și nord-vest în zonele Munților Apuseni. Un astfel de document referitor la zona Munților Apuseni îl reproducem în rubrica de față.

Publicăm, de asemenea, alte cîteva documente care se referă pe larg la participarea activă a armatei noastre la efortul

de zdrobire a forței militare a Germaniei naziste. Din ele rezultă angajarea plenară și eroică a armatelor române, alături de trupele sovietice cu care au cooperat strîns și fructuos pînă la sfîrșitul războiului antihitlerist, contribuția remarcabilă a României la obținerea victoriei de la 9 Mai 1945. Această contribuție îndrituia forurile militare naționale să avanseze propuneri pentru a i se acorda României statutul de cobeligerantă. Atari propuneri erau motivate — așa cum se vedește și în documentele pe care le publicăm — de efectivele mari angajate de România în războiul antihitlerist — comparativ cu efectivele altor beligeranți din coaliția Națiunilor Unite —, precum și de caracteristicile acțiunii militare declanșate de țara noastră împotriva Reichului hitlerist cu începere de la 23 August 1944. (A.D.)

MARELE CARTIER GENERAL

Secția a 3-a

3 noiembrie 1941. Studiu întocmit de Marele Cartier General în legătură cu organizarea militară a populației din Munții Apuseni.

STUDIUL ORGANIZĂRII MILITARE A MOȘILOR

I. Scopul

A organiza militărește populația din Munții Apuseni (moșii), pentru a putea contribui, la nevoie, la apărarea direcțiunilor principale care străbat Munții Apuseni pe laturile de nord și vest.

II. Regiunile în care ar trebui să se organizeze unitățile sînt acelea arătate pe harta anexă nr. 1¹, adică călare pe direcțiunile principale de pătrundere.

¹ Hărțile anexă nu se publică.

III. Rol, întrebuițare

Unitățile organizate așa cum se arată mai jos, constituind batalioane, companii, plutone, vor acționa în primul rînd în apropierea regiunii din care sînt organizate și pe care sînt chemați să o apere.

Ele vor primi misiuni de la comandamentele militare ale trupelor regulate care vor opera în acele părți.

În general, nu vor fi trimise prea departe de localitățile care le-au constituit și pentru motivul de a nu îngreuna prea mult aprovizionarea lor.

IV. Organizare, mobilizare

1. Populația bărbătească din regiunea Munților Apuseni poate fi utilizată ca luptătoare :

În cadrul unităților de vinători de munte din Brigada 3 Mixtă Munte, pentru întreg personalul mobilizabil din regiunea Munților Apuseni ; în acest scop toate efectivele mobilizabile care pot fi ridicate din această regiune trebuiesc date numai Brigăzii 3 Mixte Munte.

În cadrul unor unități constituite din tineri sub 21 ani (18—21 ani) și milițieni (eventual și rezerviști, care nu sînt întrebuițați în lucrările de mobilizare).

Soluționarea primei chestiuni se poate face prin lucrările următorului plan de mobilizare.

Cea de a doua pune problema organizării, încadrării, dotării și instruirii unităților de moți ce s-ar putea constitui din populația nemobilizabilă.

Valoarea numerică a acestui personal nemobilizabil se va putea cunoaște cerându-se o situație cercurilor de recrutare din regiunea moților, pentru fiecare din cele două categorii și pe comune stabilite.

Din această situație se va putea deduce ce unități s-ar putea organiza.

Încadrarea unităților se va putea face atît cu ofițeri de rezervă, din cei domiciliați în comunele de reședință, cît și cu ofițeri activi, pentru a se asigura o conducere și o execuție conform directivelor și regulilor militare. Numărul ofițerilor de rezervă care ar putea fi întrebuințați se va putea obține tot prin cercurile de recrutare.

2. Organizarea unităților de moți va avea o structură militară, însă, adaptată la efectivele disponibile pe comune, pe grupe de comune și pe regiuni.

Astfel, în raport de numărul de oameni ce-l oferă 1—2 comune se vor putea organiza plutoane.

La un grup de comune se va putea organiza companii compuse din 3—5 plutoane, după disponibilități și situația geografică a comunelor.

În fine, companiile se vor putea grupa în 2—3 batalioane a câte 2—4, sau chiar 5 companii, în raport de disponibilitățile din regiune (arătate pe harta anexă nr. 1).

Detalii de amănunt nu se vor face decît după ce se va dispune de datele relative la numărul oamenilor disponibili.

3. **Dotarea unităților de moți : Armamentul** necesar ar fi compus din : arme individuale, puști-mitraliere, mitraliere și chiar armament greu (tunuri de însoțire, branduri etc.)

Acest armament va fi încadrat chiar pînă la pluton, pentru ca și această mică unitate să dispună de mijloacele necesare și în special de focul necesar misiunii care-i va reveni.

Armamentul necesar se va putea recupera din armamentul capturat din actuala campanie, sau din disponibilitățile armatei.

4. **Echipamentul.** Este neapărat necesar ca unitățile de moți să fie echipate cu efecte militare, atît pentru faptul de a le da un aspect adevărat militar, cît și în interesul disciplinei lor însăși. [...]

În afară de aceasta, echipate în efecte militare, unitățile vor fi socotite ca făcînd parte din armata regulată, și deci nu vor putea fi tratați ca partizani, francotirori etc.

Depozitarea armamentului și echipamentului se va face pe comune, la posturile de jandarmi sau chiar la unitățile militare (batalioanele de vînători munte) din regiune.

V. Instrucția

Pentru a putea răspunde cît mai bine mi-

siunii, unitățile vor trebui să fie instruite. Această instrucție va avea două laturi :

una morală, urmînd a dezvolta cît mai mult sentimentul de libertate, dragoste de țară, precum și acela de luptă, pentru apărarea țînului lor ;

a doua, privind instrucția propriu-zisă, dîndu-se o importanță primordială tragerii. Pentru aceasta, va trebui ca de îndată ce se vor organiza unitățile să se aloce neapărat muniția necesară.

Ca un stimulent în plus, credem că nu ar fi rău dacă, în afară de unele avantaje pe care populația moților le are în prezent (reducerea pe C.F., lemne etc.) s-ar mai adăuga altele noi ca de exemplu : o micșorare a impozitelor cu 1/5 și altele.

Instrucția se va face sub conducerea comandantilor pe care unitățile îi vor avea în caz de război.

Controlul și îndrumarea ar putea fi făcute de un organ special creat (ce se vede mai jos — capitolul VII), precum și de comandanții de unități active care se găsesc în apropiere (batalioanele de vînători de munte Abrud, Cîmpeni) și chiar de comandanții companiilor și plutoanelor de grăniceri (pentru regiunea de nord).

VI. **Mobilizarea unităților de moți :** trebuie asigurată în minimum de timp : circa 24 ore.

Rapiditatea trebuie să rezulte din însăși organizarea unităților : pe comune, pe grup de comune etc. [...]

VII. **Pentru a ușura organizarea, instruirea și mobilizarea** acestor unități militare se va impune crearea, din timp de pace, a unui organ anume însărcinat cu acestea. Acest organ ar fi de valoarea unei comenzi de batalion independent, cu cadrele și personalul inferior strict necesar și i-ar reveni următoarele însărcinări :

adunarea elementelor ;

organizarea lor în unități ;

ținerea evidenței personalului și întocmirea lucrărilor de mobilizare ;

primirea, ținerea evidenței materialelor și supravegherea depozitării lor în comune, pe subunități ;

instrucția unităților.

Este de la sine înțeles că toate cele arătate la punctele de mai sus nu se vor putea înfăptui fără un studiu de amănunt la fața locului, altfel organizarea ce ne propunem rămîne numai pe hîrtie.

VIII. În concluzie :

Organizarea unităților de moți se va putea îndruma de îndată în ideile de mai sus.

Un studiu de amănunt trebuie făcut înainte de a se păși la organizarea propriu-zisă, funcție de misiunile operative pe care aceste unități le pot avea, și care urmează a se face pe baza datelor ce se vor lua de la cercurile de recrutare.

Crearea unui organ anume însărcinat cu această problemă este primul pas ce trebuie făcut.

În cazul cînd se aprobă punctele de vedere

care stau la baza organizării militare a moșilor, se va putea trece, de îndată, la executare.

Pentru șeful Secției a 3-a,
Locotenent-colonel I. RUDEANU
(Arhiva Ministerului Apărării Naționale,
fond 948, dosar nr. 577, f. 170—173, Copie).

23 septembrie 1944. Raport al Marelui Stat Major către Președinția Consiliului de Miniștri în care se propune efectuarea unor demersuri pe lângă guvernele Națiunilor Unite pentru a se acorda României statutul de cobeligerantă ca urmare a contribuției importante adusă la înfrângerea Germaniei naziste.

Marele Stat Major
Secția Operații

Nr. 680 319 din 23 septembrie 1944

MARELE STAT MAJOR CĂTRE PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINISTRI CABINET

1. Am onoare a vă aduce la cunoștință că din rapoartele delegației noastre de la Moscova rezultă că în ultima ședință a Conferinței de Armistițiu delegația română — prin domnul ministru plenipotențiar Vișoianu — a cerut să se acorde României statutul de aliată sau cel puțin cobeligerantă, ținându-se seama de faptul că :

acționează contra armatelor germano-ungare încă de la 24 august, ora 4 ;

prin semnarea armistițiului se angajează la o colaborare totală, în toate domeniile, cu Aliații.

Ca răspuns, domnul Molotov a făcut o declarație în ședință, în numele U.R.S.S., Angliei și Statelor Unite, arătând că cei trei mari aliați sînt în principiu de acord ca să se acorde României statutul de cobeligerantă și că aceasta se va traduce în fapt imediat ce acțiunea armatei române se va fi făcut simțită.

2. Avînd în vedere că :

toate forțele germane aflate pe teritoriul românesc la 24 august au fost lichidate aproape exclusiv de trupele noastre ;

armata noastră luptă contra armatelor germano-ungare de o lună ;

întreaga concentrare a armatelor sovietice s-a făcut la adăpostul acoperirii organizată de forțele noastre ;

colaborarea militară ruso-română este confirmată în toate comunicatele Înaltului Comandament sovietic, începînd de la 2 septembrie 1944 ;

în prezent, operăm alături de forțele sovietice cu 17 mari unități *, din care aproape jumătate au o valoare combativă importantă, ținînd un front de 100 km în centrul Transil-

vaniei și de 70 km în vest, și un front de acoperire de 250 km în Munții Banatului și pe Dunăre pînă la Vidin ;

o parte din forțele noastre dezarmate în Moldova au acționat împreună cu trupele ruse peste Carpații Orientali ;

toată aviația noastră operează în sprijinul forțelor ruso-române din centrul Transilvaniei ;

toată marina și toate mijloacele noastre de transport, transmisiuni, producție asigură din plin operațiunile armatelor sovietice.

Cred că acțiunea armatei române și a tuturor energiilor noastre s-au făcut mai mult decît simțite și că se poate cere imediat să ni se acorde statutul de putere cobeligerantă.

3. În afară de contribuția arătată mai sus se poate invoca cu succes precedentul Italiei căreia, după aproximativ 2 luni de la armistițiu, i s-a recunoscut cobeligeranța, deși în afară de flotă, n-a intervenit cu nimic în sprijinul Aliaților, iar jumătate din Italia se află și astăzi ocupată de germani.

În acest scop poate fi folosită și această declarație a domnului Cordell Hull, ministrul de externe al Statelor Unite, care în esență are următorul conținut : „Faptul că condițiunile de armistițiu româno-sovietice au fost deja publicate în timp ce condițiunile de armistițiu dintre Italia și Aliați nu se cunosc nici pînă în prezent se datorește numai României care a fost fermă în hotărîrile ei de a arăta poporului român situația clară a politicii adoptată recent.

În ceea ce privește Italia, această țară nu și-a putut clarifica nici pînă astăzi rosturile sale politice și militare”.

4. Este de interes capital ca această cobeligeranță să fie obținută înainte de capitularea Ungariei, eveniment care după declanșarea puternicei ofensive ruso-române din sectorul Arad, poate deveni foarte apropiată.

Șeful Marelui Stat Major,

General-adjutant GH. MIHAIL

(Arhiva Ministerului Apărării Naționale,
fond Marele Stat Major, Secția a 3-a,
dosar nr. 2345, f. 226—267, Copie)

23 septembrie 1944. Ordin de zi al generalului-locotenent I.M. Managorov prin care elogiază unitățile române pentru bărbăția și dirzenia cu care au acționat în sprijinul trupelor sovietice

Secret
Exemplar nr. 1

ORDIN DE ZI
către unitățile Grupului de armate
23 septembrie 1944, nr. 346

Armata operativă

Cuprins : se exprimă mulțumiri generalului de corp de armată Macici și unităților în subordinea sa.

Unitățile române care acționează în cadrul

* Totalul marilor unități române care au acționat la acea dată împotriva trupelor hitleristo-horthyste se ridică la 28 de divizii.

Eroi
au fost,

eroi
sînt încă...

După înfrângerea actului de demnitate națională de la 23 August 1944, întreaga națiune română și-a concentrat toate energiile pentru eliberarea completă a țării de sub dominația hitleristo-horthystă. Cu același entuziasm cu care acționase în zilele de 23 la 31 august 1944, oștirea română, sprijinită activ de masele largi populare, și-a făcut o datorie de onoare din a lupta cu hotărîre pentru a readuce la trupul țării partea de nord-vest a României, răpită prin odiosul dictat fascist de la Viena din 30 august 1940. În

timpul crîncenelor lupte și bătălii desfășurate în perioada 1 septembrie — 25 octombrie 1944, au căzut eroic la datorie zeci de mii de militari români și de patrioți civili. Vom prezenta, în rîndurile care urmează, succinte biografii ale cîtorva dintre cei care, în luptele eliberatoare din vara și toamna anului 1944 și din întreaga perioadă a participării României la războiul antifascist au pus patria mai presus decît viața, cum se consemnează într-un document de arhivă.

GRIGORE BĂLAN general de brigadă

În ziua de 8 septembrie 1944, ca urmare a unui atac impetuos executat de ostași ai Diviziilor 1 munte și „Tudor Vladimirescu” a

fost eliberat primul centru urban de pe linia vremelnică de demarcație — orașul Sfîntu Gheorghe. Era un moment deosebit, care marca, de fapt, primul important succes din lupta dusă de întregul popor român pentru eliberarea părții de nord a Transilvaniei, răpită prin odiosul dictat fascist de la Viena.

În fruntea luptătorilor din Divizia 1 munte se afla un distins comandant, născut într-o așezare de pe plaiurile transilvane. Este vorba de generalul de brigadă Grigore Bălan. Cu patru ani în urmă, la cîteva zile după aplicarea odiosului dictat, Grigore Bălan, atunci colonel, trimitea familiei o scrisoare concepută sub imperiul tragicului moment: „De cînd am aflat

dureroasa veste stau încremenit de durere și mintea mea nu poate să perceapă această groaznică tragedie care a lovit din nou scumpa noastră țară”.

La 9 septembrie 1944, în timpul ofensivei declanșate de Corpul de munte, în partea de sud-est a Transilvaniei, un detașament al marii unități a cucerit o zonă împădurită de la vest de Sf. Gheorghe. Aflat în fruntea militarilor săi, generalul Bălan și-a dirijat ostașii în direcția satelor Zălan și Bodoc, unde fuseseră semnalate puternice rezistențe inamice. La ora 11 dimineața, aflîndu-se împreună cu șeful său de stat major la podul Arcuș, pentru a conduce personal atacul vinătorilor de munte, generalul Bălan a fost prins

sub un violent foc al artileriei inamice și rănit mortal. A fost primul general român care și-a dat viața pentru eliberarea patriei de sub ocupația hitleristo-hor-thystă.

ROMULUS PETE căpitan

Generalul
Grigore Bălan

Căpitanul
Pete Romulus

Irimie Peșteanu

de tragere. Aici, împreună cu ostașii subunității de cavalerie, militarii români au rezistat ore în șir unui adevărat potop de foc dezlănțuit de inamic, stăvilind atac după atac. În timpul acestei aprige încelestări, tunul la care se afla căpitanul Pete a mai distrus încă trei tancuri. Plumbii inamicului au rărit însă și rândurile artileriștilor noștri. În cele din urmă la tun au rămas ca servanți doar căpitanul Romulus Pete, un soldat și un elev de 15 ani, pe nume Virgil Iovănaș, care s-a oferit să sprijine, ca voluntar, acțiunea braviilor artileriști. În urma unui nou atac dezlănțuit de inamic și căpitanul Pete Romulus și elevul au fost loviți mortal.

Pentru excepționalele fapte de armă de care a dat dovadă, căpitanul Romulus Pete a fost decorat, post-mortem, cu Ordinul „Mihail Viteazul”.

VICTOR NEGHINĂ sublocotenent

Între zecile de mii de eroi ai armatei române care și-au jertfit viața pentru înaltul ideal al eliberării patriei noastre de sub dominația fascistă, se află înscris la loc de cinste și numele sublocotenentului Victor Neghină. El deținea funcția de ofițer adjutant al batalionului 1 din Regimentul 18 infanterie. În ziua de 22 octombrie, în apropiere de Carei, comandantul unei companii din această unitate a căzut grav

rănit. Din proprie inițiativă — într-un moment când orice decizie trebuia luată cu rapiditate —, sublocotenentul Neghină a luat comanda subunității. Apoi, în fruntea ei, s-a avântat într-un vijelios atac printr-care se urmărea alungarea trupelor dușmane de pe ultima brazdă de pământ românesc. În această acțiune, sublocotenentul Victor Neghină, în vîrstă de numai 22 de ani, a fost rănit mortal. Familia eroului, din Plenița-Dolj, avea să afle zguduitoarea veste dintr-un răvaș trimis de un soldat: „Vă trimit această scrisoare cu mare durere și cu multe lacrimi în ochi despre faptele cele bune ale domnului sublocotenent Neghină, pentru că a căzut în fața orașului Carei, lovit de trei cartușe în piept...” Jertfa eroului este astfel consemnată într-un dosar de arhivă: „Sublocotenentul Neghină C. Victor, mort în ziua de 23 octombrie 1944, orele 3, și-a dat viața pentru Ardealul nostru, pentru neamul românesc și Patrie”.

LUNGU GHEORGHE fruntaș

Era începutul lunii octombrie 1944. Pe malul Mureșului, în zona Dealul Sîngeorgiu, se desfășurau lupte aprige. Timp de două săptămîni, militarii *Regimentului 36 infanterie* asediau fără răgaz puternicele poziții deținute de trupele Di-

vizie 8 cavalerie „SS” la Oarba de Mureș. Erau lupte epuizante, soldate cu mari pierderi pentru cei care luau pieptîș pantele, sub o deasă ploaie de foc dezlănțuită de dușman. Pe data de 3 octombrie, la ora 7 dimineața, militarii *Regimentului 36 infanterie* s-au avîntat într-un vijelios atac asupra pozițiilor deținute de inamic pe forma de teren denumită „Dealul cu vii”. La ora 12 luptătorii români au fost nevoiți să facă față unui puternic atac. Ei au rezistat cu dîrzenie. Apoi și-au reluat atacul. În aceste momente grele, fruntașul Lungu a primit ordin să sune din goarnă atacul. În timp ce-și îndemna tovarășii de luptă prin sunetele de goarnă care reaminteau de asalturile de la Plevna și Mărășești, gornistul a fost lovit în picior de o schijă de brandt. Sfidînd usturimea schije, el a continuat să-și îndemne tovarășii la atac prin sunete de goarnă. În cele din urmă o rafală de mitralieră a curmat firul vieții bravului ostaș.

Menționînd fapta sa de vitejie, comandantul *Regimentului 36 infanterie* avea să noteze într-un document: „Așa știu să moară ostașii și ofițerii acestui regiment, înfrățiți prin moarte în lupta pentru dezrobirea Ardealului”.

IRIMIE PEȘTEANU

În lungul șir al eroilor luptelor pentru eliberarea patriei de sub ocu-

pația hitleristă-horthystă s-află înscriși și numeroși patrioți civili. Între aceștia la loc de onoare, este gravat și numele transilvăneanului Irimie Peșteanu, originar din cătunul Valea Broaștei.

Animat de puternice sentimente patriotice, de dorința de a-și vedea cît mai grabnic plaiurile natale din nou libere și punînd interesele obștei mai presus decît propria viață, Irimie Peșteanu și-a asumat în mod voluntar înalta misiune de a-i călăuzi pe ostașii unei companii din *Regimentul 36 infanterie* prin locuri necunoscute mai de el știute, pentru a-i cădea în spatele unor poziții inamice. În temerara acțiune, luptătorii români au reușit să captureze 60 de militari inamici. După ce trupele române au eliberat cătunul Valea Broaștei, Irimie Peșteanu i-a condus tot prin locuri ascunse, pe ostașii români pînă ce aceștia au căzut ca un trîzn în spatele pozițiilor ocupate de un divizion de artilerie inamic ce era amplasat în apropierea localității Jurei. În timpul acestor acțiuni subunitatea română a reușit să distrugă cîte tunuri, să captureze pușele a două baterii inamice și să ia ca prizonieri peste 300 de militari fasciști. Încheștarea la care ne-a referit Irimie Peșteanu și-a dat ce avea mai scump — viața — pentru alungirea trupelor dușmane de pe glia noastră strămoșească.

■ Căpitan
EFTIMIE ARDELEANU
ADRIAN PANDĂ

ÎN APRIGELE ÎNCLEȘTĂRI PENTRU ELIBERAREA ORAȘULUI CAREI

Fac parte din sutele de mii de militari români care și-au îndeplinit cu modestie datoria în luptele dirse duse pentru desăvîrșirea eliberării întregului teritoriu al țării de sub ocupația străină. Am fost comandant al Regimentului 18 infanterie din Divizia 18 infanterie. În această calitate, am avut marea onoare să lupt pentru eliberarea orașului Carei.

Atacul general pentru eliberarea acestui oraș de la margine de țară a început în ziua de 23 octombrie și a fost executat de trupele Diviziei 18 infanterie în legătură la dreapta întru cele ale Diviziei 9 infanterie.

Batalionul 1 din Regimentul 18 infanterie a pornit la atac, strecurîndu-se mai întîi prin culturile de porumb ale fermei Vetszok. La ieșirea din zona de culturi a fost primit cu foc puternic tras cu tot felul de armament. A fost nevoie de intervenția masivă a artileriei pentru a determina pe inamic să se retragă la marginea grădinilor orașului Carei. În același timp, cel de al doilea batalion al regimentului s-a infiltrat prin lanurile de porumb pînă a ajuns în grădinile orașului. La rîndul său, Regimentul 92 infanterie a atacat de front cu un batalion pădurea comunală și cu celălalt batalion a început, în timp deschis, să încercuiască marginea de vest a pădurii. Pînă către orele 18 a ajuns în fața fermei Degenfel. Aici a fost nevoit să se oprească. Peste frontul de luptă s-a așezat o liniște neobișnuită. Răzbea cînd și cînd clăntănit de mitraliere. Din cînd în cînd, o rachetă arunca o lumină sticloasă, neîntreacă, peste grădini și lanurile de porumb.

În dimineața zilei de 24 octombrie, Divizia 18 infanterie și surata ei, Divizia 9 infanterie, au reluat atacul. Regimentul 92 infanterie a înaintat pe direcția fermei Clara. După trei ore de lupte acerbe, el a reușit să înfrîngă rezistența inamicului de pe direcția de atac. La rîndul său, Regimentul 18 infanterie a izbutit să se infiltreze pînă la colțul de sud-vest al viilor din Carei și prin grădinile răzlețe de pe marginea orașului, distrugînd numeroase cuiburi de arme automate ale inamicului.

În noaptea de 24—25 octombrie, sub presiunea trupelor noastre, o parte din trupele inamice ce se apărau în zona Carei au început să se retragă.

Luptătorii noștri și-au continuat cu bărbăție înaintarea. Ostașii Regimentului 18 infanterie au pătruns în spațiul dintre marginea orașului și pădurea comunală, întorcînd rezistența inamicului pe la vest. În același timp, Regimentele 90 și 92 infanterie, după ce au invăluit o zonă de pădure pe la vest, au urmărit trupele dușmane în retragere, înaintînd pe direcția Ciumești-Poieni-Urziceni. Către orele 9, ele au trecut peste frontieră.

În timpul luptelor de la sud și vest de Carei și în acțiunile de invăluire a orașului, Divizia 18 infanterie a capturat o mare cantitate de material de război și a luat peste 500 de prizonieri. În pădurea comunală s-au capturat peste 100 vagoane de proiectile de artilerie de toate calibrele, ascunse în gropi, peste care erau așezate lăzi cu dinamită amorsate cu fitile detonante.

Luptînd săptămîni la rînd, zi și noapte, în terenuri greu de străbătut și în condiții atmosferice nefavorabile, militarii români, între care și cei ai Diviziei 18 infanterie, au dat dovadă de înalt patriotism și deosebită vitejie, aducînd o prețioasă contribuție la eliberarea pămîntului scump al patriei și la azvîrlirea peste graniță a inamicului coto-pitor.

După alungarea trupelor inamice de pe întregul teritoriu național, în numele și pentru gloria patriei lor, animați de țelurile nobile și drepte ale războiului antihitlerist, militarii români au continuat să lupte dincolo de granițele țării, pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, aducînd o contribuție de seamă la zdrobirea Wehrmachtului nazist, la marea victorie de la 9 Mai 1945.

O carte cu copertele pătate de sînge

Am comandat pe frontul antihitlerist, ca simplu sergent, prima grupă din plutonul 1, compania întâi, a batalionului de marș al Regimentului 82 infanterie. Era pe la jumătatea lunii septembrie 1944. Alungat de pe Tirnava Mică, vrăjmașul s-a consolidat pe malul drept al Mureșului. Pe acele dealuri înalte și abrupte, pe alocuri ferestruite de ripe greu accesibile, unitățile hitleriste și horthyste își amenajaseră adăposturi trainice, convinse fiind că nu vor putea fi urnite de acolo. Dar hotărîrea noastră de a alunga trupele dușmane de pe pămîntul românesc nu a slăbit nici o clipă.

...După un marș de mai bine de 20 de kilometri, am ajuns către miezul nopții pe dealul de lîngă satul Bichiș, unde am schimbat o subunitate din Grupul 90 vînători de munte. De jur-împrejur, numai porumb galben necules. Am așternut pe fundul gropilor cîte un snop de coceni, care ni s-au părut, după oboseala marșului, cele mai confortabile paturi în care dormiserăm vreodată.

Cînd razele de soare au prins a poiei cu aur lanurile de porumb și de dincolo de Mureș a început să tragă artileria grea inamică, ne-am retras, la adăpost, după creasta dealului. Obuzele au mai explodat o vreme, apoi peste linia frontului s-a așternut liniștea. Am zăbovit în acel loc ferit toată ziua, iar spre seară întreaga unitate a coborît în tăcere spre Mureș. Cum podurile fuseseră distruse, urma să trecem prin vad, prin locurile jalonate de pionieri. Pe malul celălalt am găsit o mică plajă de nisip, unde ne-am îmbrăcat în grabă și, cu armele pregătite, am pornit pe lunca largă ce se întindea dincolo de un șir de sălcii. Cîrînd am dat de grădini și am zărit prin picla dimineții primele case ale satului Chetani.

Cercetașii ne-au informat că așezarea fusese părăsită de dușman de cu seară. Pe măsură ce au trecut riul, subunitățile noastre s-au îndreptat spre marginea de nord a satului, sub Dealul Fetelor. Acolo, ne-am săpat adăposturi, în lungul unui răzor plin de mărăcini, pînă la răsăritul soarelui fiind gata de luptă.

În dimineața aceea cețoasă și umedă frigul ne pătrunsese pînă la oase. Încercam să ne încălzim frecîndu-ne brațele, lovindu-ne peste coapse. Îmi amintesc că, în așteptarea ordinului de atac, ne amuzam încercînd să ghicim locul unde vor cădea proiectilele inamice. Mai ales bombele de aruncător erau relativ lesne de urmărit. De cum azeam cîte una pe traiectorie, începeam să ne dăm cu părerea :

— Cade aproape de noi !

— Ba nu, țiuitul e prelung. Cade undeva-n spate.

— Feriți, și-a întrerupt țiuitul ! Ne via plocon.

Și, într-adevăr, un proiectil a căzut undeva în apropiere, improșcîndu-ne cu pămînt. Lîngă urma unei explozii, într-o grădină din spațiile pozițiilor noastre au început să plutească în aer zeci de foi de hîrtie.

— Ia priviți, dom'sergent, exclamă soldatul Boian. Sînt foi de carte. Mă reped la tr-acolo.

Și fără să-mi aștepte încuviințarea, strecurat prin porumb pînă în grădină. Lîngă urmărit cu înfrigurare, cu teamă, pentru artileria își întîlsea tragerea. N-au trecut multe minute pînă să se înapoieze în adăpost. Avea fața-mbușorată, iar ochii îi scoteau de fericire.

— Acum avem și ce citi. În grădină era groapă cu cărți. Le ascuseseră oamenii pentru a nu le distruge cotropitorii hitleristi horthysti. Un obuz a căzut peste acea groapă. Din cărțile care mai rămăseseră întregi a luat-o pe asta : *Mihai Eminescu. Poezii*. Soldatul a început să citească cu glas tare din versurile marelui nostru poet. Cînd s-a lăsat întunericul și-a pus cartea la adăpost sub bluză.

Cînd s-a luminat bine de ziuă, odată marmita de ceai, a sosit și ordinul de pregătire pentru atac. Am sorbit ceaiul fierbînt și ne-am simțit înviorați.

Cînd s-a dat semnalul, grupa, răspîndită în trăgători, a lăsat în urmă, cu o umbră de îngreț, tranșeea ce servea de adăpost. Pe lanurile de porumb batalionul s-a apropiat destul de mult de poziția inamicului. Cînd ne-a simțit, acesta a deschis focul cu arme automate.

— Pluton, direcția copacului rotat de creastă, la atac, înainte ! a răsunat comanda sublocotenentului nostru.

— Grupă, la atac înainte ! am strigat și eu.

Un „Uraa !” puternic străbătu aerul umed al dimineții. Comenzile se succedau cu rezoluție.

— Pregătiți grenadele !...

— Aruncați !...

Exploziile înfundate ale pregătirii de luptă zguduiau pămîntul și-n urma lor, cu baionetele la arme, veneam noi în iureș, nemaismai simțind oboseala și nici teama.

Cît să fi trecut de cînd pornisem atacul. Un ceas, poate două ? Cu greu poți aprecia scurgerea vremii în asemenea împrejurări.

După luptă am constatat consternația din grupă lipsea soldatul Boian. Înainte de a pătrunde în poziția inamică se aflate preajma mea. L-am găsit mai la vale, căzu pe spate, cu ochii larg deschiși. I-am scos cartea de sub bluză. Avea copertele pătate de sînge. Cartea ne-a însoțit pe drumul nostru de luptă și ori de cîte ori o deschideam ne aminteam cu dragoste de marele Eminescu și cu durere în suflet de prislea grupă noastră.

Monumentele luptei

CLUJ-NAPOCA. Monumentul „Horea, Cloșca și Crișan”. Se află amplasat într-un atrăgător rondou din fața hotelului „Napoca” și este dedicat elogierii figurilor ilustre ale celor trei conducători ai răscoalei din Transilvania de la 1784 : Horea, Cloșca și Crișan. A fost dezvelit în 1974, când s-a aniversat împlinirea a 190 de ani de la marea bătălie revoluționară a țărănimii române transilvănene de la 1784 și este opera sculptorului Ion Vlasiu. Pe un soclu de formă triunghiulară este așezată o frumoasă compoziție sculpturală compusă dintr-o coloană ce se învîntă spre cer și din statuile lui Horea, Cloșca și Crișan. Coloana, realizată din beton armat placat cu travertin, are fațadele decorate cu ingenioase și atrăgătoare motive geometrice inspirate de pe stilpii caselor țărănești din perimetrul Munților Apuseni. Statuile celor trei conducători ai răscoalei de la 1784, ronde-bosse, turnate în bronz, înfățișează pe Horea, Cloșca și Crișan în picioare, în veșminte de epocă. Așezarea lor pe soclu este făcută în așa fel încît să sugereze unitatea de gînd și de faptă revoluționară a celor trei conducători și martiri ai amplelor

Monumentul eroilor de la Păuliș

Monumentul lui Horea, Cloșca și Crișan din Municipiul Cluj-Napoca

bătălii revoluționare de la 1784 și să asigure elemente de echilibru și de frumusețe artistic-arhitectonică întregului monument.

Pe postamentul pe care sînt așezate statuile se află înscrise, cu litere în relief, numele personajelor pe care le reprezintă : „Horea”, „Cloșca”, „Crișan”.

PĂULIȘ. Monumentul eroilor din războiul antifascist. Impunător prin proporții, atrăgător și original din punct de vedere artistic, mișcător prin mesajul pe care-l perpetuează, monumentul se înalță maiestuos în apropierea localității și este creația sculptorilor Emil Vitroel și Ion Munteanu și a arhitectului Cristea Miloș. A fost inaugurat în anul în care întregul nostru popor a sărbătorit, în entuziasmul specific marilor succese înregistrate în construcția vieții noi, socialiste, pe pămîntul românesc, cea de-a XXX-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944. Monumentul evocă

eroismul legendar scris în cronică luptelor pentru eliberarea patriei de sub ocupația hitleristo-horthystă de către militarii din „Deștaamentul Păuliș”, alcătuit din elevii unei școli militare de subofițeri de rezervă, soldații unui batalion de infanterie și ai unui divizion de artilerie, bărbați bravi și curajoși care pe timpul înclășărilor din Defileul Mureșului și-au acoperit drapelul de luptă de o glorie nepieritoare. Din rîndurile acestora au căzut eroic la datorie, apărînd glia străbună, libertatea și independența țării lor, aproape 400 de oameni, dintre care 148 de elevi și peste 200 de soldați, gradați, subofițeri și ofițeri. Monumentul eroilor de la Păuliș este alcătuit din cîteva elemente distincte: un pedestal masiv, din beton, spre care urcă treptele unei scări; o statuie din bronz, ronde-bosse, înaltă de 4,5 m, care înfățișează un ostaș român în ținută de campanie, cu arma la piept, într-o atitudine plină de demnitate specifică celor ce se află întotdeauna la postul încredințat; fundalul este compus din numeroase lame de beton placat cu travertin ce poate sugera privitorului o pasăre uriașă cu aripile larg desfășurate. La baza însemnului memorial stă scrisă, cu litere în relief, următoarea inscripție dedicativă: „Eroilor de la Păuliș. 1944”.

SFÎNTU GHEORGHE. Monumentul eroilor din războiul antifascist. Se află așezat pe o colină de la intrarea în localitate și este opera sculptorului Păter Balogh. A fost dezvelit la 18 septembrie 1974, în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România. „Aș dori, mai întâi — a spus cu acel prilej conducătorul partidului și statului nostru —, să mă refer la evenimentul dezvelirii monumentului care evocă momentul de acum 30 de ani, cînd orașul Sfîntu Gheorghe a fost eliberat de sub dominația trupelor hitleriste de către diviziile române, în colaborare cu armatele sovietice și cu sprijinul activ și puternic al locuitorilor români și maghiari care au contribuit la grăbirea eliberării orașului și județului. Fie ca acest monument să simbolizeze hotărîrea armatei noastre, a oamenilor muncii de pe aceste meleaguri, români și maghiari, de a face totul pentru a asigura independența

și suveranitatea patriei, triumful societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România!”

Constituind un adevărat imn în bronz și în piatră închinat luptătorilor români care și-au dat viața pentru alungarea trupelor dușmane de pe văile Oltului și Rîului Negru, de pe înălțimile Berzunți, Ciucului și Bodocului, ori de pe alte pitorești plaiuri transilvane, însemnul memorial de la Sfîntu Gheorghe reprezintă un militar echipat de luptă, într-o ținută mîndră și demnă, cum mîndre și demne i-au fost faptele în luptele eliberatoare din vara și toamna anului 1944. Chipul lui exprimă înalte virtuți patriotice, dirigenția, eroismul și spiritul de jertfă ale fiilor poporului român care au știut întotdeauna să-și apere glia strămoșască și care astăzi străjuiesc cu credință și devotament pilduitoare prezentul socialist și viitorul comunist al patriei noastre libere, independente și suverane.

Pe pedestalul pe care se află statuia ostașului român sînt înscrise următoarele cuvinte evocatoare: „Glorie eternă eroilor armatei române”.

CAREI. Complexul monumental dedicat eroilor războiului antifascist. Este opera sculptorului băimărean Vida Gheza și a fost realizat în colaborare cu arhitectul Anton Dîmboranu. Privită în ansamblul ei, lucrarea monumentală de la Carei sugerează imaginea unui sanctuar al eroilor sau a unui arc de triumf. Ceea ce este, de fapt. Ea vine să cinstească, în forma specifică artei monumentale din epoca unor mari creații de originalitate evidentă, împlinirea unui ideal înalt, scump și arzător pentru noi, români: eliberarea întregului teritoriu al patriei de sub ocupația hitleristo-horthystă. Pentru acest mărșă ideal, Partidul Comunist Român mobilizase întreaga oștire a țării, toate conștiințele patriotice, toată suflarea românească. Pentru acest mărșă ideal își dăduseră singe și viața, numai în perioada cuprinsă între 23 august și 25 octombrie 1944, peste 580

■ MIRCEA COC

(continuare în pag. 8)

Coloanele-statui de la Moisei

COPERTA I:
Monumentul ostașilor
români de la Carei
(autor: VIDA GHEZA)

COPERTA IV:
Sus: Horea, Cloșca
Crișan (bazorelief de
PAVEL MERCEA)
Jos: Armata țării — gata
oricînd la datorie

Personalități militare române

În continuarea acestei rubrici permanente, prezentăm biografiile câtorva comandanți remarcabili pe cimpurile de luptă ale insurecției naționale și ale războiului antihitlerist. Participarea armatei române la zdrobirea fascismului a prilejuit, pe lângă manifestarea unui adevărat eroism de masă, ce a caracterizat atitudinea tuturor militarilor participanți, de la soldat la general, și afirmarea capacității de comandă a corpului de cadre. Alegerea judicioasă a celei mai eficiente direcții de atac, apărarea adâncă și elastică, manevra pe flancuri, realizarea surprinderii sînt

unele din procedeele tactice la care au apelat pe toată durata războiului și cu ajutorul cărora au izbutit să contribuie la înfrîngerea mașinii de război hitleriste — una din cele mai perfecționate și antrenate armate din cel de-al doilea război mondial. Deși nu au comandat cele mai mari unități pe care le-a avut armata română atunci, acești generali s-au impus datorită victoriilor repute de trupele din subordinea lor, în rîndul comandanților de seamă ai armatei române din istoria ei contemporană.

Nicolae, DĂSCĂLESCU (n. 16 iunie 1884, Căciulești — m. 28 septembrie 1969, Piatra Neamț). General, participant la războiul antihitlerist. A absolvit Școala de ofițeri de artilerie și geniu din București în anul 1908 cu gradul de sublocotenent, fiind repartizat în Regimentul 8 artilerie. Ulterior, a urmat Școala de aplicație din București, după care a revenit (1911—1916) în fosta sa unitate. Trecut în Regimentul 4 artilerie (1916—1917) a luat parte cu gradul de maior la luptele de pe frontul din Moldova din timpul primului război mondial, distingîndu-se în sectoarele de front de pe Valea Slănicului și de la Cireșoia (iulie-septembrie 1917). După război s-a aflat din nou în Regimentul 4 artilerie (1919) a cărei comandă a deținut-o pînă în anul 1920. Primește apoi

funcția de șef de stat major al Diviziei 14 infanterie și de șef al Biroului studii din Ministerul de Război (1920, respectiv 1920—1921). Își perfecționează cunoștințele militare în Școala superioară de război din București (1923) și la Cursul complementar de stat major (1925). Subșef al statului major al Corpului 5 armată (1925) vine șef de stat major al Diviziei aeriene (1925—1931), fiind înaintat între timp colonel (1929). Este trecut șef de stat major al Inspectoratului de aeronautică (1931—1932) și al Corpului 3 armată (1933—1935), după care preia comanda Brigăzii 12 artilerie (1935—1936). Devenit secretar general al Ministerului Apărării Naționale (1936—1937), este înaintat general de brigadă (1937); este mutat apoi la comanda Brigăzii 1 apărare contra aéro-

navelor (1937—1939) și a Diviziei 25 infanterie (1939—1941). General de divizie în 1940 și general de corp de armată în 1942 a preluat conducerea succesivă a diviziilor 20 infanterie (1941), 21 infanterie (1941). În războiul antihitlerist a contribuit la desfășurarea cu succes a acțiunilor militare insurecționale ale trupelor române și formațiunilor de luptă patriotice din Dobrogea (24—29 august 1944), împiedicînd scurgerea unor însemnate efective germane spre frontiera cu Bulgaria și afluirile altora de la est de Dunăre, spre Muntenia. Prin luptele de la Constanța (25 august 1944), Cernavodă (24—29 august 1944), Topraisar-Negru Vodă (25 august 1944), Hirșova (25 august 1944), Cobadin și Tulcea (25 august 1944), trupele comandate de generalul Dăscălescu au scos de sub con-

trolul forțelor hitleriste litoralul românesc al Mării Negre, gurile Dunării și teritoriul dintre Dunăre și Mare, luând peste 10 500 de prizonieri. Pe frontul din Transilvania s-a remarcat în acțiunile de lichidare a rezistențelor hitleriste și horthyste din sud-estul arcului carpatic (6—20 septembrie 1944), unitățile de sub comanda sa dezvoltând ulterior ofensiva pe direcția Luduș-Cehu Silvaniei-vest Satu Mare (9—25 octombrie 1944). Pe frontul din Ungaria a luptat la vest de Tisa (octombrie-decembrie 1944), după care a luat parte la operațiile pentru eliberarea Cehoslovaciei. La comanda Armatei 4 (ianuarie-februarie, martie-mai 1945) trupele din subordinea sa au înaintat în platoul Sillicka și în masivul muntos Murăn (12—13 ianuarie 1945), în Munții Metalici Slovaci și Tatra Mică (direcția Brezno-Banska Bystrica — 17 februarie-25 martie 1945), între Hron și Turiec (26 martie-10 aprilie 1945), în Munții Fatra Mică (11—14 aprilie 1945), între Munții Fatra Mică și Carpații Albi (28 aprilie-3 mai 1945), la est de Morava (pe direcția Chulm-Hulin — 4 — 6 mai 1945), la vest de Morava (până la Viprjova — 6—12 mai 1945). Pe durata bătăliei de la Zvolen-Banska Bystrica (10 februarie-26 martie 1945), pentru străpungerea alinimentului defensiv al inamicului — sprijinit pe Munții Tatra Mică, Munții Metalici Slovaci și Javorina — trupele de sub comanda sa au străbătut prin luptă un teren accidentat, cu înălțimi de peste 2 000 m, sub focul intens al artileriei grele germane și maghiare de calibrul 150 și 210 mm, creînd condiții propice eliberării centrului Cehoslovaciei. Deși rănit, generalul Dăscălescu a refuzat să părăsească postul său, rămînînd pe front pînă la încheierea victorioasă a războiului în Europa. Ofițer de stat major și de co-

Generalul
Nicolae Dăscălescu

Generalul
Ioan Dumitrache

mandă, temeinic cunoscător al procedeelelor de acțiune ale trupelor terestre, generalul Dăscălescu a îndeplinit cu competență profesională misiuni de mare complexitate, precum forțarea unor cursuri de apă importante, străpungerea unor alinimente de apărare fortificate în regiuni muntoase, surprinderea și manevrarea de flanc a inamicului în teren accidentat etc. Generalul sovietic F. F. Jmacenko, comandantul Armatei 40, care a luptat alături de generalul Dăscălescu, sublinia că sub comanda acestuia, ostașii români au arătat „energie și eroism, au dat

dovadă de rezistență; (...) au luptat foarte bine spre mîndria țării lor”.

Ioan, DUMITRACHE (n. 25 august 1889, Ciorănești Noi — m. 6 martie 1977, Brașov). General-colonel (tr. sov). General-colonel (tr. antihitlerist). A absolvit Școala de ofițeri de infanterie din București în anul 1911, fiind avansat la gradul de sublocotenent. A luat parte la cel de-al doilea război balcanic (1913) și la campaniile desfășurate de armata română în anul 1916—1917, fiind rănit grav pe frontul din Dobrogea în campania anului 1916. Capitan în 1917, a fost admis la Școala superioară de război din București în 1918. După promovarea acestuia (1921) s-a remarcat la comanda unor mari unități de vînători de munte. Colonel (1939), apoi general de brigadă (1941), a comandat Brigada 2 munte, ulterior Divizia 2 munte. Înaintea la gradul de general de divizie în 1943, a deținut între anii 1944—1947, funcția de comandant al Corpului vînătorilor de munte pe care, în războiul antihitlerist, l-a condus în luptele pentru eliberarea Transilvaniei de Nord, răpită României prin odiosul dictat de la Viena din 1 august 1940. A acționat inițial pentru înfrîngerea rezistențelor hitleriste horthyste din zona Sfînt Gheorghe, la sud Odorhei, avînd în subordine diviziile 1 munte și 3 infanterie-instrucție, diferite mandamente, detașamente și formațiuni, trupele sub comanda sa au atacat pe direcția Ilieni-Sfînt Gheorghe-Malnaș, alături de Divizia „Tudor Vladimirescu” (de la 7 septembrie 1944). După 9 septembrie continuat ofensiva pe această direcție numai cu forțele proprii, degajînd părți importante din șoseaua Tîrgu Secuiesc-Odorhei. „Prin interceptarea șoselei (...) — se arată în monografia „România în războiul antihitlerist” —

forțele noastre au zdruncinat sistemul de apărare de la flancul drept al Armatei 8 germane și au ușurat ofensiva aripei stîngi a grupării de trupe sovietice și române din Carpații Orientali". În continuare, generalul Dumitrache și-a deplasat trupele pe direcția Odorhei-Tîrgu Mureș, luînd parte la operațiile pentru forțarea cursurilor superioare ale Tîrnavei Mari și Tîrnavei Mici. Apoi vinătorii de munte au luat cu asalt pozițiile fortificate amenajate de diviziile germane 4 munte și 4 „cavalerie SS” în apropiere de Tîrgu Mureș, pe înălțimile situate la nord de riul Niraj. Corpul de munte român a silit pe inamic să părăsească, cu pierderi grele, orașul Tîrgu Mureș (28 septembrie 1944), forțînd cu succes riul Mureș. Din capul de pod creat de forțele comandate de generalul Dumitrache vor porni multe din marile unități angajate în „Operația Cluj” (9—25 octombrie 1944); Corpul de munte a anihilat nucleele de rezistență hitleriste de pe înălțimile din văile Călianului și Iambuz și Valea Someșului, eliberînd orașul Gherla (13 octombrie 1944). La sfîrșitul lunii octombrie 1944 trupele sale, greu încercate în peste 7 săptămîni de acțiuni ofensive susținute, au fost puse la dispoziția Marelui Stat Major. Generalul Dumitrache s-a dovedit un comandant temerar care totdeauna și-a făcut din teren un aliat. El a fost un virtuoz al executării manevrelor de învăluire și al atacurilor prin surprindere. Contribuția sa, aportul marilor unități pe care le-a condus în luptă în toamna anului 1944 au fost de o extremă însemnătate pentru sfîrșirea rezistențelor organizate de forțele germano-ungare în zonele muntoase și împădurite din estul și centrul Transilvaniei.

Edgar, RĂDULESCU (n. 14 decembrie 1890, București — m. 30 decembrie 1976). General, participant la războiul antihitlerist. Elev al Școlii militare de artilerie și geniu din București (pînă în 1912); a fost mobilizat cu gradul de sublocotenent în cel de-al doilea război balcanic (1913). În primul război mondial a comandat mai întîi o baterie din Regimentul 17 artilerie (obuziere) pe frontul din Dobrogea (1916). Apoi, pe durata desfășurării bătăliei de la Mărășești (24 iulie/6 august-6/19 august 1917), aflat în fruntea unei baterii de tunuri de calibrul 105 mm, a acționat în luptele din sectoarele cotelor 772, 771, 602, 711, 731 m.

În perioada interbelică a fost profesor la Școala specială a cavaleriei (din 1920). Și-a perfecționat pregătirea profesională urmînd cursurile de tragere a artileriei de la Mailly și de la Centrul de studii tactice din Metz (1927). Comandant al Regimentului 15 artilerie (1936), a devenit colonel în 1937. După ce a condus Centrul de instrucție al Serviciului de informații al artileriei (1936—1940), a comandat succesiv Brigada 17 infanterie (1940), artileria Brigăzii 1 fortificații (1940—1941), a Diviziei 13 infanterie și a Corpului 2 armată. Între cele două războaie mondiale a făcut parte din comisile de recepție a materialelor de artilerie. Avansat general de brigadă în 1942, s-a aflat la conducerea mai multor mari unități de arme întrunite. În toamna anului 1944 a comandat Divizia 11 infanterie pe timpul crîncenelor înfruntări cu inamicul de la Oarba de Mureș și în cursul ofensivei hotărîtoare declanșată la 9 octombrie 1944 spre hotarele vestice, firește ale țării. Lupte deosebit de grele s-au dat pentru eliberarea localităților

Second, Șandra, Gerăușa și Tătăraști. După eliberarea deplină a teritoriului național de sub ocupația hitleristo-horthystă, continuînd luptele pe teritoriul Ungariei, Divizia 11 infanterie s-a distins în acțiunile ofensive din zona Nyíregyháza (sfîrșitul lunii octombrie 1944), în cele de pe cursul superior al Tisei și apoi în înfruntările de pe Valea Hernádului (noiembrie-decembrie 1944). Trecut la comanda Corpului 2 armată (12 ianuarie-18 februarie, 3 martie-7 aprilie 1945), generalul Rădulescu a acționat în zona Turna-Jablonov-Mihyska (pînă la 19 ianuarie 1945), pe platoul Silická, în valea superioară a Hronului și în Munții Tatra Mică (ianuarie—martie 1945); apoi a purtat lupte grele și în Munții Fatra Mare, între Hron și Tutiec (pînă la 7 aprilie 1945), în teren accidentat și în condiții atmosferice neprielnice. În anul 1945 generalul Edgar Rădulescu a fost trecut în rezervă. A fost avansat general-locotenent (r) în 1969. Generalul Rădulescu s-a făcut cunoscut și ca profesor și teoretician militar. A elaborat lucrările: *Legătura infanterie-artilerie* (1936) și *Legătura artilerie-infanterie, acțiunea detașamentelor de legătură* (1936); ca memorialist a publicat *Din jurnalul meu de front* (1972). În îndelungata sa carieră militară a inventat un aparat pentru automatizarea calculelor necesare tragerilor de artilerie și a întocmit mai multe studii de specialitate privitoare la: organizarea serviciului de informații al artileriei, dotarea unităților de artilerie cu material de recunoaștere, observare și tragere etc.

■ Colonel
CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU

■ Căpitan
VLADIMIR ZODIAN

SĂ NU UITĂM Mărturiile muzeistice EROISMUL LOR LEGENDAR

Deținător, în colecțiile sale, al unui volum apreciabil de informație istorică, Muzeul Militar Central oglindește adevărate trepte în timp ale evoluției oștirii române, ilustrând prin mijloace specifice, procesul nașterii și continuității poporului român pe teritoriul său de etnogeneză, dorința sa de independență națională și unitate statală, lupta sa necurmată pentru apărarea a ceea ce marele Eminescu numea „nevoile și neamul”. Neasemuitele valori ale muncii, spiritualității și luptei celor ce au trăit și viețuit pe aceste meleaguri educă și modelează sub toate aspectele personalitatea și conștiința celui care străbate cu venerație și emoție expoziția muzeală, facilitându-i înțelegerea și cunoașterea fenomenelor istorice care s-au derulat în cursul vremurilor.

Un sector aparte este rezervat, în cadrul Muzeului

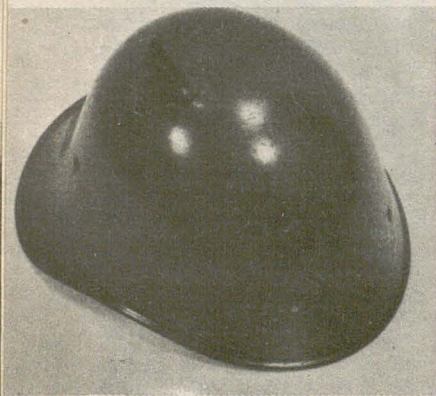
Militar Central, prezentării eroismului osășesc, manifestat în timpul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, precum și al luptelor purtate de armata română în toamna anului 1944 pentru eliberarea întregului teritoriu național.

Într-un spațiu adecvat este reliefată dimensiunea efortului militar, uman și material investit de România pentru dobândirea de către coaliția Națiunilor Unite a victoriei finale asupra fascismului în Europa. Se evidențiază pregnant mobilizarea generală

Legitimăție care a aparținut muncitorului Petre Pop, comandantul unui tun. Deservit de lucrători în timpul luptelor din zona Reșița-Anina

Cască ce a aparținut căpitanului Nicolae Drăghici, comandant de companie în Școala de subofițeri de infanterie de rezervă Radna, străpunsă de glonțul care l-a rănit în luptele de la Păuliș

Numeroase exponate atestă elanul patriotic și unitatea de monolit cu aspirațiile legitime ale poporului manifestate de viteaza armată română în acele zile hotărâtoare pentru țara noastră. Drapelele de luptă, uniforme, armele, obiectele personale ale unor comandanți și ostași, muncitori și țărani, fotografiile și documentele expuse dau impresia răsfoirii unui ziar al epocii, transpun vizitatorul în atmosfera încărcată de eroism a acelor momente incandescente.

a energiilor națiunii române și armatei sale sub deviza lansată de Partidul Comunist Român : „TOTUL PENTRU FRONT, TOTUL PENTRU VICTORIE !” Este amplu ilustrat eroismul cu reflexe de legendă manifestat în avântul cu care armata română și gărzile patriotice, amplu sprijinite de întregul popor, au zdrobit, în numai opt zile (23-31 august 1944), rezistențele inamice din București și din cea mai mare parte a țării. La loc de cinste este relevat elanul cu care a

luptat armata română, umăr la umăr cu armata sovietică, pentru eliberarea completă a patriei — desăvârșită la 25 octombrie 1944, dată simbol în istoria contemporană a României.

Cauza dreaptă pentru care au luptat ostașii, oamenii muncii a generat impresionanteilde eroism individual și colectiv prezentate în muzeu prin mărturia obiectelor și documentelor originale. Pot fi reîntălnite astfel căști care au aparținut unor bravi luptători, carnete cu însemnări de vibrant patriotism, străpunse de gloanțe și schije care au curmat înflăcărâte vieți de eroi: a sergentului-major Gheorghe Gheorghiu, sublocotenentului Valeriu Cojocaru, liceanului Virgil Iovănaș. În muzeu se păstrează cu grijă elemente de uniformă și relicve personale ale unor soldați, subofițeri, ofițeri, generali, țărani, muncitori și intelectuali, care n-au șovăit să-și dăruiască viața pentru respingerea furibundelor contraofensive horthysto-hitleriste în timpul operației de acoperire a frontierelor, iar apoi, în ofensiva pentru eliberarea

Obiecte ale generalului de brigadă Grigore Bălan, comandantul Diviziei de Munte, căzut în luptele din împrejurimile orașului Sfintu Gheorghe, în septembrie 1944

Obiecte care au aparținut locotenent-colonelului Ion Enescu, comandantul Reg. 13 călărași, căzut în luptele de la Timișoara, în septembrie 1944

părții de nord a Transilvaniei, acțiune încununată glorioasă la 25 octombrie 1944 prin eliberarea orașelor Carei și Satu Mare. Din galeria eroilor luptelor eliberatoare neuitate rămân numele generalului Grigore Bălan, locotenent-colonelului Ion Enescu, fruntașului Gheorghe Lungu, sublocotenentului Haralambie Ispas, sublocotenentului Valeriu Cojocaru și ale altor mii și mii de bărbați ai datoriei căzuți în aprigele încleștări pentru eliberarea pământului străbun.

Fiecare exponat, cum sînt

și cele ilustrate aici fotografic, comunică în limbajul său specific idealurile, sentimentele și visurile celor care au făurit tradițiile de luptă ale armatei noastre din perioada participării ei la războiul antihitlerist. Contactul emoțional al vizitatorilor cu aceste prețioase mărturii istorice constituie, fără îndoială, un minunat prilej de educare a vizitatorilor în spiritul dragostei față de popor, față de tradițiile glorioase ale înaintașilor.

■ NECULAI MOGHIOR

În strînsă cooperare

(urmare din pag. 36)

XIII-lea al partidului, capătă dimensiuni de epopee, poporul român aflîndu-se pe cîmpul rodnic al civilizației socialiste, pe incandescente pagini de istorie nouă, făurită sub conducerea fiului său cel mai iubit, tovarășul Nicolae Ceaușescu, bărbatul care întruchipează strălucit virtuțile cele mai alese în crustate poporului nostru de

evoluția sa multimilenară, nume de epocă, omul prin a cărui operă politică și socială, România a dobîndit trăsăturile unei țări dinamice, cu un model economic viabil și deschis celor mai noi cuceriri ale științei și progresului contemporan, cu un imens prestigiu internațional.

În luptele desfășurate de trupele române, alături de cele sovietice, pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pînă la zdrobirea definitivă a celui de-al III-lea Reich, cooperarea dintre armata română și cea sovietică a îmbrăcat forme noi, a căpătat noi valențe, ridicînd pe un plan supe-

rrior tradiționala prietenie dintre cele două popoare.

¹ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, consacrată împlinirii a 40 de ani de la înfăptuirea actului revoluționar de la 23 August 1944*, Editura Politică, București, 1984, p. 9.

² *Istoria Velikoi Otecestvennoi voini Sovetskogo Soiuza*, 1945, tom. 4, p. 292—293.

³ „The New York Times” din 28 august 1944.

⁴ *Istoria Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei (1941—1945)*, vol. IV, Moscova, 1963, p. 293.

⁵ *Ibidem*, p. 293.

⁶ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 9.

⁷ „Izvestia” din 15 septembrie 1944.

CARTEA DE ISTORIE

General-colonel dr.
Constantin Olteanu,
general-locotenent dr.

Ilie Ceaușescu,
colonel dr.

Florian Tucă,
colonel dr.

Vasile Mocanu,
**Armata română
în revoluția
din August 1944**

Editura Politică,
București, 1984

Expresie a cerințelor în continuă expansiune față de studiul celor mai importante evenimente ale istoriei de peste patru ori milenare a poporului român, monografia, generoasă prin însăși problematica ei se adaugă în chip fericit celor peste 3 000 de titluri care au văzut lumina tiparului în anul jubiliar al libertății noastre, constituindu-se într-o extraordinară ridicare în relief a creației științifice

și culturale la altitudinea epocii celei mai fertile și mai bogate în împliniri din istorie și pe care o numim, cu îndreptățită mândrie patriotică, EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU.

Așezată sub semnul marilor valori ale istoriografiei românești, monografia este structurată pe șase capitole a căror lectură lumi-

nează drumul cititorului spre temele de rezistență, spre aprofundarea conținutului științific al acestora. Fiecare secțiune a cărții, dar mai ales toate la un loc, confirmă aforismul conform căruia trecerea timpului pune în evidență tot mai mult marile și neclintitele adevăruri ale istoriei, faptul că actul de la 23 August 1944 a fost expresia voinței și conștiinței întregului popor român, hotărât să înscrie o nouă și glorioasă filă în hronicul tradițiilor sale de luptă pentru libertate și demnitate, pentru independență și suveranitate națională.

Cu o gândire și metodologie de aleasă profesionalitate, autorii definesc în desfășurare atât forțele motrice ale revoluției în ansamblul lor, cât și rolul și locul fiecăreia dintre ele. Se demonstrează cu un aliaj puternic de argumente și informații faptul că revoluția din August 1944 are rădăcini și determinări istorice profunde, fiind corolarul unor procese revoluționare care au avut neîncetat loc în societatea românească, că atât caracterul cât și consecințele ei decurg în mod firesc din realitatea că Partidul Comunist Român a pregătit cu știință și conștiință marea ridicare la arme a poporului român pentru că din „**primul moment al înfăptuirii actului istoric de la 23 August**”, așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, el a fost „**organizatorul, sufletul acțiunilor poporului și ale armatei**”. În context, participarea la înfăptuirea marelui act de la 23 August 1944 apare ca un destin istoric al armatei române, marea lecție a istoriei pe care oștile române a înțeles-o, fiind în consens cu întregul ei trecut de luptă și glorie. Lecturând lucrarea, cititorul trăiește din plin și este cuprins de fiorul acelor încleștări ale forțelor insurecționale cu tru-

pele germane din diferite zone ale țării, cu deosebire cele din București și de pe Valea Prahovei. Înfățișând cu o rară adecvare luptele și bătăliile care au avut ca rezultat eliberarea părților centrală, de sud-est, sud și sud-vest ale țării, provocând inamicului pierderi care s-au cifrat la peste 61 000 de militari, echivalentul efectivelor a șase divizii, autorii pun totodată în evidență impactul european al marelui act românesc de acum patru decenii, el aparținând, deopotrivă, atât istoriei naționale cât și universale.

Ne aflăm astfel în fața unei performanțe științifice românești la cotele valorice ale marii epopei din August 1944 în care armata a înscris o nouă și semnificativă metopă pe uriașa Columnă a tradițiilor sale multimilenare, a unei cărți care nu numai că trebuie citită, dar și desprinsă concluziile pe care le oferă cu generozitate acele lupte pentru un viitor care este acum luminos prezent socialist.

■ **Colonel dr. GH. TUDOR**

Dr. Ilie Ceaușescu,
dr. Florin Constantiniu,
dr. Mihail E. Ionescu,

**200 de zile
mai devreme.
Rolul României
în scurtarea
celui de-al doilea
război mondial**

*Editura Științifică
și Enciclopedică,
București, 1984*

Poporul român a sărbătorit în acest an, cu cinstirea cuvenită, aniversarea a 40 de ani de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. În chip firesc, acest moment de ex-

cepțională însemnătate națională și deopotrivă internațională s-a aflat în centrul atenției istoriografiei românești care, în efortul său investigator, a beneficiat de curentul novator

promovat de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, de prețioasa călăuză reprezentată de gândirea președintelui Nicolae Ceaușescu, de inestimabila sa operă teoretică. Bucurându-se de condiții optime de cercetare, atât sub raportul largirii substanțiale a mijloacelor de informație, cât și sub acela al interpretării temeinice și multilaterale, istoricii români au făcut să vadă lumina tiparului, în acest an jubiliar, numeroase lucrări, de la colecții de documente la cercetări monografice sau studii speciale. Din această bogată literatură se detașează însă lucrarea *200 de zile mai devreme. Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial*. Recentul volum, epuizat într-un timp record, se impune cititorului prin cantitatea impresionantă de noi izvoare istorice pe care le introduce în circuitul științific, informații ale căror elemente sînt de natură fie să întregască, fie să explice aspecte mai puțin ști-

ute sau total necunoscute din timpul desfășurării politice și militare petrecute în România cu patru decenii în urmă. Despuieră multora din fondurile arhivistice, din care unele aduse în țară de peste hotare, cercetarea unor arhive din străinătate, parcursul unor lucrări de bază apărute în ultimii ani despre evenimentele care au avut loc în prima jumătate a deceniului cinci în spațiul sud-est european, cunoașterea memoriilor și altor combatanți sau oameni politici angrenați în confruntările din România în vara anului 1944 au dat, totodată, autorilor puțința să realizeze o analiză exemplară a implicațiilor militare, strategice de maximă amplitudine pe care actul istoric de la 23 August 1944 le-a exercitat asupra deznodământului celui de-al doilea război mondial. De aceea, începutul revoluției românești dominat de insurecția națională și participarea țării la războiul antihitlerist apar la capătul acestei magistrale demonstrații științifice, model de erudiție, inteligență și probitate profesională, nu doar ca un corolar al întregii lupte pe care poporul român a purtat-o permanent împotriva fascismului, ci și ca una dintre loviturile decisive aplicate Reichului nazist, care a accelerat dezagregarea și prăbușirea mașinii de război hitleriste, scurtînd durata operațiilor militare cu cel puțin șase luni. Adunînd cu migală și competență mărturii dintre cele mai ilustrative, comparînd sau contrapunînd fapte și date, făcînd analogii, aducînd probe indubitabile sau avansînd supoziții posibile, autorii acestei cărți au ridicat o solidă construcție de teze și argumente deplin edificatoare asupra puternicului impact pe care l-au avut în mersul ultimei confrunțări planetare de întoarcerea armelor de către România și ală-

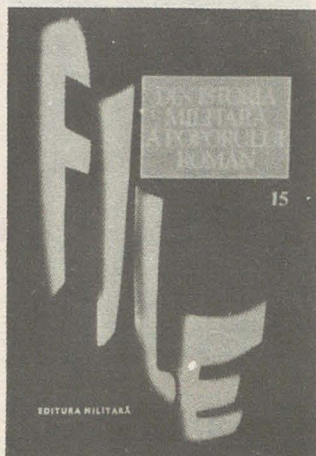
turarea ei, cu întregul potențial, la coaliția Națiunilor Unite. Ceea ce până nu de mult erau în genere doar afirmații de genul „act extraordinar”, „eveniment uimitor”, „lovitură fatală dată Reichului german”, consecințe „incalculabile”, atunci când se vorbea de consecințele militare, economice și politice ale actului istoric din August 1944, își găsește acum răspunsul convenit în ancheta istoriografică de cea mai mare rigoare științifică efectuată de autori. Din acest punct de vedere este cu totul semnificativ capitolul referitor la urmările politice ale revoluției române din vara lui 1944, în care se arată determinările avute de insurecția din August asupra situației politice din unele țări membre ale coaliției hitleriste, precum Ungaria, Bulgaria, Croația, Finlanda, precipitând ieșirea din coaliție sau adâncirea crizei de guvernământ a altora.

Prin tot ceea ce înnoiește fundamental în știința și conștiința noastră, **200 de zile mai devreme** se înscrie în rîndul celor mai valoroase cărți de istorie apărute în ultimele decenii.

■ Colonel

C. CĂZĂNIȘTEANU

porului român”, volum apărut în cinstea marii noastre sărbători naționale de la 23 August, se înscrie cu certitudine între lucrările de autentică valoare implicate în resurturile intime ale evenimentelor și forțelor care au pregătit și asigurat victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă

din urmă cu patru decenii. Cu rigoare științifică și respect față de adevărurile validate de istorie, volumul se circumscrie în limitele adevărului formulat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român: „Istoria trebuie să prezinte întregul proces al luptei revoluționare în complexitatea sa, să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să înfățișeze faptele nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții”. De fapt, respectul pentru adîncimea cunoașterii adevărului și redarea lui în tot ceea ce-l definește reprezintă trăsătura definitorie a celor douăzeci de studii cuprinse în volum.

Caracterizarea pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a dat-o actului epocal de la 23 August 1944 drept „revoluție de eliberare so-

cială și națională, antifascistă și antiimperialistă” constituie demersul unor ample analize. Folosindu-se acest concept, investigându-se sensurile lui teoretice și practice, este redată profunzimea situației revoluționare care cuprinsese toate clasele și păturile sociale, situație care și-a găsit materializarea în des-cătușarea forțelor ce au angajat poporul român în efortul pentru lichidarea vechii orînduiri și edificarea societății socialiste, asigurarea adevăratei libertăți și independențe naționale, în dobîndirea unui loc demn în rîndul popoarelor lumii.

Cu argumente purtînd amprenta mindriei pentru trecutul nostru eroic sînt puse în evidență rădăcinile istorice ale revoluției care rezidă în lupta pentru unitate, independență și suveranitate — constanță a istoriei poporului român din cele mai vechi timpuri. În acest cadru, un loc important îl ocupă rolul jucat de Partidul Comunist Român în elaborarea unor strategii clare de unire a tuturor forțelor patriotice și democratice în lupta pentru împiedicarea ascensiunii fascismului, în organizarea mișcării de rezistență contra planurilor hitleriste de subjugare a țării, în acțiunile eroice pentru înlăturarea dominației fasciste și afirmarea dreptului sacru al poporului român de a fi liber și săpîn pe destinele sale. Studiile consacrate acestei problematice aduc noi mărturii despre influența comuniștilor în rîndurile maselor populare, inclusiv în cadrul armatei, despre acțiunile acestora pentru salvarea țării de la dezastru, despre vasta activitate politică și organizatorică a Partidului Comunist Român pentru pregătirea și desfășurarea insurecției, care a marcat începutul revoluției eliberatoare în plan social și național.

Contribuții notabile, de

File din istoria militară

a poporului român, vol. 15

(coordonator de ediție
general-locotenent dr.
Ilie Ceaușescu),
Editura militară,
București, 1984

Cel de-al cincisprezecelea volum din seria „File din istoria militară a po-

cert interese pentru cunoașterea forțelor care au concurat la înfăptuirea revoluției aduce studiul care se ocupă de analiza contradicțiilor dintre politica promovată de guvernarea antonesciană și forțele politice interne. În paleta acțiunilor și măsurilor luate în perioada războiului hitlerist se remarcă cele din perioada 1943—1944 de către Marele Stat Major și alte comandamente superioare pentru conservarea potențialului militar al României în vederea recștigării atributelor de independență și suveranitate națională. Ca urmare a acțiunilor patriotice, în anul evenimentelor din august 1944, România dispunea de aproximativ 1100 000 de ostași, care în momentul cînd țara s-a desprins de Germania hitleristă au răspuns, toți ca unul, comandamentelor majore ale națiunii, angajîndu-se împreună cu formațiunile patriotice, cu întregul popor, în efortul pentru lichidarea trupelor hitleriste aflate în spațiul teritorial de sub controlul organelor noastre statale, apoi în crîncenele bătălii purtate, împreună cu armata sovietică, pentru eliberarea părții de nord-vest a României și, în continuare, a Ungariei și Cehoslovaciei și Austriei pînă la victoria finală asupra Germaniei naziste.

Tabloul acțiunilor întreprinse de România împotriva fascismului german, contribuția umană și materială adusă la cauza victoriei, ecoul internațional al revoluției din August sînt completate cu o imagine concludentă asupra mutațiilor pe care le-a cunoscut România în planul înfloririi și întăririi puterii ei de apărare. Îndee-sebi în perioada de după cel de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, intrată în istorie cu dreptă cinstire ca **Epoca Nicolae Ceaușescu**, dezvoltarea forțelor de producție, a științei, învățămîn-

tului și culturii și-a pus amprenta asupra formării unui sistem al apărării țării care cuprinde practic întregul popor. Esența acestei concepții, a doctrinei militare naționale, al cărei fondator este tovarășul Nicolae Ceaușescu, o reprezintă apărarea libertății și independenței patriei socialiste, a viitorului ei comunist.

Volumul jubiliar, consacrat unui eveniment jubiliar, se constituie într-un compendiu despre una din cele mai frumoase pagini din istoria poporului român. Cititorul militar, toți cei preocupați de cunoașterea istoriei patriei vor găsi în paginile lui adevăruri care se constituie într-un nescat izvor de mîndrie patriotică, un îndemn de a sluji cu neștrămutată credință patria noastră liberă și independentă — Republica Socialistă România.

■ Colonel
C. ZAMFIR

**Revoluția
de eliberare
socială și națională,
antifascistă
și antiimperialistă
din August 1944 —
moment epocal
în istoria
poporului român,**

*Editura Militară,
București, 1984*

În volum sînt înmănușcheate comunicările prezentate în cadrul simpozionului omagial organizat de Ministerul Apărării Naționale cu prilejul amplelor manifestări științifice ce au marcat împlinirea a

patru decenii de la înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944.

Realizate de personalități reprezentative ale vieții noastre politice, științifice și militare, comunicările incluse în volum

pun în evidență aspectele definitorii de ordin politico-militar legate de organizarea și desfășurarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, precum și remarcabilele succese obținute de poporul nostru pe toate planurile, sub conducerea Partidului Comunist Român, în anii luminoși ai socialismului.

Pe baza conceptului științific de o inestimabilă valoare teoretică și practică fundamentat de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, potrivit căruia evenimentele de acum 40 de ani reprezintă o revoluție de eliberare ce a îmbinat caracterul social și național cu cel antifascist și antiimperialist, în comunicări s-au relevat, în temeiul adevărului istoric, rădăcinile istorice ale revoluției din August 1944; rolul esențial al Partidului Comunist Român în pregătirea și desfășurarea evenimentelor din

August 1844, clarviziunea sa politică, justețea liniei sale strategice și tactice, eforturile sale de unire într-un front larg a tuturor forțelor patriotice și antifasciste la luptele desfășurate în perioada 23—31 august 1944; participarea activă a armatei, a tineretului, a formațiunilor de luptă populare la acțiunile militare din perioada 23—31 august 1944; însemnătatea internațională a victoriei revoluției din August 1944 etc.

O parte din comunicările incluse în volum pun cu pregnanță în relief rolul de forță politică conducătoare în societatea noastră al Partidului Comunist Român, marile succese obținute de poporul român în anii luminoși ai socialismului sub conducerea clarvăzătoare a partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În contextul dat este subliniată valoarea deosebită a concepției privind apărarea patriei de către întregul popor, concepție ce poartă amprenta gândirii revoluționare, noutoate a tovarășului Nicolae Ceaușescu și constituie fundamentul doctrinei militare românești. Prin ampla problematică abordată, ca și prin bogatul conținut de idei al fiecărei teme incluse în volum, lucrarea de față se constituie într-o interesantă și utilă contribuție în cunoașterea evenimentelor istorice de acum patru decenii și a drumului glorios parcurs de poporul român, sub conducerea cîrmaciului său clarvăzător și înțelept — Partidul Comunist Român — pe drumul luminos al construirii socialismului, al

făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul românesc.

■ M. OPRÎTEȘCU

Andrew MacKenzie,
**The History
of Transilvania
(Istoria Transilvaniei)**

Unified Printers
and Publishers Ltd,
London, 1983

Andrew MacKenzie este cunoscut pentru preocupările sale științifice privind istoria poporului român. Călător pasionat prin România — în 1977 a publicat la Londra cartea intitulată „Țara lui Dracula”, urmată în 1983 de „Călătorie prin Româ-

Andrew MacKenzie

The History
of
TRANSYLVANIA

UNIFIED PRINTERS AND PUBLISHERS LTD.
LONDON

nia” —, el s-a adîncit în studiul istoriei poporului nostru, un prim rezultat fiind scurta istorie a Transilvaniei publicată cu ocazia celei de a 65-a aniversări a Unirii de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918. Are în pregătire un compendiu de istorie a României, care urmează să vadă lumina tiparului în editura londoneză „Robert Hale Ltd”.

În *Istoria Transilvaniei* demersul științific al autorului este structurat în 12 capitole: „Transilvania în vremuri îndepărtate” (5 p.); „Transilvania a fost o entitate politică separată cînd ungurii au venit în Europa” (9 p.); „Dominația ungară în Transilvania în secolele XIV—XVI” (8 p.); „Prima unire a Transilvaniei cu Țara Românească și Moldova în 1600 și consecințele instituirii dominației habsburgice” (6 p.); „Populația Transilvaniei în epocile medievală și modernă” (7 p.); „Lupta și rezistența românilor transilvăneni împotriva politicii nobilimii ungare și a regimului habsburgic în secolele XVI—XVIII” (9 p.); „Perioada dintre *Supplex Libellus Valachorum* și revoluția de la 1848” (12 p.); „Politica de maghiarizare” (12 p.); „Unirea Transilvaniei cu România devine o realitate” (12 p.); „Revizionismul maghiar între cele două războaie mondiale și Dictatul de la Viena” (9 p.); „Eliberarea nord-vestului Transilvaniei” (5 p.); „Politica privind naționalitățile în România” (14 p.).

Tezele principale argumentate de autor, sprijinite pe fapte și documente istorice, pe o bogată bibliografie, românească și străină, sînt următoarele: Transilvania este parte componentă a ariei de formare a poporului român, unul din principalele centre politice ale geto-dacilor fiind situat în această zonă; Evoluția poporului român pe teritoriul stră-

vechii Dacia nu a putut fi întreruptă de invaziile popoarelor migratoare în intervalul secolelor III—XIII; Invazia triburilor maghiare în Transilvania a înfrânt „rezistența entităților politice românești locale” (p. 17). Rezistența militară a românului, conduși de Menemur, Gelu și Glad „relevă nu doar existența lor numerică semnificativă dar și trecutul lor de dezvoltare economică și politică” (p. 18); Voievodatul, forma originală de organizare politică în Transilvania a fost, de asemenea, caracteristică Moldovei și Țării Românești, întregului popor român; Regii Ungariei, în fața eșecului de a răspîndi catolicismul în Transilvania printre românii ortodocși, au fost forțați să colonizeze pe secui și sași și să emită ordine militare călugărești pentru a stimula propaganda catolică; În timpul dominației otomane, cînd Ungaria centrală și sudică a devenit pașalic, Transilvania a fost recunoscută ca principat autonom, avînd același statut politic ca Moldova și Țara Românească; Unirea făptuită de Mihai Viteazul la 1600 „a întărit, prin consecințele sale politice, conștiința românilor din cele trei țări privind existența lor ca un singur popor, cu aceeași limbă și religie, cu obiceiuri și idealuri comune” (p. 36); Unirea a rămas pînă în 1918 simbolul statului național unitar român; Mărturii contemporane și apoi cercetări statistice arată încontestabil că în cursul Evului Mediu românii reprezentau marea majoritate a populației Transilvaniei; Marea bătălie revoluționară condusă de Horea la 1784 a avut un caracter social și național și s-a bucurat de un mare ecou internațional, fiind „un preludiv al marilor schimbări care vor interveni, cîinci ani mai tîrziu, prin revoluția franceză” (p. 56); Principala obiectiv al memorandumului din

martie 1791 — Supplex Libellus Valachorum — a fost recuștigarea vechilor drepturi de care națiunea română fusese deposedată; Revoluția română de la 1848 a avut un pronunțat caracter național în Transilvania, masele populare exprimînd dorința „unirii lor cu țara”; După încheierea dualismului austro-ungar și anexarea forțată a Transilvaniei la Ungaria, oficialitățile de la Budapesta au declanșat o susținută politică de maghiarizare, îndeosebi prin sistemul educațional; cartea lui Telkes Simon „Cum să fie maghiarizate numele de familie”, publicată la Budapesta în 1898, cuprindea instrucțiuni privind maghiarizarea numelor neungurești. Pentru a face să eșueze asemenea acțiuni, românii vor da copiilor lor nume latinești, imposibil a fi maghiarizate; Un factor decisiv în stimularea rezistenței românilor transilvăneni în fața politicii de maghiarizare și deznaționalizare promovată de oficialitățile ungare l-a reprezentat existența statului român; Decizia Unirii de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 „a fost liber luată, fără nici un amestec din afară. Aduarea s-a întrunit pe un teritoriu liber de forțele Antantei și de trupele germane comandate de generalul Mackensen. Armata română era dislocată la granița Transilvaniei, la o distanță considerabilă de Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918” (p. 87); În perioada interbelică Transilvania a înregistrat un progres continuu în domeniul economic și social. S-au dezvoltat industria, sistemul rutier și feroviar, asistența medicală, educația școlară; Ocuparea unei părți a Transilvaniei — prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940 — „a fost decisă dinainte de puterile fasciste și aliatul lor Ungaria” (p. 98); Validitatea anexării nord-vestului Transilvaniei de către Ungaria a fost recunoscută doar de puterile

fasciste și respinsă categoric de statele coaliției antihitleriste; În timpul ocupației horthyste în Transilvania de nord au fost comise numeroase acte de violență împotriva populației românești de către autoritățile fasciste. „Sute de locuitori ai unor sate ca Ip, Tresnea, Mureșeni Birgăului, Șimleul Silvaniei au fost asasinați, peste 200 000 de români expulzați, episcopiile ortodoxe române de la Oradea și Sighet desființate, școli românești închise, toate vinzările și cumpărările de pămînt și locuințe dintre 1919 și 1940 anulate, publicarea ziarelor și revistelor românești interzisă fără noi autorizații, iar antifasciști maghiari, germani și de alte naționalități internați în lagăre de muncă forțată sau încadrați în unități de muncă forțată” (p. 102); Populația teritoriului ocupat al Transilvaniei a sprijinit în mod larg lupta trupelor române și sovietice împotriva forțelor hitleriste și horthyste, contribuind nemijlocit la propria ei eliberare; România socialistă asigură astăzi deplină egalitate în drepturi pentru toți cetățenii țării, indiferent de origine etnică. România este un stat național unitar în care naționalitățile conlocuitoare trăiesc și muncesc în spiritul unității și fraternității. Politica asigurării deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor țării este relieată de distribuția judicioasă a forțelor de producție pe întregul cuprins al patriei, de asigurarea unei vieți culturale înfloritoare pentru întregul popor român.

Punctele de vedere susținute de A. MacKenzie sînt rezultatul unei asidue activități de investigare a surselor istorice, a unei citiri obiective a acestora, ceea ce ne face să așteptăm cu încredere viitoarea sa carte de istorie românească.

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ DE ISTORIE MILITARĂ

În zilele de 23—25 septembrie 1984 s-au desfășurat la București lucrările Conferinței internaționale de istorie militară cu tema „Război și societate în Europa Centrală și de Est, 1740—1920. Sinteză”, organizată de Comisia Română de Istorie Militară în cooperare cu Colegiul Brooklyn din New York, sub egida Academiei Republicii Socialiste România și a Academiei de Științe Sociale și Politice.

La această prestigioasă reuniune au luat parte oameni de știință, cercetători din domeniul istoriei militare, cadre didactice universitare, reputați specialiști din R. P. Bulgaria, Danemarca, Franța, R.S.F. Iugoslavia, R.P. Polonă, Republica Socialistă România, S.U.A. și R.P. Ungară.

Participanții la conferință au fost salutați de general-colonel dr. Constantin Olteanu, ministrul apărării naționale. Au rostit, de asemenea, cuvinte de salut general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, președintele Comisiei Române de Istorie Militară, și Robert Hess, președintele Colegiului Brooklyn.

Apel adresat colegilor istorici din toate țările

Participanții români la Conferința internațională cu tema „Război și societate în Europa Centrală și de Est, 1740—1920” desfășurată la București în zilele de 23—25 septembrie 1984, pe deplin conștienți de însemnătatea cardinală pe care o au în epoca contemporană pacea, destinderea și cooperarea între națiunile lumii și de rolul istoriei în slujirea și promovarea înțelegerii, prieteniei între popoare, adresează oamenilor de știință din domeniul cercetării istorice, instituțiilor, asociațiilor de istorie, fără deosebire de vederi, chemarea de a ne aduce, printr-un efort creator comun, contribuția la împlinirea acestor înalte deziderate vitale pentru destinele comunității umane.

Multimilenara evoluție a umanității demonstrează că numai în condiții de liniște, de pace, se pot asigura ascensiunea individualității umane pe noi culmi ale progresului în toate domeniile, înflorirea necontenită a civilizației materiale și spirituale a popoarelor, se pot garanta nu numai păstrarea, ci și îmbogățirea patrimoniului moștenit de la înaintași. Experiența istorică atestă cu putere că războaiele au provocat întotdeauna numai suferință, distrugeri de inestimabile valori spirituale, au constituit o frână în calea progresului, a dezvoltării neîntrerupte. Cu atât mai nefaste pot fi consecințele confrun-

Comunicările prezentate în ședințe plenare și pe secțiuni au abordat multilateral aspecte esențiale ale evoluției social-politice și militare în țările situate în centrul și estul Europei, subliniind în mod deosebit eforturile popoarelor din această zonă pentru afirmarea lor de sine stătătoare, constituirea și consolidarea statelor proprii independente, aspirațiile lor spre progres și civilizație.

Desfășurată într-un climat de concurență științifică, conferința a prilejuit un larg schimb de opinii între specialiști din diverse țări și s-a constituit într-un aport prețios la îmbogățirea istoriografiei contemporane.

În încheierea lucrărilor s-a dat citire unui apel adresat de istoricii români participanți la conferință către istoricii din toate țările lumii pentru a-și intensifica eforturile în vederea promovării nobilelor idealuri ale cooperării între popoare, ale prieteniei și păcii pe planeta noastră.

tărilor militare în contemporaneitate, cîns-au acumulat uriașe stocuri de arme de micire în masă a căror folosire ar pune semnul întrebării însăși existența vieții pe planeta noastră.

Iată de ce, sîntem pe deplin convinși de necesitatea de a contribui, pe măsura posibilităților noastre, la promovarea nobilelor principii ale păcii și concordiei între toate națiunile lumii.

Prin rolul său de formare a conștiinței pe sine a fiecărui popor, prin tezaurul de învățăminte și experiență pe care îl transferă din trecut spre prezent și viitor, prin îndemnul la meditație responsabilă asupra destinelor națiunilor, în lumina lecțiilor epocilor antice, moderne, prin înfrîurirea exercitată asupra mentalității colective, îndeosebi a tinerelor generații, istoria constituie un veritabil instrument în slujba afirmării ideilor nobile ale încrederii și colaborării între popoare. Acestor arzătoare năzuințe le servește în mod imediat contestabil promovarea spiritului obiectivității științifice și corectitudinii în studiile de lucrările pe care le elaborăm în domeniul istoriei. Redarea adevărului istoric, a faptelor așa cum au fost, de către slujitorii istoriografiei, constituie cea mai mare contribuție la înțelegerea între popoare.

După cum bine se știe, în adevăr rezidează

forța oricărei științe, iar știința este, în zilele noastre, unul din factorii de seamă de unire a popoarelor, a eforturilor lor spre asigurarea progresului social-istoric. Animați de aceste deziderate, să evidențiem permanent, în prim plan, nu ceea ce a despărțit sau despart popoarele, ci ceea ce întotdeauna le-a unit și le poate uni !

Să conjugăm toate forțele noastre, întreaga experiență rezultată din investigarea trecutului pentru făurirea unui climat de destindere și cooperare între popoare !

Reuniunile științifice, cum este și aceasta din capitala României, de unde a pornit ac-

țiunea „Oamenii de știință și pacea“, să fie autentice tribune ale cunoașterii, respectului reciproc și înțelegerii între națiuni, în interesul promovării adevărului științific, al umanismului, al înaltelor idealuri de independență, libertate, pace, prosperitate și cooperare prietenească între națiuni.

**PARTICIPANȚII ROMÂNI LA
CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ
CU TEMA „RĂZBOI ȘI SOCIETA-
TE ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE
EST, 1740—1920“**

București, septembrie 1984

Participanții declară...

În cursul lucrărilor Conferinței internaționale de istorie militară, numeroși participanți au avut amabilitatea să răspundă unor întrebări adresate de redacția revistei noastre. Publicăm în acest număr răspunsurile date de : președintele Colegiului Brooklyn din S.U.A., Robert L. Hess, academician Hristo Hristov din R.P. Bulgaria, colonel dr. Gheorghe Tudor, director adjunct al Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară.

1. Care sînt principalele rezultate ale conferințelor desfășurate pînă în prezent în cadrul programului științific internațional „Război și societate în Europa Centrală și de Est, 1740—1920“ ?

Robert L. Hess : Două sînt rezultatele majore ale conferințelor care au avut loc pînă în prezent : publicarea unei importante serii de cărți în limba engleză care cuprind contribuțiile savanților prezenți la aceste conferințe și întărirea legăturilor în interiorul comunității internaționale a oamenilor de știință în spiritul prieteniei și înțelegerii.

Academician Hristo Hristov : Am participat anul trecut la conferința desfășurată la Iași, în țara mea. La București particip pentru a doua oară la conferințele în cadrul programului „Război și societate“. Rezultatele sînt foarte importante sub aspectul schimbului de opinii și concomitent al comunicării descoperirilor savanților istorici. Avem prilejul de a face schimb de opinii cu structurați și cadre universitare din diferite țări care sînt preocupați de această temă foarte interesantă și foarte largă, să informăm savanții din alte părți ale lumii despre rezultatele istoriografiei din țările Europei Centrale și de Est privind interrelația dintre război și societate în intervalul 1740—1920.

Colonel dr. Gh. Tudor : Conferințele desfășurate pînă în prezent în cadrul programului științific internațional „Război și societate în Europa Centrală și de Est, 1740—1920“

au o serie de aspecte pozitive care le dovedesc utilitatea și pledează pentru continuarea lor în viitor. Astfel, în cadrul lor se reunesc oameni de știință aparținînd unor școli istoriografice felurite, împărțînd concepții social-politice diferite. Schimbul de opinii prilejuit este benefic sub raportul cunoașterii pozițiilor de abordare metodologică a temei în discuție, iar cercetările efectuate au îmbogățit și îmbogățesc continuu atât sub aspectul informației, cît și cel al interpretării problematica relației între război și societate în țările din Europa Centrală și de Est. În același timp, aceste conferințe au un rol important în a face cunoscută istoria popoarelor din aceste părți ale continentului european publicului cititor de limbă engleză. Comunicările și referatele prezentate la fiecare din aceste conferințe sînt întrunite în volume speciale care apar în cunoscuta editură americană „Columbia University Press“. Ultimul dintre ele, apărut recent, cuprinde comunicările prezentate la Conferința de la New York din mai 1982 care a avut ca temă „Societățile central și est europene în război și revoluție 1775—1856“. Reprezentanții români au publicat în acest volum 3 studii de circa 20 de pagini fiecare, referitoare la aspectele militare ale revoluției lui Tudor Vladimirescu și revoluției române de la 1848.

2. Ce loc ocupă conferința de la București în desfășurarea acestui program științific cu participare internațională ?

Robert L. Hess : Fiecare conferință a reprezentat o îmbunătățire față de precedentă

■ Convorbiri realizate de
major dr. MIHAIL E. IONESCU

(continuare în pag. 95)

Din activitatea Comisiei Române de Istorie Militară

În perioada ce a trecut de la apariția primului număr al revistei, în care am prezentat publicului cititor câteva din preocupările noastre, activitatea Comisiei a continuat în același ritm susținut.

Pe plan intern, atenția ne-a fost concentrată asupra marelui eveniment al poporului român, sărbătorirea celei de a 40-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944.

Una din cele mai importante activități desfășurată de Comisia Română de Istorie Militară în vederea sărbătoririi gloriosului jubileu a constituit-o organizarea de sesiuni omagiale de comunicări științifice cu titlul „Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 — moment crucial în istoria poporului român”, într-un număr de 20 de județe.

Sesiunile omagiale au reliefat rolul Partidului Comunist Român de organizator și conducător al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, gândirea strategică originală a Partidului Comunist Român în pregătirea și desfășurarea revoluției, însemnătatea internațională a victoriei acesteia și marile succese obținute de poporul român sub conducerea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Au fost reliefate, de asemenea, aspectele locale ale desfășurării luptelor în zilele fierbinți ale lui August 1944, precum și realizările obținute în construcția socialismului de oamenii muncii, sub conducerea partidului, în diverse zone ale țării în ultimii 40 de ani.

La sesiunile omagiale au participat circa 10 000 de persoane, militari și civili, primi

secretari sau secretari ai comitetelor județene de partid, precum și alte cadre cu funcții de răspundere din conducerea județeană de partid, consiliile populare, consiliile culturale și educației socialiste. Cooperarea cu factorii de răspundere ai organelor județene de partid în organizarea și desfășurarea simpoziunelor a fost deosebit de fructuoasă.

Au susținut comunicări un număr de 18 generali și 180 ofițeri superiori din conducerea Ministerului Apărării Naționale, Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, Academia Militară, Editura Militară, ziarul „Apărarea patriei”, comandamente de armată și mari unități, inspectorate județene ale Ministerului de Interne, precum și un număr de peste 100 de activiști cu funcții de răspundere în organele județene de partid, cadre universitare, directori de muzee, directori ai arhivelor statului — filiale județene —, cercetători științifici, ofițeri de rezervă, veterani.

Sesiunile s-au bucurat de o bună organizare și au fost urmărite cu interes unanim de participanți. Spectacolele artistice cu care s-au încheiat aceste manifestări științifice au fost susținute de cele mai bune formații locale, militare și civile, laureate ale Festivalului Național „Cântarea României”.

Un rol deosebit la organizarea acestor activități au avut filialele nou înființate ale Comisiei Române de Istorie Militară din garnizoanele centre de județ în care au avut loc sesiunile omagiale.

*

În ajunul mării sărbători naționale ale poporului român a fost finalizată acțiunea de constituire a filialelor Comisiei Române de Istorie Militară într-un număr de 19 centre județene, printre care: Cluj-Napoca, Iași, Craiova, Timișoara, Constanța, Buzău, Bacău, Oradea, Brașov ș.a.

În cadrul filialelor au fost cuprinse cadre militare active și de rezervă, activiști de partid, oameni de știință din garnizoanele respective care manifestă preocupări în domeniul istoriei militare a poporului român. Filialele nou înființate cuprind peste 200 membri, ferm hotărâți să desfășoare activitate rodnică și susținută.

Pe timpul ședințelor de constituire, membrii filialelor Comisiei Române de Istorie Militară și-au manifestat dorința de a-și intensifica munca de cercetare științifică în domeniul istoriei militare. Mulți dintre ei se află deja în stadiul de a trece la întocmirea unor studii științifice privind istoria militară a poporului român, care să reliefeze aspecte

inedit ale luptei populului și armatei pentru apărarea gleei străbune, a libertății și ființei neamului, rezultat al studiului arhivelor locale.

Pentru a veni în întâmpinarea acestor frumozări preocupări ne propunem ca, în cursul anului 1985, să edităm un volum special al publicației „*File din istoria militară a poporului român*” în care să valorificăm studiile ce vor fi elaborate de către membrii filialelor Comisiei Române de Istorie Militară.

Având în vedere interesul deosebit manifestat în centrele județene în care au fost înființate filiale, ajutorul acordat de acestea cu prilejul organizării sesiunilor omagiale dedicate gloriosului jubileu al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, Comisia Română de Istorie Militară își propune ca până la sfârșitul anului 1984 să se înființeze asemenea filiale și în alte reședințe județene. Una din acțiunile permanente și de mare interes care va concentra sprijinul filialelor va fi aceea a inventarierii monumentelor istorice care comemorează lupta poporului român pentru libertate, independență și neafirmare, aflate în toate localitățile țării.

Faptul că în cadrul filialelor au fost cooptate cadre cu munci de răspundere pe linie de propagandă și cultură din conducerea județelor ne dă garanția reușitei îndeplinirii a sarcinilor propuse.

★

Și în domeniul editorial activitatea desfășurată de Comisie a fost fructuoasă. Sub egida Comisiei Române de Istorie Militară au apărut lucrările: „*Armata română în revoluția din August 1944*” de general-colonel dr. Constantin Olteanu, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, colonel dr. Florian Tucă, colonel dr. Vasile Mocanu; volumul nr. 15 din seria „*File din istoria militară a poporului român*”, dedicat, în principal, prezentării aspectelor majore ale pregătirii și desfășurării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944; volumul „*Ecoul internațional al revoluției din August 1944 și al contribuției României la războiul antihitlerist*”, volum editat și în limbile română, engleză, franceză și rusă.

De asemenea, au fost trimise în India, la solicitarea editurii „Socialook International”, pentru a fi publicate în limba engleză, lucrările: „*Principiile politicii externe a României, pace și colaborare pe plan internațional, imperative ale epocii contemporane*”, culegere de texte din opera tovarășului Nicolae Ceaușescu; *Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Adunarea festivă din București dedicată aniversării a 65 de ani de la fărîirea statului național unitar român*; „*Transilvania, străvechi pămînt românesc*” de general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu.

★

Pregătirea Conferinței internaționale cu tema „*Război și societate în Europa centrală*

și de est 1740—1920, Sintează”, organizată la București de Comisia Română de Istorie Militară împreună cu Colegiul Brooklyn din New York, în perioada 23—25 septembrie 1984, sărbătorirea celei de a 40-a aniversări a Zilei Armatei Republicii Socialiste România — 25 Octombrie — și omagierea a 200 de ani de la marea bătălie revoluționară condusă de Horea, Cloșca și Crișan au concentrat atenția Comisiei noastre.

La sfârșitul lunii septembrie a.c. a avut loc la București, în organizarea Comisiei Române de Istorie Militară, o sesiune de comunicări științifice cu participare internațională consacrată omagierii a 200 de ani de la răscoala populară condusă de Horea, Cloșca și Crișan. Au prezentat expuneri oameni de știință români și străini, care au reliefat rolul țărânimii ca factor de bază în luptele poporului român pentru libertate, unitate și independență, importanța acestei ample ridicări populare ca etapă hotărîtoare în lupta de eliberare socială și națională a poporului român, forțele participante, organizarea și obiectivele marii ridicări la luptă a țărănilor români, de la 1784, dimensiunile europene și ecoul acesteia pe continent, reflecția ei în creația literară și artistică.

★

În lunile octombrie și noiembrie a.c. în garizoane ca Brașov, Cluj-Napoca, Sibiu, Timișoara, Tirgu Mureș, Comisia Română de Istorie Militară, cu sprijinul filialelor sale, organizează sesiuni de comunicări științifice cu ocazia celei de a 40-a aniversări a Zilei Armatei și a omagierii bicentenarului marii bătălii revoluționare din 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

Comunicările dedicate Zilei Armatei reliefează concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu privind locul și rolul armatei în cadrul sistemului național de apărare, rolul Partidului Comunist Român de forță politică mobilizatoare a întregului popor la lupta pentru eliberarea întregului teritoriu național de sub dominația fascistă, contribuția României la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și a unei părți din Austria, la înfrîngerea definitivă a Germaniei hitleriste etc.

La sesiunile științifice dedicate omagierii amplei ridicări revoluționare condusă de Horea, Cloșca și Crișan comunicările vor scoate în evidență lupta țărânimii pentru libertate socială și națională, oglindită în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, aportul țărânimii în luptele poporului român pentru libertate, unitate și independență națională, aspecte esențiale ale desfășurării luptelor și rolul celor trei căpetenii ale iobagilor în conducerea acestora, ecoul internațional al evenimentelor revoluționare petrecute în Transilvania în anii 1784—1785, precum și marile transformări survenite în viața țărânimii din România în anii construcției socialiste.

Marea bătălie revoluționară de la 1784

în conștiința românească

(urmăre din pag. 54)

oameni de litere nu au ostenit culegînd și publicînd „versuri” populare despre evenimentele și oamenii revoluției populare de la 1784, sau îmbrăcînd în veșmînt literar oameni și întîmplări de atunci, fiecare potrivit cu talentul său: nuvele, romane, poezii, drame.

Șirul lucrărilor literare culte e inaugurat de nuvela semnată de D. Sfura, *Cursoriul lui Horea și Cloșca*, publicată în „*Diorile Bihorului*” la 1854. Peste 12 ani numai, talentatul și sincerul patriot care a fost Bardul de la Mircești, Vasile Alecsandri, include în culegerea sa de *Poezii populare ale românilor* și o „*horă revoluționară*”, cu titlul *Horea și Cloșca*, parte folclor, parte operă cultă prin posibila intervenție a condeului alecsandrin: „*Cum răcnesc jivinele / Cum s-a-prind slăninile / Cum ard toate satele / De-și curăță păcatele*”, fiecare strofă însoțită de refrenul „*Trageți hora ca să joc / La lumina celui foc*”. În anul următor, 1867, alte două poezii populare încheie „*romanul istoric*” al lui Ioachim Drăgescu, *Nopțile carpatine sau Istoria martirilor libertății*, citit de „*studenții*” (elevi) mai mărișori ai vremii aceleia, sub bancă, din cauza vigilenței autorităților, care ar fi dorit să cenzureze și gîndurile. Încluderea „*Horii revoluționare*” în culegerea Alecsandri (1866), publicarea romanului lui Drăgescu însoțit de poeziile *Cintec bătrîn și Cînt din lumea bătrînă* (1867), nu sînt nici întîmplătoare, nici fortuite. Dimpotrivă, sem-

nificația lor încorporează sensuri politice superioare — erau anii încheierii compromisului împilator între burghezia austriacă și burghezo-moșierimea maghiară, pactul dualist, care silea la o situație periferică numeroasele națiuni nemaghiare și neaustriece printre care și națiunea română din Transilvania și Bucovina. Compromisul se cufunda dezbăcînd de învelișul său constituțional, iar conștiința națiunilor nedreptățite cu privire la nedreptatea ce li se făcea, era una din cele mai bogate în urmări, dintre mijloacele posibile atunci. Evenimentele de la 1784 și eroii lor slujeau neîndoios acestui scop.

De atunci și pînă azi, culegerile de poezii și povestiri, prețioase comori spirituale, păstrate cu sfințenie în conștiința populară și transmise, din generație în generație, cu dragoste și cu înțeleșuri, au continuat fără oprire în „foile vremii”, în culegeri amestecate sau în cercetări specializate, pînă la culegerea de acum opt ani, a lui Ovidiu Birlea și Ioan Șerb, cu titlul: „*Horea și Iancu în tradițiile și cîntecele poporului*”.

Astăzi, la 200 de ani de la marea bătălie revoluționară populară din 1784, putem să spunem, împreună cu Aron Cotruș: *Horea dormi liniștit / Gîndul tău de foc a biruit*. Și de asemenea cu George Popa: *Trupul lui Horea n-are mormînt / Fiindcă nu e adunat măcar într-o glastră / El totuși are caldă odihnă / Aici, în inima noastră*. Și de asemenea se poate invoca judecata frumoasă a lui Carlyle care corespunde și conștiinței poporului român cu privire la tratamentul ce se cuvine eroilor: „*Cultul eroilor în suflul celor eroici, celor limpezi și înțelepți, este veșnică prezență a cerului pe bietul nostru pămînt*”.

Moisei

(urmăre din pag. 66)

victimă fărădelegilor hitleriștilor și horthyștilor la Moisei, în lumina unei poienite, lîngă un izvor cu apă limpede ca lacrima și rece ca gheața, s-a înălțat un

frumos și impunător complex monumental. Douăsprezece coloane — statui cioplite în piatră dură de munte de sculptorul baimărean Vida Gheza — fac roată în jurul unei lespedzi. Chipuri umane surprinse în felurite ipostaze compun un ansamblu monumental de o originalitate impresio-

nantă. Pe lespede se află săpată următoarea inscripție: *Pe aceste locuri, acăzută în anul 1944, împușcați de către ocupanții hitleriști și horthyști 29 de patrioți maramureșeni, luptători pentru eliberarea patriei noastre de jugul fascist.*“

Monumentele luptei

(urmăre din pag. 78)

de fii ai României. Pentru un astfel de ideal, masele largi populare își rupseseră din puținul de la gură și munciseră, adesea pînă la epuizare, sub lozincă „*Totul pentru front, totul pentru victorie!*”, pentru a asigura trupelor luptătoare cu cele de trebuință.

Realizat din piatră de culoarea zăpezii și dezvelit în anul 1964, complexul monumental de la Carei se compune din cîteva elemente sculpturale și arhitectonice distincte, armon-

nios legate între ele. Un cap de țaran cădegăjit demnitate și statornicie; o poartă cu încrustații inspirate din creștăurile dacurilor sau porților maramureșene; o femeie sădind o floare; chipul unui ostaș mîm impresionant prin masivitatea sa și trăsături ce exprimă dirzenie, demnitate, veghe neclintită; un obelisc care amintește de turlele bisericilor dintr-o străveche vatră românească pe care o numim, din moși-strămoși, Maramureș.

Pe obeliscul complexului monumental de la Carei se află săpat acest text: „*Glorie țărilor armatei române căzuți în luptele pentru eliberarea patriei*”.

CONTENTS

● The Concept of Comrade Nicolae Ceaușescu Regarding Army's Place and Role in the National Defence System ● 25th October 1944 — 25th October 1984. The Army of the Socialist Republic of Roumania on the 40th Anniversary of its Day ● Romanian Communist Party at the Head of the Entire People's Struggle for Homeland's Liberation ● 200 Years from the Great Revolutionary Battle of the Peasantry, of 1784 led by Horea, Cloșca and Crișan ● Historical Truth Triumphed. The Romanian People Cancelled the Hateful Vienna Dictate of August 30, 1940 ● By All Forces in the Battle for Liberation ● Summary of Fact ● Descendants Are Glorifying the People Fallen On Battlefield ● On the Battle Fronts Alongside with the Soldiers ● Forests and Mountains As Well Were Fighting Against the Invaders ● In close Cooperation Against the Commun Enemy ● Over Carei Town Fluttered Triumphant the Tricolour Flag ● Oak Tree of Horea and the Border Stone from Carei — Symbols of Struggle for the Same Cause ● The Army of Horea ● When Horea's Horn Sounded ● Horea, Cloșca and Crișan — Martyrs of Nation ● The Great Revolutionary Battle of 1784 in Romanian Conscience ● "Horea Rex Daciae" (Internal Significance and International Echo of the Great People's Uprising of 1784) ● Press of the Time About the Uprising of 1784 ● Fundamental Truths of National History: 2000 Years of Struggle for Defending the Forefathers Land, the Liberty and the Independence of the People ● Unbelievable, But Truth: to Set an Example for Warning and Frightening; the Long Night of Suffering ● Moisei Village — a Lidice of Romanians ● Document's Memory ● There Were and Still Are Heroes ● Veterans Keep In Their Memory: During Fierce Fightings for the Liberation of Carei Town; A Book with Blood Stained Covers ● Monuments of the Fighting ● Romanian Military Personalities ● Museum Proofs. We'll Never Forget Their Legendary Heroism ● The Book of History ● From the Activity of the Romanian Commission of Military History

SOMMAIRE

● La conception du président Nicolae Ceaușescu concernant la place et le rôle de l'armée dans le système national de la défense ● 25 Octobre 1944 — 25 Octobre 1984. L'Armée de la République Socialiste de Roumanie à son 40e anniversaire ● Le Parti Communiste Roumain au premier rang de la lutte du peuple entier pour la libération de la patrie ● 200 ans depuis la grande bataille révolutionnaire populaire de la paysannerie de 1784 dirigée par Horea, Cloșca et Crișan ● La vérité historique a triomphé. Le peuple roumain a annulé l'odieux diktat de Vienne du 30 Août 1940. ● En plein effort libérateur ● Breviaire ● Les descendants glorifient les héros tombés en accomplissant leur devoir ● Sur les fronts de combat, aux côtés des soldats — Les arbres et les rochers aussi luttèrent contre l'envahisseur ● En étroite coopération contre l'ennemi commun ● A Carei ondoit vainqueur, au gré du vent, le drapeau tricolore ● Le rouble de Horea et la borne de frontière de Carei — des symboles d'un combat pour la même cause — ● L'armée de Horea — ● Lorsque sonna le buccin de Horea ● Horea, Cloșca et Crișan — des martyrs du peuple ● Le grand soulèvement révolutionnaire de 1784 dans la conscience roumaine ● „Horea Rex Daciae” (signification intérieure et retentissement international de la grande émeute populaire de 1784) ● La presse du temps sur l'émeute de 1784 ● Des vérités fondamentales de l'histoire nationale. L'armée chez les Roumains: 2000 ans de luttes pour la défense de la terre des aïeux, de la liberté et de l'indépendance du peuple ● Incroyable... mais vrai: „Que ce soit un exemple d'horreur”; La longue nuit de la souffrance ● Moisei — un Lidice des Roumains ● La mémoire des documents. ● Des héros il y en a eu et il en existe encore ● Les vétérans se rappellent: Au cours des sanglants combats menés pour la libération de la ville de Carei ● Un livre aux couvertures tachées de sang ● Les monuments du combat ● Des personnalités militaires roumaines ● Témoignages de musée. N'oublions pas leur légendaire héroïsme ● Le livre d'histoire ● De l'activité de la Commission Roumaine d'Histoire Militaire

СОДЕРЖАНИЕ

● Концепция товарища Николае Чаушеску о месте и роли армии в национальной оборонительной системе ● 25 октября 1944 г. — 25 октября 1984 г. Армия Социалистической Республики Румыния встречает свою 40-ю годовщину ● Румынская Коммунистическая Партия во главе борьбы всего народа за освобождение Родины ● 200-летие великой революционной битвы крестьянства от 1784 года, возглавляемой Хорей, Клоской и Кришаном ● Историческая истина торжествовала. Румынский народ отменил ненавистный Венский диктат от 30 августа 1940 года ● Всеми силами в борьбе за освобождение ● Вспомните ● Паших на поле боя чувствуют потомки ● На боевых фронтах вместе с бойцами ● И леса и горы боролись против захватчиков ● В тесном взаимодействии против общего врага ● Над городом Карей рвет победоносно трезвучия званья ● Труба Хорей и пограничный столб под городом Карей — символы борьбы за одно и то же дело ● Войско Хорей ● Когда прозвучала труба Хорей ● Хорей, Клоска и Кришан — мученики Хорей ● Великая революционная битва от 1784 года в румынском сознании ● „Нор а Р х Даiae” (внутреннее значение и международный отклик великого народного восстания от 1784 года) ● Печать времени о восстании от 1784 года ● Фундаментальные истины национальной истории. Войско у румын: 2000 лет борьбы в защиту родной земли, свободы и независимости народа ● Невероятно... но действительно: Для примера и устрашения; Длинная ночь страданий; Село Мойсей — румынское Лидице ● Память документов ● Герои были, есть и будут ● Ветераны вспоминают: В жестоких сражениях за освобождение города Карей; Книга с окровавленными обложками ● Памятники борьбы ● Румынские военачальники ● Музейные свидетельства. Не забудем их легендарного героизма ● Книги по истории ● Из деятельности Румынской Комиссии по Военной Истории

INHALT

● Die Auffassung des Genossen Nicolae Ceaușescu bezüglich der Stelle und Rolle der Armee im nationalen Verteidigungssystem ● 25. Oktober 1944 — 25. Oktober 1984. Die Armee der Sozialistischen Republik Rumänien zum 40. Jubiläum ● Die Rumänische Kommunistische Partei an der Spitze des ganzen Volkes für die Befreiung des Vaterlandes ● 200 Jahre seit der grossen revolutionären Volksschlacht vom 1784, unter Führung von Horea, Cloșca und Crișan ● Die historische Wahrheit siegte. Das rumänische Volk annullierte das verhasste Wiener Diktat vom 30. August 1940 ● In voller Befreiungsanstrengung ● Breviarium ● Die Nachfolger würdigen die im Krieg Gefallenen ● An der Front nebst des Soldaten ● Auch die Bäume und die Steine kämpften gegen die Eindringlinge ● In engen Zusammenarbeit gegen den gemeinsamen Feind ● In Carei flattern siegreich die dreifarbige Fahnen ● Horeas Steineiche und der Grenzstein von Carei — Symbole des Kampfes für dieselbe Sache ● Horeas Heer ● Als Horeas Blashorn erklang ● Horea, Cloșca und Crișan — Martiren unseres Volkes ● Die grosse revolutionäre Schlacht vom 1784 in dem rumänischen Bewusstsein ● „Horea Rex Daciae” (die innere Bedeutung und das internationale Echos des grossen Volksaufstandes vom 1784) ● Des Aufstand vom 1784 in der Presse der Zeit ● Grundlegende Wahrheiten der nationalen Geschichte. Das Heer bei den Rumänen: 2000 Jahre harter Kämpfe für die Verteidigung des uralten Bodens, der Freiheit und Unabhängigkeit des Volkes ● Unglaublich... aber Wahr: „Es sei als Beispiel und Entsetzen”; Die lange Nacht des Leidens. Moisei — ein Lidice der Rumänen ● Das Gedächtnis der Dokumenten ● Es gab Helden, es gibt noch Helden ● Erinnerungen der Veteranen: In den lebhaften Kämpfe für die Befreiung der Stadt Carei; Ein Buch mit blutflächigen Deckel ● Die Monumente des Kampfes ● Rumänische militärische Persönlichkeiten ● Museistische Zeugnisse. Sollen wir ihre legendäre Heldentaten nie vergessen ● Das Geschichtsbuch ● Aus der Tätigkeit der Rumänischen Kommission für Militärgeschichte

Redactori :

- ALEXANDRU DUȚU ● JEAN GHELIUC
- MIHAIL E. IONESCU ● ION JIANU
- ADRIAN MIERLUȘCĂ
- NECULAI MOGHIOR ● IOAN TALPEȘ
- VLADIMIR ZODIAN

Macheta și tehnoredactarea :

- DUMITRU ISPAS

Coperta :

- GHEORGHE CĂLĂRAȘU

Ilustrația:

- IULIAN MARINOF

